

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ

КИЇВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
КИЇВСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА

На вічнім шляху до Шевченка

(ч. 1)

Київ 2013

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
КИЇВСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА**

*До вішанування пам'яті, та підготовки
до відзначення в 2014 році 200-річчя
від дня народження Т. Г. Шевченка (ч.1)*

«На вічнім шляху до Шевченка»

Методико-біобібліографічні матеріали

Київ 2013

ББК 83.3 4Укр

На 12

На вічнім шляху до Шевченка: методико-біобібліографічні матеріали. – Ч. 1 / [уклад. І. В. Кузнєцова]; Київська обласна бібліотека для юнацтва. – К., 2013. – 111с.

Методико-біобібліографічні матеріали «На вічнім шляху до Шевченка» присвячені 200-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка. Видання складається з чотирьох розділів. Перший розділ містить біографічну інформацію про Тараса Шевченка, список вибраних творів, бібліографію літератури про життя і творчість митця. У другому – наводиться перелік окремих заходів по вшануванню пам'яті Кобзаря. Життя і творчість Тараса Шевченка на Київщині відображене у третьому розділі. Четвертий розділ представляє методичну літературу. А також видання містить цитати відомих людей про Кобзаря та афоризми з його творів.

Розраховане на широке коло читачів.

Укладач: І. В. Кузнєцова, Н. Я. Патенок

Відповідальний за випуск: Г. Й. Сорока

© Укладач : І.В. Кузнєцова, Н.Я.Патенок, 2013
© Київська обласна бібліотека для юнацтва, 2013

1. Життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка

1.1. Біографія

9 березня 1814 — 10 березня 1861

Тарас Шевченко народився 9 березня 1814 р. в с. Моринцях Звенигородського повіту Київської губернії (тепер Черкаська область) у родині кріпаків Григорія і Катерини Шевченків. Батько Тарасів був не тільки добрим хліборобом, він ще й стельмахував та чумакував, до того ж умів читати й писати. У Тараса було 2 брати і 4 сестри. Після 2 років проживання в Моринцях сім'я Тараса Григоровича переїхала в с. Кирилівка, де він і провів все своє важке дитинство. «Важке», тому що його мати померла в 1823р., коли Тарасу Шевченку було всього 9 років. Після її смерті батько одружився вдруге, причому його обраницею була вдова, у якої було троє дітей. Не дивно, що вона недолюблювала Тараса Шевченка і ставилася до нього сурово, а часом і жорстоко. Єдиною людиною, яка ставилася до Тараса з розумінням і співчуттям, була його сестра, Катерина. Але після того як вона вийшла заміж її підтримка закінчилася. У 1825 помирає батько, а Шевченко тільки виповнилося 12 років. Інтерес до малювання і поезії у Тараса Шевченка проявився з самого дитинства. У 8-річному віці хлопчик поступає на службу до місцевого вчителя-дяка Павла Рубана, де і навчається грамоті. На 16 році його життя він потрапляє в число прислуги поміщика, генерал-лейтенанта Василя Васильовича Енгельгардта, спочатку в ролі кухарчука, потім козачка. Помітивши у Тараса пристрасть до живопису, поміщик вирішує зробити його придворним художником. Він віддає свого кріпака в навчання викладачеві Віленського університету — портретисту Яну Рустему. У Вільні юний Тарас пробув 1,5 року.

На початку 1831 року поміщик переїжджає в Санкт-Петербург, де триває навчання Тараса Шевченка вже у «мальовничих справ цехового майстра» В. Ширяєва. Саме там Шевченку, вдавалося (коли посміхалась вдача) змальовувати статуй в Літньому саду і відвідувати Ермітаж. Одного разу, змальовуючи чергову статую, Тарас Шевченко познайомився з І.М.Сошенко. Це знайомство зіграло величезну роль у біографії Тараса Шевченка. Адже саме завдяки Сошенко він познайомився з Венеціановим, Брюловим, Жуковським. Ці люди і викупили Шевченка у поміщика Енгельгардта. На ті часи це було ціле багатство. І що б отримати його, Брюлов намалював портрет Жуковського. За допомогою графа

Въельгорского був влаштований приватний аукціон, на якому продали цей портрет за 2500 рублів.

У 1838 році відразу після викупу з кріпацтва Шевченко вступає до Академії мистецтв, де жадібно вивчає живопис, малюнок і творчість російських і українських письменників. У доробку Т. Шевченка на кінець 1839 року були поеми «Гайдамаки» (найбільша робота), «Катерина», «Тарасова ніч», «Іван Підкова», балада «Тополя», послання «До Основ'яненка», вірші «Перебендя», «Нашо мені чорні брови... ». Вони й склали першу його поетичну збірку - «Кобзар», яка побачила світ у 1840 році. Після закінчення в 1844 році Академії мистецтв письменник повертається в Україну, в Києві працює художником у Київській тимчасовій комісії з питань розгляду старих актів. У цей же період Тарас Григорович знайомиться з Костомаровим, формуються його політичні погляди. Він вступає в «Кирило-Мефодіївське» суспільство. За епіграму на імператрицю і революційний настрій віршів збірки «Три літа» в березні 1847 року поета заарештовують і відправляють на заслання до Орської фортеці, де він повинен служити солдатом. Крім того, Микола I своїм указом заборонив Тарасу Шевченку писати і малювати, що для нього було досить гнітуче.

Як художник Тарас Шевченко в 1848 році був включений до складу експедиції з дослідження Аральського моря, де активно малював аквареллю пейзажі і портрети. Завдяки нормальному відношенню лейтенанта Бутакова, Тарасу Шевченко було дозволено змальовувати пейзажі узбережжя. Та щастя тривало не довго, незабаром про сприятливе відношення до Тараса Шевченка дізнався уряд, як результат – Шевченко був відправлений в Новопетрівське, а лейтенант отримав догану. Тарас Григорович перебував у Новопетровському з 17 жовтня 1850 р. по 2 серпня 1857 р. Перебування в цьому засланні було дуже важким (особливо перший час). Через неможливість малювати Шевченко почав пробувати себе в фотографії, але це, в той час, було дороге задоволення. Тому він кинув це заняття й знову взявся за перо і написав кілька російських повістей - «Княгиня», «Художник», «Близнюки». У цих творах Тарас Шевченко дуже багато написав автобіографічної інформації.

У 1851 році художник був включений у геологічну експедицію в горах Карагату.

Завдяки клопотанням віце-президента Академії мистецтв графа В. П. Толстого та його дружини, в 1857 році Тарас Шевченко повертається із заслання. Поет живе в Москві і Петербурзі. У 1859 році приїжджає в Україну, але перебуває під наглядом поліції. Постійне проживання в Україні йому заборонене, тому Шевченко повертається в столицю.

На початку 1857 р. друзі поета отримали царський дозвіл на його звільнення, але офіційного дозволу Шевченку довелось чекати аж до серпня. Повернення поета до Петербурга вітали всі прогресивні сили країни. Оповитий ореолом борця-мученика, він викликав велике захоплення, особливо у молоді. У 1859 р. Шевченко отримав дозвіл повернутися в Україну. Але за революційну агітацію серед селян його знову заарештували і звеліли виїхати до Петербурга.

4 вересня 1860 р. Рада Академії мистецтв надала Шевченкові звання академіка-гравера. Цього ж року виходить нове видання «Кобзаря». Шевченко багато працює: пише вірші, створює нові гравюри, стежить за поширенням свого «Букваря», планує видання кількох підручників.

10 березня 1861 р. Тарас Григорович Шевченко помер.

До цього часу здоров'я поета було підірване десятирічним засланням. Свій 47-й день народження письменник зустрічає тяжкохворим (водянка, проблеми з серцем, розлад печінки).

Тарас Григорович помер 10 березня 1861 року в Петербурзі. Його ховають спочатку на Смоленському кладовищі, але, згідно з «Заповітом», 10 травня того ж року його прах перезахований в Україні над Дніпром на Тарасовій горі (м. Канів).

Незважаючи на короткий життєвий шлях, Тарас Шевченко залишив великий відбиток у літературі і художньому мистецтві. Шевченко писав, в основному, в жанрі поеми («Гайдамаки», «Сон», «Катерина» та ін.), балади («Причинна»), повісті («Княгиня», «Музикант»). Загальновідомі збірки його віршів — «Кобзар» (рання творчість), «Три літа», «У казематі» (написані в ув'язненні). Тарас Шевченко — автор більше 1000 художніх робіт, в основному, це пейзажі, портрети, жанрові малюнки. Він досконало володів технікою написання картин олівцем, пером, аквареллю та олією. Шевченку було присвоєно ступінь академіка з гравірування. Випущений альбом картин Тараса Григоровича Шевченка «Живописна Україна».

Український народ шанує пам'ять свого видатного сина. З 1918р. щорічно відзначається День народження Т. Шевченка. По всій Україні встановлені пам'ятники поетові, відкриті музеї, його могилу оголошено заповідником, ім'я поета присвоєно учебним закладам, науковим установам, театрам, вулицям, бульварам, площам, пароплавам тощо. Його праці перекладені на більшість мов світу. Починаючи з 1962 р., щорічно присуджуються Державні премії України імені Т.Г. Шевченка в галузі літератури і мистецтва. Масовими тиражами друкуються його твори, перекладаються багатьма мовами. За рішенням ЮНЕСКО, ювілеї поета відзначалися майже в усіх державах світу.

1.2. Бібліографія

1.2.1. Твори Тараса Шевченка

1. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст]: вибір популярних віршів / Тарас Шевченко; упоряд. О. Івах. – Вінніпег: Культура і освіта, 1944. – 192 с.
2. **Шевченко, Т.** Повна збірка творів [Текст] : У 3 т. Т. 2. Повісті / Тарас Шевченко; редкол.: О. Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Державне видавництво художньої літератури, 1949. – 640 с.

3. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 3. Драматичні твори. Повісті. 1841- 1855 / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1949. – 481 с.
4. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 4. Повісті 1855- 1858 / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1949. – 475 с.
5. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 1. Поезія 1837-1847 / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1951. – 613 с.
6. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 5. Щоденник. Автобіографія 1857- 1860 / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1951. – 263 с.
7. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко. – Київ: Державне видавництво художньої літератури, 1952. – 492с.
8. **Шевченко, Т.** Художник [Текст]: повесть / Тарас Шевченко. – К.: Государственное издательство художественной литературы УССР, 1953. – 113 с.
9. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 2. Поезія 1847-1861 / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1953. – 574 с.
10. **Шевченко, Т.** Поезії в двох томах [Текст] / Тарас Шевченко; ред. кол.: М. П. Бажан (голова) та ін.; вступ. стаття М. Т Рильського. – К.: Радянський письменник, 1955. – 501 с.
11. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 6. Замітки. Статті. Листи. Записи народної творчості. «Буквар» 1839- 1861 / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1957. – 589 с.
12. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 7. Живопис. Графіка 1830-1847. Кн. 1. / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1961. – 63 с.
13. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 7. Живопис. Графіка 1830-1847. Кн. 2. / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1961. – 108 с.
14. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 8. Живопис. Графіка 1847-1850. / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1963. – 95 с.
15. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 10. Живопис. Графіка 1857-1861 / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1963. – 174 с.

16. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів в десяти томах [Текст] : В 10 т. Т. 9. Живопис. Графіка 1851-1857 / Тарас Шевченко; редкол.: О.Є. Корнійчук (голова) та ін. - К.: Видавництво академії наук УРСР, 1964. – 110 с.
17. **Шевченко, Т.** Твори [Текст] / Тарас Шевченко; вступ стаття Юрія Івакіна. - К.: Дніпро, 1971. – 622 с.
18. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко. – К.: Дніпро, 1972. – 606 с.
19. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; вступ. стаття О. Гончара. – К.: Дніпро, 1972. – 583 с.
20. **Шевченко, Т.** Кобзарь [Текст] / Тарас Шевченко. – К.: Дніпро, 1974. – 622с.
21. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 1. Поетичні твори 1837-1847 / Вступ. стаття та приміт. В. С. Бородіна. - К.: Дніпро, 1978. – 373 с.
22. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 2. Поетичні твори 1847-1861. - К.: Дніпро, 1978. – 365 с.
23. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 3. Драматичні твори. Повісті. - К.: Дніпро, 1978. – 416 с.
24. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 4. Повісті. - К.: Дніпро, 1978. – 411 с.
25. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 5. Автобіографія. Щоденник. Вибрані листи / Приміт. В.С. Бородіна. - К.: Дніпро, 1979. – 567 с.
26. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; вступ. стаття О. Гончара; приміт. Л. Кодацької. – К.: Дніпро, 1980. – 613с.
27. **Шевченко, Т.** Малий кобзар [Текст]: вибрані поезії для дітей / Тарас Шевченко. – К.: Веселка, 1981. – 384 с.; іл.
28. **Шевченко, Т.** Поеми [Текст] / Тарас Шевченко. – К.: Дніпро, 1981. – 189 с.
29. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; вступ. стаття О. Гончара. – К.: Дніпро, 1982. – 647с.
30. **Шевченко, Т.** Садок вишневий коло хати [Текст] : вірші / Тарас Шевченко; грав. О. І. Івахненка; макет і орнаменти В. І. Юрчишина. – К.: Веселка 1982. – 46 с.; іл.
31. **Шевченко, Т.** Кобзарь [Текст] : пер. с. укр. / Тарас Шевченко; предисл. Л. Н. Новиченко . – К.: Дніпро, 1983. – 646с.
32. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; вступ. стаття О. Гончара ; приміт. Л. Кодацької. – К.: Радянський письменник, 1983. – 599с.
33. **Шевченко, Т.** Тополя [Текст] / Тарас Шевченко; іл. І. В. Лопати. – К.: Дніпро, 1984. – 96 с.
34. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; вступ. стаття О. Гончара; приміт. Л. Кодацької. – К.: Дніпро, 1984. – 606 с.

35. **Шевченко, Т. Г.** Кобзарь [Текст]: стихотворения и поэмы ; пер. с укр. / Тарас Шевченко; примеч. В. Бородина. – М.: Худож. лит., 1984. – 230 с.
36. **Шевченко, Т.** [Текст]: повести / Тарас Шевченко; предисл. Е. П. Кирилюка; сост. и примеч. С. М. Шаховского. – К.: Веселка, 1984. – 359с.: ил.
37. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 1. Поетичні твори (1837-1847) / Вступ. ст. Б. Олійника; приміт. Л. Кодацької- К.: Дніпро, 1984. – 351 с.
38. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 2. Поетичні твори (1847-1861) / Приміт. Л. Кодацької.- К.: Дніпро, 1984. – 301 с.
39. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 3. Драматичні твори. Повісті / Приміт. В. Бородіна.- К.: Дніпро, 1985. – 381 с.
40. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 4. Повісті / Приміт. В. Бородіна.- К.: Дніпро, 1985. – 389 с.
41. **Шевченко Т. Твори в п'яти томах** [Текст] : В 5 т. Т. 5. Автобіографія. Щоденник. Вибрані твори / Приміт. В. Бородіна.- К.: Дніпро, 1985. – 525 с.
42. **Шевченко, Т.** Художник [Текст]: повість / Тарас Шевченко; пер. з рос. Б. Антоненка- Давидовича, М. Шумила, Л. Смілянського, О. Кундзіча. – К.: Молодь, 1985. – 368с.
43. **Шевченко, Т.** Назар Стодоля [Текст] / Тарас Шевченко; післям. В. Шубравського. – К.: Дніпро, 1985. – 103 с.
44. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; вступ. стаття О. Гончара ; приміт. Л. Кодацької; іл. худож. В. Куткіна. – К.: Дніпро, 1986. – 542с.
45. **Шевченко, Т.** Три літа [Текст] : поезії / Тарас Шевченко; упоряд. передм. та приміт. В. Є. Шубравського – К.: Веселка, 1987. – 191 с.: іл.
46. **Шевченко, Т.** Думи мої [Текст]: поезія / Тарас Шевченко; упоряд. і переклад Р. Чилачаєва. – К. : Дніпро; Тбілісі: Сабчота Сакартвело, 1987. – 232с. – укр., грузин.
47. **Шевченко, Т.** Малий кобзар [Текст] : вибрані поезії для дітей / Тарас Шевченко; упоряд. і приміт. Є. С. Шубравського; вступ. ст. Є. С. Шабліовського; худож. Т. Г. Кудіш. – Дніпропетровськ.: Промінь, 1990. – 294 с. – ISBN 5-7775-0160-5.
48. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; передм. Д. Павличка; післямова Василя Бородіна. – К.: Веселка, 1990. – 144 с.
49. **Шевченко, Т.** Єретик [Текст]: поема: пер. рос. білорус. чес. словац. пол. та болг. мовами / Тарас Шевченко; упоряд., авт., передм. В. К. Житник. – К.: Дніпро, 1991. – 123 с.: іл. – ISBN 5-308-01071-4.
50. **Шевченко, Т.** Буквар південноруський 1861 року [Текст]: для мол. та серед. шк. віку / Упоряд. М. М. Ілляша; вступ. слово О. Т. Гончара. – К.: Веселка, 1991. - 63с. – ISBN 5-301-01333-5.

51. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; худож. В. І. Лопата. – К.: Всеукраїнське товариство «Просвіта», 1993. – 512 с. - ISBN 5-7707-4961-X.
52. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів [Текст] : У 12 т. Т. 3. Драматичні твори. Повісті / Тарас Шевченко; редкол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. - К.: Наукова думка, 1993. – 400 с.
53. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; вступ. стаття О. Гончара.– К.: Варта, 1993. – 640с. – ISBN 5-203-01443-4.
54. **Шевченко, Т.** Три літа [Текст] : вибране: Поезії. Драми. Повісті. Листування / Тарас Шевченко; за ред. М. Совенко. – К.: Книговид. Центр «Посредник»Ltd., 1994. – 413 с. – ISBN 5-7101-0275-X.
55. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; за ред. Л. С. Шорубалки. – К.: Наукова думка, 1997. – 368с. – ISBN 966-00-0116-9.
56. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко; худож. В. І. Касіян. – К.: Веселка, 1998. – 486 с. - ISBN 966-01-0030-2.
57. **Шевченко, Т.** Кобзар [Текст] / Тарас Шевченко. – К.: Дніпро, 1999. – 672 с. - ISBN 5-308-01526-0.
58. **Шевченко, Т.** [Текст] / Тарас Шевченко // Хрестоматія з української літератури: В 2 кн. Кн. 2; за ред. Є. І. Мазніченко, Н. М. Максименко. – К.: Наукова думка, 1999. – С. 9-171. – ISBN 966-00-0112-6.
59. **Шевченко, Т.** Вибрані твори [Текст] / Тарас Шевченко; пер. словац. Юло Кокавець. – К.: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1999. – 77с. – Мова: укр., словац. - ISBN 966-522-141-8.
60. **Шевченко, Т.** Вибрані твори [Текст] / Тарас Шевченко; пер. нім. А. Курелли, Е. Вайнерта, І. Франка, Г. Гупперта, Г. Роденберга. – К.: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1999. – 69с. – Мова: укр., нім. - ISBN 966-522-136-1.
61. **Тарас Шевченко і Крим** [Текст] : енциклопедичний довідник / Упоряд. Г. А. Рудницький. – Сімферополь: Таврія, 2001. – 288с. – ISBN 5-7780-0828-7.
62. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів [Текст] : У 12 т. Т. 1. Поезія 1837-1847 / Тарас Шевченко; редкол.: М.Г. Жулинський (голова) та ін. - К.: Наукова думка, 2001. – 784 с. - ISBN 966-00-0712-4.
63. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів [Текст] : У 12 т. Т. 2. Поезія 1847-1861 / Тарас Шевченко; редкол.: М.Г. Жулинський (голова) та ін. - К.: Наукова думка, 2001. – 784 с. - ISBN 966-00-0708-6.
64. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів [Текст] : У 12 т. Т. 3. Драматичні твори. Повісті / Тарас Шевченко; редкол.: М.Г. Жулинський (голова) та ін. - К.: Наукова думка, 2003. – 592 с. - ISBN 966-00-0683-7.

65. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів [Текст] : У 12 т. Т. 4. Повісті / Тарас Шевченко; редкол.: М.Г. Жулинський (голова) та ін. - К.: Наукова думка, 2003. – 600 с. - ISBN 966-00-0746-9.
66. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів [Текст] : У 12 т. Т. 5. Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. «Букварь южнорусский». Записи народної творчості / Тарас Шевченко; редкол.: М.Г. Жулинський (голова) та ін. - К.: Наукова думка, 2003. – 496 с. - ISBN 966-00-0186-X.
67. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів [Текст] : У 12 т. Т. 6. Листи. Дарчі та власницькі написи. Документи, складені Т. Шевченком або за його участю. / Тарас Шевченко; редкол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. - К.: Наукова думка, 2003. – 632 с. - ISBN 966-00-0726-4.
68. **Шевченко, Т.** Повісті [Текст] / Тарас Шевченко. –Дніпропетровськ: Січ, 2003. – 690 с.- ISBN 966-511-270-8.
69. **Шевченкова Криниця** [Текст]: збірник афоризмів із творів Тараса Шевченка / Вступ. слово Л. І. Андрієвського; упорядн. В. Дорошенко, Т. В. Майданович. – К.: Криниця, 2003. – 288 с. - ISBN 966-7575-35-7.
70. **Шевченко, Т.** Повне зібрання творів [Текст] : У 12 т. Т. 7. Мистецька спадщина. Живопис і графіка / Тарас Шевченко; редкол.: М.Г. Жулинський (голова) та ін. - К.: Наукова думка, 2005. – 504 с. - ISBN 966-00-0216-5.
71. **Шевченко, Т.** [Текст] / Тарас Шевченко // О. І. Борзенко, М. П. Сподарець. Українська література. 9 клас: Хрестоматія. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005. – С. 341 – 506. – ISBN 966-624-205-2.
72. **Шевченко, Т.** Усі твори в одному томі [Текст] / Тарас Шевченко; упоряд. Г. В. Латник. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 824с. – ISBN 966-569-218-6.
73. **Шевченко, Т.** Вибрана поезія. Живопис. Графіка [Текст] / Тарас Шевченко; упоряд., авт. прим. С. Гальченко; вступ. ст. І. Дзюби. - К.: Мистецтво, 2007. – 608 с. – Укр., англ. - ISBN 978-966-577-123-4.
74. **Шевченко, Т.** Думи мої, думи мої [Текст] / Тарас Шевченко; пер. болгар. Димитра Методієва. – Одеса.: Маяк, 2008. – 77с. – Мова: укр., болгар. - ISBN 978-966-587-167-5.

1.2.2. Література про життя і творчість Т. Шевченка

1. **Анісов, В.** Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка [Текст] / В. Анісов, Є. Середа; редактор Г. Сингайська. – К.: Дніпро, 1976. – 392с.
2. **Бабинцев, С.** Тарас Григорьевич Шевченко [Текст] / С. Бабинцев. – Ленинград: Просвещение, 1970. – 159 с.

3. **Белецкий, А.** Тарас Шевченко [Текст]: книга для учителя / Александр Белецкий, Александр Дейч. – М.: Просвещение, 1989. – 144с.
4. **Бельчиков, Н.** Тарас Шевченко [Текст]: критико-биографический очерк / Н. Большаков. – М.: Государственное издательство художественной литературы, 1961. – 224с.
5. **Билинская, М.** Шевченко и музыка [Текст] / М. Билинская. – К.: Муз. Україна, 1984. – 129с.
6. **Большаков, Л.** «Все он изведал...» Тарас Шевченко: поиски и находки [Текст] / Леонид Большаков. – К.: Дніпро, 1988. – 543с.
7. **Большаков, Л.** Повість про вічне життя [Текст]: наук.-худож. кн. / Л. Большаков; для серед. та ст. шк. віку; авториз. пер. з рос. Н. К. Ніколенко. – К.: Веселка, 1990. – 214с. – ISBN 5-301-00723-8.
8. **Большаков, Л.** Добро найкращеє на світі... Пошуки. Роздуми. Підсумки [Текст] / Л. Большаков. – К.: Дніпро, 1981. – 301с.
9. **Бородін, В.С.** Творчий метод і поетика Т. Г. Шевченка [Текст] / В. С. Бородін, Ю. О. Івакін, Є. П. Кирилюк [та ін.]. – К.: Наукова думка, 1980. – 502с.
10. **В сім'ї вольній, новій** [Текст]: Шевченківський збірник / Уклад. О. М. Дмитренко, В. К. Костенко. – К.: Рад. письменник, 1984. – 312с.
11. **Видання творів Тараса Шевченка у фондах Шевченківського національного заповідника** [Текст]: каталог / Упорядн. О. О. Солопченко, Л. Г. Сіленко. – К.: Криниця, 2004. – 368с. – ISBN 966-7575-28-4.
12. **Вивчення творчості Т. Г. Шевченка в школі** [Текст]: збірник / Упоряд. А. В. Недзвідський, П. Т. Маркушевський. – К.: Рад. школа, 1964. – 268с.
13. **Вічний як народ** [Текст]: сторінки до біографій: навч. посібник / автори-упорядники О. І. Руденко, Н. Б. Петренко. – К.: Либідь, 1998. – 272с. - ISBN 966-06-0051-8.
14. **Мельниченко, В.** Тарас Шевченко в Москві [Текст] / В. Ю. Мельниченко. – К.: Либідь, 2009. – 740 с. – ISBN 978-966-06-0560-2.
15. **Галич, О.** Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX століття [Текст]: підручник / О. А. Галич, І. Є. Бойцун, В. В. Кизилова, О. Л. Кравченко [та ін.]; за ред. О. А. Галича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С.317-337. –ISBN 966-364-224-6.
16. **Гаско, М.** Пошуки і знахідки [Текст]: Літ.-критич. статті / М. Гашко. – К.: Рад. Письменник, 1990. – 350с. – ISBN 5-333-00408-0.
17. **Государственный музей Т. Г. Шевченко** [Текст]: фотокнига / Авторы-составители Л. И. Внучкова, Е. Е. Середа, В. Е. Судак, Г. П. Паламарчук. – К.: Мистецтво, 1983. – 143 с.
18. **Грабович, Г.** Шевченко як міфотворець [Текст]: семантика символів у творчості поета / Григорій Грабович; пер. з англ. С. Павличко. – К.: Рад. Письменник, 1991. – 212с. – ISBN 5-333-00692-X.

19. **Грабович, Г.** Шевченко, якого не знаємо [Текст] / Григорій Грабович; редактор Вадим Дивнич. – К.: Критика, 2000. – 319 с. - ISBN 966-7679-14-4.
20. **Дзюба, І.** «Кавказ» Тараса Шевченко на фоне непреходящеого прошлого [Текст] / Іван Дзюба. – 2-е изд. – К.: Унів. изд-во ПУЛЬСАРИ, 2011. – 120с. – ISBN 978-966-2171-88-4.
21. **Дзюба, І.** Тарас Шевченко [Текст] / Іван Дзюба; ред. кол: Володимир Литвин (голова). – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2005. – 704с.; іл. – ISBN 966-677-002-4.
22. **Доля** [Текст]: кн. про Тараса Шевченка в образах та фактах/ авт.-упоряд. тексту В. О. Шевчук. – К.: Дніпро, 1993. – 779с. – ISBN 5-308-00567-2.
23. **Дослідник на ниві Шевченкознавства** [Текст]: зб. наук. ст. М. І. Мацапури / Упоряд. Т. М. Мацапура. – К.: Унів. В-во ПУЛЬСАРИ, 2011. – 268 с. : іл. – ISBN 978-966-2171-95-2.
24. **Драч, І.** Гора [Текст]: докум. драма-колаж / Редактор В. Коломієць. – К.: Укр. Письменник, 1997. – 118с. - ISBN 966-579-008-0.
25. **Єфремов, С.** Шевченкознавчі студії [Текст] / С. О. Єфремов; передмова Е. С. Соловей; упоряд. О. В. Мельничук. – К.: Україна, 2008. – 368с. – ISBN 978-966-524-316-8.
26. **Жила, В.** Ідейні основи Шевченкового «Гамалії» [Текст] / В. Жила. – Канада: УВАН, 1958. – 24 с.
27. **Зайцев, П.** Життя Тараса Шевченка [Текст] / Павло Зайцев; вид. підгот., іл. упоряд. та прокоментував Ю. Іванченко; передм. В. Шевчука. – К.: Мистецтво, 1994. – 352с. - ISBN 5- 7715-0693-1.
28. **Зайцев, П.** Життя Тараса Шевченка [Текст] / Павло Зайцев. – К.: АТ «Обереги», 1994. – 456с. - ISBN 5- 8104-0045-0.
29. **Вогненне слово Кобзаря** [Текст]: літерат.- критичні статті про Т.Г. Шевченка / Уклад. Ф. Кислий. – К.: Рад. школа, 1984. – 284с.
30. **Зайцев, П.** Перше кохання Шевченка [Текст] / Павло Зайцев. – К. Україна, 1994. – С. 5 - 14. – ISBN 5-319-01340-X.
31. **Клочек, Г.** Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація [Текст]: навчально-методичний посібник / Григорій Клочек. – К.: Освіта, 1998. – 237 с. – ISBN 966-04—0270-8.
32. **Кобзарева зоря** [Текст]: збірник. поезії рад. поетів про Т. Г. Шевченка / Упоряд. та вступ. слово П. І. Осадчука. – К.: Рад. письменник, 1984. – 262 с.
33. **Коломійченко, М.** У колі друзів [Текст] / М. Коломійченко, В. Горленко. – К.: Дніпро, 1982. – 110с.
34. **Ковтун, Ю.** Тарасові музи [Текст] / Юрій Ковтун. – К.: Україна, 2003. – 207 с. – ISBN 966-524-108-7.
35. **Кониський, О.** Тарас Шевченко-Грушівський: Хроніка його життя [Текст] / Упоряд., підгот, тексти, передм., приміт., покажч. В. Л. Смілянська. – К.: Дніпро, 1991. – 702с.

36. **Кирилюк, Є.** Т. Г. Шевченко [Текст] / Є. Кирилюк. – К.: Державне видавництво «Художньої літератури», 1959. – 675с.
37. **Кирилюк, Е.** Т. Г. Шевченко [Текст]: критико-биографический очерк / Е. Кирилюк; пер. с укр. Е Кирилюка. – М.: Художняя литература», 1988. – 350с. – ISBN 5-280-00400-6.
38. **Королюк, Н.** Полум'яне слово Шевченка в музиці [Текст] / Н. Королюк. – К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 1995. – 199с. – ISBN 5-7707-7033-3.
39. **Коцюбинська, М.** Єтюди про поетику Шевченка [Текст]: літ.- критич. нарис / М. Коцюбинська. – К.: Рад. письменник, 1990. – 272с. – ISBN 5-333-00-441-0.
40. **Листи до Тараса Шевченка** [Текст] / Упоряд В. С. Бородіна, В. П. Мовчанюка; редактор Н. Крюкова. – К.: Наукова думка, 1993. – 384с. - ISBN 5-12-004-001-2.
41. **Літературна панорама. 1989** [Текст]: збірник. Вип. 4. / Редкол. В. Г. Дончик (голова) та ін.; упоряд. С. С. Гречанюк. – К.: Дніпро, 1989. – 284с.
42. **Літературна панорама. 1987** [Текст]: збірник. Вип. 2. / Редкол. В. Г. Дончик (голова) та ін.; упоряд. Г. М. Сивокінь. – К.: Дніпро, 1987. – 282с. – ISBN 5-308-00506-0.
43. **Луценко, І.** Тарас Шевченко та Осетія: [штрихи українсько-осетинських літературних взаємозв'язків] / Іван Луценко, Іван Братусь. – К.: Либідь, 2002. – 192с.: іл. – ISBN 966-06-0259-6.
44. **Ляхова, Ж.** За рядками листів Тараса Шевченка [Текст] / Жанна Ляхова; редактор С. Герейло. – К.: Дніпро, 1984. – 135 с.
45. **Марченко, М.** Історичне минуле українського народу в творчості Т. Г. Шевченка [Текст] / М. Марченко; редактор К. Сульженко. – К.: Радянська школа, 1957. – 196с.
46. **Мельниченко, В.** «На славу нашої преславної України» [Текст] / Володимир Мельниченко. – М.: ОЛМА Медіа Груп, 2008. – 560 с. – ISBN 978-5-373-01340-6.
47. **Меньшиков, І.** **Поетичне слово Кобзаря** [Текст]: словник лексичних компонентів атрибутивних конструкцій / Ігор Меньшиков, Наталія Підмогильна. – Х.: Дирекція ФВД, 2008. – 212с. – ISBN 978-966-96605-1-0.
48. **Назаренко, М.** Поховання на могилі [Текст] / Михайло Назаренко; упоряд. В. Пузій, Р. Шевчук. – К.: ВД «Сварог», 2006. – 688 с. - ISBN 966-8970-06-3.
49. **Неділько, Г.** Тарас Шевченко: семінарій [Текст] / Георгій Неділько, Всеолод Неділько; редактор Л. Біда. – К.: Вища школа, 1985. – 360с.
50. **Новиченко, Л.** Тарас Шевченко – поет, борець, людина [Текст] / Леонід Новиченко. – К.: Дніпро, 1982. – 175 с.
51. **Огієнко, Іван (Митрополит Іларіон).** Тарас Шевченко [Текст] / Упоряд., авт. передмови і коментарів М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 432 с.; іл.. - ISBN 966-7821-16-1.

52. **Одарченко, П.** Тарас Шевченко і українська література [Текст]: зб. ст. / Петро Одарченко; редактор О. Зінкевич. – К.: Смолоскип, 1994. – 424с. – ISBN 0- 914834-65-7.
53. **Пахаренко, В. І.** Українська література [Текст]: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Василь Пахаренко. – К.: Генеза, 2009. – С.220- 303. – ISBN 978-966-504-905-0.
54. **Сергієнко, Г.** Шевченко і Київ [Текст]: історико-біографічний нарис / Григорій Сергієнко. – К.: Дніпро, 1987. – 326с.
55. **Смілянська, В.** Біографічна Шевченкіана (1861-1981) [Текст] / Валерія Смілянська. – К.: Наукова думка, 1984. – 224с.
56. **Смілянська, В.** «Святим огненним словом...» [Текст]: Тарас Шевченко: поетика / Валерія Смілянська. – К.: Дніпро, 1990. – 290с.- ISBN 5-308-00559-1.
57. **Спогади про Тараса Шевченка** [Текст] / Упоряд. і примітки Василя Бородіна, Миколи Павлюка. – К.: Дніпро, 1982. – 524с.
58. **Спогади Тараса Шевченка** [Текст] / Уклад. і примітки Василя Бородіна, Миколи Павлюка, Олександра Бороня. – К.: Дніпро, 2010. – 606с. – ISBN 978-966-578-206-3.
59. **Тарас Шевченко: Життя і творчість у документах, фотографіях, ілюстраціях** [Текст]: альбом / Авт.-упоряд.: В. Х. Косян, Г. П. Паламарчук, О. І. Поляничко, К. В. Чумак. – К.: Рад. шк., 1991. – 335с. – ISBN 5-330-01296-1.
60. **Тарас Шевченко і Крим** [Текст]: енциклопедичний довідник / Упоряд. Г. А. Рудницький. – Сімферополь: Таврія, 2001. – 288с. – ISBN 5-7780-0828-7.
61. **Тарас Шевченко** [Текст]: документи та матеріали до біографії / Упоряд. Л. І. Внучкова, О. І. Поляничко (керівник),Є. О. Середа, В. О. Судак. – К.: Вища школа, 1975. – 432с.
62. **Таранушенко, С.** Шевченко – художник [Текст] / С. Таранушенко. - К.: Радянська Україна, 1961. – 78с.: іл.
63. **Топська, Н.** Любов – наснага, любов – журба... [Текст] / Неллі Топська. – Донецьк: ПП «КД «Проспект-Прес», 2007. – С.80-113. – ISBN 978-966-8899-02-7.
64. **Українські радянські письменники** [Текст]: зб. літературно-критичних матеріалів / Упоряд. Ю. М. Безхутрий, Л. Г. Бикова, Н. І. Гноєва та ін.- К.: Рад. школа, 1984. – 350с.
65. **Ушkalов, Л.** Григорій Сковорода. Тарас Шевченко. Іван Франко. Леся Українка [Текст] / Леонід Ушkalов; худож.-оформлювач О. М. Артеменко. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2012. – 472с. – ISBN 978-966-361-703-9.
66. **Франко, І.** Шевченкознавчі студії [Текст] / Іван Франко; упоряд. М. Гнатюк. – Львів: Світ, 2005. – 475с. – ISBN 966-603-392-5.
67. **Хинкулов, Л.** Тарас Шевченко [Текст] / Л. Хинкулов. – М.: Государственное издательство художественной литературы, 1960. – 543с.

68. **Цвілюк, С.** Історична мудрість Великого Кобзаря [Текст] / Семен Цвілюк. – Одеса: Маяк, 2008. – 312с. – ISBN 978-966-587-164-4.
69. **Чанін, С.** Великий рід великої людини [Текст] / С. В. Чанін; науково-популярний нарис. – К.: ТОВ «ЕЛІБРЕ», 2008. – 160с. – ISBN 978-966-96925-1-1.
70. **Шабліовський, Е.** Естетика художнього слова [Текст] / Е. Шабліовський. – К.: Мистецтво, 1976. – 192с.
71. **Шевченко і світ** [Текст]: збірник / Упоряд. Д. С. Наливайко. – К.: Дніпро, 1989. – 316с. – ISBN 5-308-00288-6.
72. **Шевченко, Т. Г.** [Текст] / Автор-составитель Я. Затенадский. – М.: Государственное издательство изобразительного искусства, 1961. – С. 53.: іл.
73. **Щербина, В.** «Кобзар» Євангеліє українців [Текст] / Віктор Щербина. – Кам’янець-Подільський: Абетка, 2007. – 464с. – ISBN 966-682-250-4.
74. **Шляхи сподівань** [Текст]: укр. л-ра кінця XVIII – початку ХХ ст.: навч. посібник / Упорядкув. і передм. Шкляра В. І. – К.: Грамота, 2003. – С. 107- 406. – ISBN 966- 8066-07-3.
75. **Шубравський, В.** Драматургія Т. Г. Шевченка [Текст] / В. Шубравський. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1961.- 119с.
76. «**Я дуже широко Вас люблю...**»: [Текст]: Шевченко у розповідях сучасників / Упоряд., передм., прим. О. В. Ковалевського. – Х.: Прапор, 2004. – 352с. – ISBN 966-7880-86-9.

1.2.3. Періодичні видання про Т. Г. Шевченка

1. **Україна. Міністерство культури.** Порядок проведення Всеукраїнського відкритого конкурсу на кращий ескіз логотипа з відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка: наказ Міністерства культури від 12 березня 2013 р. № 171 // Культура і життя. – 2013. – 5 квіт. – С.4.
2. **Україна. Президент (2011 - ; В. Ф. Янукович).** Про присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка: указ Президента від 5 березня 2013 року № 116/ 2013 // Урядовий кур'єр. – 2013. – 12 берез. – С. 4.
3. **Азъомов, В.** Від «минають дні, минають ночі» до «Заповіту»: у пошуках національної долі / Віктор Азъомов // Дивослово. – 2013. - №3. – С. 37-40.
4. **Александрова, Г.** «Портрет» Миколи Гоголя і «Художник» Тараса Шевченка: загадка таланту і світу мистецтва / Г. Александрова // Дивослово. – 2006. - № 3. – С. 55-57.

5. **Андріїшина, Л.** Я хочу малювати Україну... [про творчість Шевченка-художника та процес створення картини «Катерина»] / Людмила Андріїшина // Журавлик. – 2012. – №3. – С.1,4.
6. **Анисимов, А.** Шевченко з'явився в Києві благодія... Сталину / А. Анисимов // Київський весник. – 2004. – 6 априля. – С. 3.
7. **Антоненко, П.** Від містечка до села... / Петро Антоненко // Слово просвіти. – 2013. – 14-20 берез. – С. 2.
8. **Антош, Г.** Знову про «Катерину» Т. Шевченка / Г. Антош // Дивослово. – 2003. - №12. – С. 22-24.
9. **Астаф'єв, О.** Творчість Т. Шевченка та А. Міукевича як діалог культур / О. Астаф'єв // Слово і Час. – 2006. - № 6. – С. 7-14.
10. **Астаф'єв, О.** Українське шевченкознавство в оцінці Петра Одаренка / О. Астаф'єв // Слово і час. – 2003. - № 8. – С. 3-13.
11. **Базелюк, М.** «Несподіваний Шевченко» / Марія Базелюк // Нація і держава. – 2013. - №10. - С. 3.
12. **Бакуменко, О.** Шевченкіана національних традицій / Олександр Бакуменко // Слово просвіти. – 2013. – 24-30 січ. – С. 16.
13. **Барабаш, Ю.** «Я так її, я так люблю...» [Шевченкова Україна; словообраз, концепція, текст] / Ю. Барабаш // Сучасність. – 2003. - № 7-8. – С. 111-129; №9. – С. 129-135.
14. **Баран, Є.** Шевченкове життя: день за днем: [діаспора, видання «Соборність», у якому О. Дейнеко друкує Шевченківський календар] / Є. Баран // Літературна Україна. – 2011. - № 7. – 17 лют. – С. 15.
15. **Безручко, М.** «Кобзар» у вашому домі [За даними соц. дослідження] / М. Безручко // Українська література. – 2003. - № 9. – С. 6-7.
16. **Белічко, Н.** Шевченкіана у творчості українських графіків (50-60-ті роки ХХ ст.) / н. Белічко // Дивослово. – 2004. - № 3. – С. 22-25.
17. **Бень, Я.** Тарасове цілюще джерело / Я. Бень // Вишгород. – 2009. - № 11. – С.2.
18. **Біленко, В.** Дорога у вічність: [про останні дні Т.Г. Шевченка] / В. Біленко // Урядовий кур'єр. – 2011. - № 43. – С. 5.
19. **Білокінь, С.** Нарбут і Шевченко / С. Білокінь // Українська культура. – 2003. - № 11-12. – С. 25-26.
20. **Білокінь, С.** Тарас Шевченко й Гетьманщина / Сергій Білокінь // Слово і Час. – 2013. - № 9. – С. 3-16.
21. **Білокінь, С.** Тарас Шевченко й Гетьманщина [закінчення, початок № 9, 2013] / Сергій Білокінь // Слово і Час. – 2013. - № 9. – С. 3-16.
22. **Бовсунівська, Т.** Молитва як літературний жанр: [роль Т. Шевченка в романтичному жанротворенні] / Т. Бовсунівська // Дивослово. – 2003. - № 7. – С. 3-7.
23. **Бовсунівська, Т.** Шевченко і концепція войовничого романтизму / Т. Бовсунівська // Дивослово. – 2011. - №3. – С. 58.
24. **Богуславець, Л.** Не забули пам'янути / Л. Богуславець // Україна. – 2005. - № 2-3. – С.21.

25. **Божко, С.** В Орську шанують пам'ять Кобзаря / С. Божко // Україна і світ сьогодні. – 2004. – 6-12 берез. – С. 14.
26. **Больбат, С.** Диво воскресіння: [до 150-х роковин Т. Г. Шевченка] / С. Больбат // Літературна Україна. – 2011. - № 10. – С. 1, 3.
27. **Бондар, Л.** Універсум «Причинної» /Л. Бондар // Слово і Час. – 2005. - № 3. – С. 13.
28. **Боронь, О.** Без купюр та кожуха: [до 150-х роковин Т. Шевченка] / О. Боронь // Дніпро. – 2011. - №3. – С. 104.
29. **Боронь, О.** Загадки факсимільного видання. У такому відтворенні доробок Шевченка-художника постає в майже автентичному вигляді / Олександр Боронь // Урядовий кур'єр. – 2012. – 10 квіт. – С.18.
30. **Боронь, О.** Еміграційне шевченкознавство в Україні: [шевченкознавці в еміграції] / О. Боронь // Літературна Україна. – 2011. – 10 лют. – С.7.
31. **Боронь, О.** Композиція повістей Тараса Шевченка / Олександр Боронь // Слово і час. – 2013. – С.25-33.
32. **Боронь, О.** Повісті Тараса Шевченка і романістика Вальтера Скота: контактні зв'язки і типологічні паралелі / Олександр Боронь // Слово і час. – 2012. - №5. – С. 20-28.
33. **Боронь, О.** Поповнення першоджерельної Шевченкіані : [про альбом «Повернені шевченківські раритети»] О. Боронь // Літературна Україна. – 2011. – 22 вер. – С. 7.
34. **Боронь, О.** Послання «І мертвим, і живим...» уперше вийшло за кордоном. Видавництво «Либідь» випустило репринтний передрук поза цензурного видання Кобзаря / Олександр Боронь // Урядовий кур'єр. – 2012. – 19.верес. – С.18.
35. **Боронь, О.** Спадкоємність традицій. Тарас Шевченко – повістяр у творчому діалозі з прозою Євгена Гребінки / Олександр Боронь // Літературна Україна. – 2012. – 2 лют. – С. 5.
36. **Боронь, О.** Факсимільне видання першого з відомих альбомів малюнків Тараса Шевченка / Олександр Боронь // Літературна Україна. – 2013. – 14 берез. – С. 5.
37. **Боронь, О.** Чарлз Дікенс у лектурі та творчій практиці Тараса Шевченка... / О. Боронь // Бібліотечка «Дивослова». – 2011. - № 3. – С. 42.
38. **Боронь, О.** Яке видання Олівера Голдсміта читав Шевченко / О. Боронь // Літературна Україна. – 2011. – 20 жовт. – С. 5.
39. **Бруслновский, Е.** Тарас и Лукерья – вечные суженые.../ Е. Брусиловский // BBC. – 2011. - № 16. – С. 14.
40. **Василенко, М.** Ідеал життя Шевченка / Михайло Василенко // Голос України. – 2012. – 23 трав. – С. 14.
41. **Вижовець, І.** Творчість Т. Шевченка і фольклор / І. Вижовець // Дивослово. – 2003. - № 6. – С. 40-41.
42. **Вірченко, Н.** «...і осквернить не дам ні кому твоє ім'я.» / Київ. – 2003. - № 1. – С. 118-121.

43. **Волга, Л.** В його слові – наша сила і правда і воля / Л. Волга // Урядовий кур'єр. – 2006. – 11 березю (№ 47). – С. 1,2.
44. **Воліковська, І.** Історії з півімперіалом і цукерками / І. Воліковська // Слово просвіти. – 2011. - № 10. – С. 10.
45. **Воробйов, О.** Полум'яне слово Шевченка в музиці / О. Воробйов // Шкільна бібліотека. – 2004. - №1. – С. 33-35.
46. **Гальченко, С.** Великий Кобзар – націстворець / С. Гальченко // Урядовий кур'єр. – 2005. – 10 берез. – С. 11.
47. **Гальченко, С.** Де вони скрині з неоціненними шевченківськими скарбами? / С. Гальченко // Віче. – 2007. - №5. – С. 80.
48. **Гармаш, М.** Шевченко в моєму житті / М. Гармаш // Дивослово. – 2005. – №11. – С. 53-54.
49. **Генералюк, Л.** Код образотворчого мистецтва у слові Шевченка: колористика / Леся Генералюк // Слово і час. – 2013. - № 2. – С. 3-12.
50. **Генералюк, Л.** Нотатки до психологічних студій над Шевченком і його творчістю / Леся Генералюк // Слово і час. – 2012. - № 5. – С. 3-19.
51. **Герланець, В.** Перший англомовний перекладач Кобзаря / Валерій Герланець // Література і життя. – 2012. - №3-4. – С.7.
52. **Гетьман, С.** Традиції англійського роману виховання у прозі Т. Шевченка / С. Гетьман // Слово і час. – 2003. - № 7. – С. 14-20.
53. **Гірський, Б.** «Схаменіться, будьте люде!..» / Б. Гірський // Київ. – 2003. - № 9. – С. 4-7.
54. **Гладунова, Е.** «Те слово, Боже є кадило, кадило істини» / Е. Гладунова // Слово просвіти. – 2010. - № 9. – С. 1.
55. **Глинчак, В.** Юність генія: [про Т. Г. Шевченка] / Василь Глинчак // Літературна Україна. – 2010. – 27 трав. – С.3.
56. **Глодя, К.** А також перевидадуть... / Катерина Глодя // Голос України. – 2013. – 12 берез. – С. 5.
57. **Глодя, К.** Весна починається з Шевченка: [про виставку «Несподіваний шевченко» та проект популяризації творчості поета] / Катерина Глодя, Тетяна Пасова // Голос України. – 2013. – 2 берез. – С. 1,6.
58. **Гончаренко, Л.** Гімн волі (Поема «Кавказ» Т. Шевченка) / Л. Гончаренко // Дивослово. – 2004. - № 6. – С. 20-23.
59. **Горбунова, О.** Найкраще вшанування пам'яті Великого Кобзаря – популяризація його творів / Олена Горбунова // Голос України. – 2012. – 24 лют. – С.3.
60. **Грабовський, В.** Жало духовного меча / В. Грабовський // Урядовий кур'єр. – 2007. – 7 бер. – С. 7.
61. **Градоблянська, Т.** «Це ж якої сили талантом він був, щоб таке творити і на поетичній, і на художній ниві...» [про музей Т. Г. Шевченка у Києві] / Т. Градоблянська // Голос України. – 2011. – 5 лютого (№ 22). – С. 1, 10.
62. **Гринчишин, З.** Тарас Шевченко – український Прометей / З. Гринчишин // Українське слово. – 2011. – 9-15 лют (№6). – С. 12.

63. **Грязнова, Н.** «Кобзар» Тараса Шевченка 1860 р. / Н. Грязнова // Дивослово. – 2003. - № 3. – С. 66-68.
64. **Гулько, Л.** Щасливий вік у житті Шевченка / Л. Гулько // Культура і життя. – 2006. – 4 жовт. – С. 3.
65. **Гумницька, Н.** Публіцистичне націє творче Слово Тараса Шевченка / Наталія Гумницька // День. – 2013. - № 42-43. – С. 12.
66. **Гуцуляк, З.** Шевченко і ми / Зеновій Гуцуляк // Народна. – 2006. - № 9. – С. 4.
67. «**Дай жити, серцем жити і людей любити...**»: [149 років перепоховання на Україну Т. Г. Шевченка] // Київська правда. – 2010. – 21 трав. – С. 1-2.
68. **Данилець, О.** «Полтавська Шевченкіана» гідна премії великого поета / Олександр Данилець // Урядовий кур'єр. – 2012. – 8 лют. – С. 18.
69. **Дацюк, Г.** Шевченковою рукою / Ганна Дацюк // Україна молода. – 2013. - № 33. – С.3.
70. **Деко, О.** Український (Леонардо) Тарас да Моринці / Олександр Деко // Голос України. – 2013. – 5 квіт. – С. 10.
71. **Демченко, Л.** Титан українського духу / Л. Демченко // Київська правда. – 2004. – 21 трав. – С. 1.
72. **Денисенко, Т.** Етичний момент вибору / Т. Денисенко // Київ. – 2003. - № 7-8. – С. 6-7.
73. **Діденко, З.** Нехай за нас наше діло говорить: [до 150-річчя Шевченківського «Букваря »] / З. Діденко // Слово просвіти. – 2011. – 3-9 бер. – С. 11.
74. **Дмитренко, Г.** Біблійні мотиви і пророцтво майбутнього у творчості Тараса Шевчека / Г. Дмитренко, Ю. Дмитренко // Дивослово. – 2004. - №1. – С. 26-28.
75. **Доломанська, В.** У майбуття із наймолодшими іде пророк зорі / В. Доломанська // Позакласний час. – 2007. – № 2. – С. 17-18.
76. **Донцов, Д.** Шевченко і Драгоманов / Дмитро Донцов // Слово і час. – 1992. - № 6. – С. 28-37.
77. **Дроздовський, Д.** Раритети Шевченка / Д. Дроздовський // Слово просвіти. – 2011. – 15 верес. – С. 13.
78. **Думи мої, думи...** Тарас Шевченко про Батьківщину, історію, нород, працю, долю, любов... // Шкільна бібліотека. – 2004. - № 3. – С. 137-144.
79. **Життєвий шлях Т. Г. Шевченка** // Шкільна бібліотека. – 2007. - №3. – С. 90-95.
80. **Забаштанський, В.** Я бачив те, про що писав Кобзар / В. Забаштанський // Київ. – 2002. - № 12. – С. 3-5.
81. **Загребельний, П.** Три долі. Шевченко / П. Загребельний // Слово просвіти. – 2009. – 19 лют. – С. 10.
82. **Задорожний, В.** Про одне слово із Шевченкового лексикону / Василь Задорожний // Слово і час. – 2012. - №5. – С.29-35.

83. **Зарівчак, Р.** Сприйняття особистості та творчості: Тараса Шевченка у Великій Британії / Р. Зарівчак // Всесвіт. – 2011. - № 3/4. – С. 211.
84. **Зарівчак, Р.** Шевченкіана Віри Річ: [Віра Юріївна Річ (1936-2009р.р.) британська перекладачка в англомовну шевченкіану] / Р. Зарівчак // Слово і Час. – 2011. - № 3. – С. 3.
85. **Зарівчак, Р.** Шлях до пророка. Шевченкове слово в англомовному світі / Р. Зарівчак // Літературна Україна. – 2006. - № 9. – С.1,2.
86. «**Заповіт**» Кобзаря видано грецькою мовою: [українська діаспора в Греції] // День. – 2011. – 25 жовт. – С. 2.
87. **Зварич, О.** Архіви не горять. Про них просто забивають. Де «живе» українська класика і чи має шанс найбільша в країні збірка рукописів Шевченка переїхати в Шевченків дім / Олена Зварич // Україна молода. – 2012. - 22 трав. – С.10.
88. **Зварич, О.** Шевченко тоннами: [1210 видань Кобзаря, кімната-музей Шевченка у Донецьку] / О. Зварич // Україна молода. – 2011. – 23 листоп. – С.11.
89. **Звольський, В.** Минуле українського народу та його значення у поетичній творчості Т. Шевченка / В. Звольський // Сучасність. – 2006. - № 3. – С. 66-91.
90. **Зиль, А.** Дві постаті – як дві вершини / А. Зиль // Київська правда. – 2005. – 10 березня. – С. 1, 3.
91. **Зінковська, О.** Доля Кобзаря / О. Зінковська // Позакласний час. – 2003. - № 21. – С. 1-4.
92. **Зубков, М.** Феномен Тараса Шевченка: знати, од Бога і голос той, і ті слова / М. Зубков // Українське слово. – 2011. – № 9. – С.1,3.
93. **Іванова, О.** Народнопісенні джерела поетичної творчості Тараса Шевченка / О. Іванова // Дивослово. – 2005. - № 2. – С. 19-23.
94. **Іванченко, Ю.** Ковчег у храмі – то «Кобзар» / Ю. Іванченко // Слово Просвіти. – 2011. – 31 бер. - № 13. – С. 10.
95. **Іванчишин, П.** Візії предтечі / Петро Іванчишин // Українське слово. – 2013. – 13-19 берез. – С. 1, 8-9.
96. «**Із імені та творчості Тараса Шевченка почався невідворотний національний ренесанс**» // Українська культура. – 2010. - № 1-4. – С. 8-25.
97. **Ільницький, М.** Еміграційне шевченкознавство: спектр інтерпретацій / Микола Ільницький // Слово і Час. – 2012. - № 4.- С. 3-16.
98. **Жадько, В.** «Я завжди недоїдав, але страшенно хотілося малювати»: [про художника, який оформлював «Кобзар» Т.Г. Шевченка] / В. Жадько // Кримська світлиця. – 2011. – 23 вер. – С. 12.
99. **Життя і творчість Т. Г. Шевченка у датах і ілюстраціях** // Шкільна бібліотека. – 2004. - №2. – С. 29-48.
100. **Жулинський, М.** «Шевченко. Присутність.» Таку назву має харківський арт-пленер благодійного фонду «Велика родина» / Микола Жулинський // Віче. – 2012. - №9. – С. 64-65.

101. **Кизимова, С.** На это ухо я глух: как генерал-губернатор из Брянска Тараса Шевченка спас / С. Кизимова // Аргументи и факты. – 2011. – 7 груд. – С.29.
102. **Клейменова, О.** «Друга половина душі, сповнена життя і радощів» /О. Клейменова // Віче. – 2011. - № 3. – С. 68.
103. **Клименко, Н.** Музей, в якому нобелівські лауреати плачуть: [роздовідю директора музея Т. Шевченка Н. Клименка про роботу музея / записала Т. Градоблянська] // Голос України. – 2011. – 15 лют. – С. 8.
104. **Ключек, Г.** Поезія Тараса Шевченка «Мені тринадцятий минало...» / Г. Ключек // Дивослово. – 2007. - №3. – С. 48-53.
105. **Ключек, Г.** «Садок вишневий коло хати...» як кінотекст. Монографічний аналіз твору:[перша з трьох частин дослідження твору Т. Шевченка] / Григорій Ключек // Дивослово. – 2012. - №5. – С. 20-27.
106. **Ключек, Г.** «Садок вишневий коло хати...» як кіно текст. Монографічний аналіз твору:[друга частина дослідження твору Т. Шевченка] / Григорій Ключек // Дивослово. – 2012. - № 6. – С. 22-27.
107. **Ключек, Г.** «Садок вишневий коло хати...» як кінотекст. Монографічний аналіз твору:[третя частина дослідження твору Т. Шевченка] / Григорій Ключек // Дивослово. – 2012. - № 7. – С. 25-36.
108. **Коваленко, О.** З його буде або щось, або велике ледащо: [про Т. Г. Шевченка] / О. Коваленко // Освіта України. – 2011. – 30 трав. (№ 39-40). – С. 16.
109. **Ковалъчук, А.** Слово з глибини серця /А. Ковалъчук // Слово просвіти. – 2011. - № 10. – С. 1.
110. **Козак, С.** У полум'ї синівських почуттів [міжнародне літературно- мистецьке свято, присвячено Т. Г. Шевченку] / Сергій Козак // Літературна Україна. – 2010. – 27 трав. - С. 1-2.
111. **Козоріз, С.** Вшановуємо великого Кобзаря / С. Козоріз // Розкажіть онуку. – 2007. - №2. – С. 4-7.
112. **Колоскова, Н. В.** Г. Кричевський – ідейний натхненник та один із засновників першого музею Тараса Шевченка в Києві / Н. Колоскова // Музей України. – 2008. - №3-4. – С. 16-19.
113. **Колосовська, С.** Шевченко на Київщині: [про перебування Т. Г. Шевченка на Київщині] / С. Колосовська // Кобзарський шлях. – 2011. - №1. – С. 2.
114. **Константинова, К.** Віртуальний музей Шевченка. Бути! / Катерина Константинова // Дзеркало тижня. – 2013. – № 9. – С. 13.
115. **Кос, А.** Таїна портретів пензеля Шевченка / А. Кос // Аудиторія. – 2004. – 5-18 берез. – С. 10-11.
116. **Костенко, М.** «Садок вишневий коло хати...» / М. Костенко // Жінка. – 2007. - №3. – С.3.
117. **Костенко, Ю.** Шевченкове слово звучить китайською: [про твори Т. Шевченка у світі] / Ю. Костенко // Урядовий кур'єр. – 2011. – 21 черв.(№ 11). – С. 6.

118. **Косьміна, Т.** Шевченків край у культурному просторі України / Т. Косьміна // Культура і життя. – 2006. – 24 трав. – С. 1.
119. **Кравченко, Я.** «Ніколи не будь рабом, Тарасе!» / Ярослав Кравченко // День. – 2013. – 22-23 берез. – С. 21.
120. **Крайній, І.** Другий після Всевишнього / Іван Крайній // Україна молода. – 2013. - №36. – С. 19.
121. **Кралюк, П.** Тарас Шевченко: заперечення імперськості / Петро Кралюк // День. – 2013. - № 42-43. – С. 8.
122. **Кралюк, П.** Тарас Шевченко та Казахстан / П. Кралюк // День. – 2008. – 8 лют. – С. 18.
123. **Кралюк, П.** Хто «підказав» Тарасові Шевченку ідею поеми «Сон»? / Петро Кралюк // День. – 2012. – 7 берез. – С. 23.
124. **Краснова, Л.** Ще одна грань шевченкознавства / Людмила Краснова // Літературна Україна. – 2013. - №8. – С. 115.
125. **Криворучко, В.** У бронзі і граніті / В. Криворучко // Дивослово. – 2003. - №3. – С. 69-73.
126. **Кузик, В.** Поезія Тараса Шевченка у творчості братів Дмитра та Левка Ревуцьких / В. Кузик // Народна творчість та етнологія. – 2011. - №4. – С. 22.
127. **Кучеренко, М.** Безпристрасна книжка від люблячого серця: [про книжку М. Чалія «Життя і твори Тараса Шевченка»] / М. Кучеренко // Слово просвіти. – 2011. – 11 серп. – С. 13.
128. **Литвин, В.** Образи Тараса Шевченка в українській інтелектуальній історії / В. Литвин // Літературна Україна. – 2006. – 16 берез. – С. 2.
129. **Литвин, В.** Поезія Кобзаря – вічна книга українців / В. Литвин // Голос України. – 2006. – 10 берез. – С. 1, 6-8.
130. **Лотоцький, О.** Шевченкові роковини. Петербурзькі урочистості. Кінець XIX – початок ХХ ст./ О. Лотоцький // Українська культура. – 2003. - № 5. – С. 29-31.
131. **Лубківський, Р.** Шевченкове «Слово нове» - новій Україні! / Р. Лубківський // Літературна Україна. – 2005. – 26 трав. – С. 1,7.
132. **Литвиненко, О.** Один із Шевченкового роду: [про генеалогію роду Т. Шевченка] / Олександр Литвиненко // Слово Просвіти. – 2012. – 18-24 жовт. – С. 1.
133. **Львова, І.** На Тарасовій землі / І. Львова // Експрес. – 2007. – 20-21 січ. – С. 7.
134. **Ляшук, Т.** Як народжувалася картина / Т. Ляшук // Українська культура. – 2007. - №5. – С. 12-13.
135. **Маровді, В.** «Мені ж, мій Боже, на землі подай любов, сердечний рай! І більш нічого не давай!» / В. Маровді // Дивослово. – 2003. - № 5. – С. 48-49.
136. **Мазепа, Н.** Зрозуміти іншого: [про М. Лескова та Т. Г. Шевченка] / Н. Мазепа // День. – 2011. – 23 вер. – С. 13.

137. **Максименко, Л.** Тараса Шевченка знов дозволили, або Господи, взволи нас від лукавого! [Проблеми сучасної освіти] / Л. Максиленко. – 2011. - №6. – С. 12.
138. **Максимець, Н.** Стежина до великого Кобзаря / Н. Максимець // Українське слово. – 2010. - №25. – С. 8.
139. **Маньківський, В.** Поет і княжна / Валерій Маньківський // Голос України. – 2012. – 7 берез. – С. 9.
140. **Марко, В.** Наближення до Шевченка: [аналіз деяких творів митця] / Василь Марко // Дивослово. – 2012. - №5. – С. 44-47.
141. **Марцінківський, І.** Невідомий список заборонених поезій Тараса Шевченка / І. Марцінківський // Слово Просвіти. – 2011. – 15 верес. – С. 11.
142. **Матвієнко, М.** У Каневі вручено Шевченківську премію / Марія Матвієнко // Літературна Україна. – 2013. – 14 берез. – С. 2.
143. **Матвієнко, Н.** Краса – це молитва / Н. Матвієнко // Київ. – 2002. - № 9. – С. 3-8.
144. **Марцінковський, І.** Історія «Кобзаря» з варшавського архіву В. Бішнова / І. Марцінковський // Слово Просвіти. – 2011. – 8 трав. – С. 11.
145. **Маурітсон, М.** Перший шевченкознавець Василь Доманицький (1877-1910) / М. Маурітсон // Українське слово. – 2011. – 19 жовт. – С. 10.
146. **Махінчук, М.** Переяславський скарб потребує уваги. Місто пам'ятає і шанує велетів духу і творців його слави – Григорія Сковороду, Тараса Шевченка й Михайла Сікорського / Микола Махінчук // Урядовий кур'єр. – 2012. – 30 жовт. - С. 9.
147. **Меленчук, О.** Коментування персоналій у листуванні та щоденнику Т. Шевченка: досвід С. Єфремова / О. Меленчук // Слово і час. – 2011. - № 5. – С.65.
148. **Мельник, С.** Тарас Шевченко у кожного свій / С. Мельник // Україна. – 2005. - № 2-3. – С. 15-18.
149. **Мельниченко, В.** Московська панахида за Кобзарем: [150 роковини Т. Г. Шевченка] / В. Мельниченко // День. – 12 трав. - №79. – С.7.
150. **Миколюк, О.** «Щоб ми спромоглися любити так, як любив її Кобзар»: [про музей «Заповіту» Т. Шевченка у Переяслав-Хмельницькому] / Оксана Миколюк // День. – 2011. – 30 верес. – С.16.
151. **Мицик, В.** Високий як сонце / Вадим Мицик // Слово Просвіти. – 2013. – 14-20 берез. – С. 13.
152. **Мовчанюк, В.** Бернз і Шевченко: [паралелі між творчостями поетів] / Володимир Мовчанюк // Всесвіт. – 2012. - № 5-6. – С. 193-202.
153. **Могилевський, В.** Святий великомученик Тарасій / В. Могилевський // Київ. – 2003. - № 7-8. – С. 8-9.
154. **Мокренко, А.** Молитва за Тараса / А. Мокренко // Київ. – 2003. - № 9. – С. 2-3.

155. **Молчанова, Г.** Шевченко незалежної Вкраїни / Г. Молчанова // Журавлик. – 2011. - №3. – С. 4-5.
156. **Наливайко, А.** Шевченко, романтизм, націоналізм / А. Наливайко // Слово і Час. – 2006. - № 3. – С. 3-20.
157. **Наумова, Н.** Літо останнє. Остання любов: [про Ликеру Полусмак – наречену Т. Г. Шевченка] / Н. Наумова // Чумацький Шлях. - №1. – С.20.
158. **Наумова, Н.** Многостражданна Тарасова могила / Н. Наумова // Чумацький шлях. – 2011. - № 2. – С. 10.
159. **Наумова, Н.** Тарасова могила / Н. Наумова // Науковий світ. – 2011. - №5. – С. 14.
160. **Наумова, Н.** Тарас Шевченко – академік гравюри / Н. Наумова // Науковий світ. – 2011.- № 1. – С. 18.
161. **Нахлик, Є.** Міфологема долі у творчості Т. Шевченка / Є. Нахлик // Дивослово. – 2004. - № 6. – С. 2-7.
162. **Нахлик, Є.** Тарас Шевченко: архетипні постави поета / Є. Нахлик // Дивослово. – 2011. - №5. – С. 42.
163. **«Наша дума, наша пісня не вмре, не загине!»** // Дивослово. – 2003. - №6. – С. 37-40.
164. **Нечепа, В.** «Гімн, герб і прапор України». Тарас Шевченко і Чернігівщина / В. Нечепа // Молодь України. – 2005. – 26 трав. – С. 4.
165. **Неїжмақ, В.** Під кедром і вербою / В. Неїжмак // Україна молода. – 2011. – 2 листоп. – С. 9.
166. **Нібак, І.** Велич і краса козацької звитяги у творчості Т. Г. Шевченка / Інна Нібак // Гетьман. – 2010. - № 6. – с. 46-47.
167. **Нобиченко, Л.** Лірика Тараса Шевченка / Л. Нобиченко // Слово і час. – 2003. - №3. – С. 3-17.
168. **Одарченко, П.** Тарас Шевченко в моєму житті / П. Одарченко // Народна творчість та етнографія. – 2003. - №3. – С. 53-60.
169. **Околітенко, Н.** Подай же руку / Н. Околітенко // Жінка. – 2009. - № 3. – С. 2.
170. **Олійник, Б.** Він говорив устами народу / Б. Олійник // Київ. – 2002. - № 11. – С. 3-5.
171. **Олійник, В.** Там, де згасла свіча поета / Володимир Олійник // Дзеркало тижня. – 2013. - №5. – С. 15.
172. **Орлюк, Я.** Філософія «світла» і «тіні» у творчості Т. Г. Шевченка / Я. Орлюк // Українська література в заг.-освіт. школі. – 2005. - № 9. – С. 2-4.
173. **Палій, О.** Актуальний Шевченко / Олександр Палій // День. – 2013. – 12 берез. – С. 4.
174. **Панченко, В.** «Дядько отечества чужого...» [про мотив національного відступництва у творчості Тараса Шевченка] / Володимир Панченко // День. – 2013. – 11 січ. – С. 21.
175. **Панченко, В.** Серце Шевченка / В. Панченко // Бібліотечка «Дивослова». – 2011. - №3. – С.2.

176. **Панченко, В.** Українська мрія Тараса Шевченка / Володимир Панченко // Слово Просвіти. – 2013. – 28 берез.-3 квіт. – С. 1,2.
177. **Пасова, Т.** Остання путь Тараса Шевченка, 150 років тому / Т. Пасова // Голос України. – 2011. - № 42. – С. 7.
178. **Пасова, Т.** Пробач, Тарасе! / Т. Пасова // Голос України. – 2010. – 6 березня. – С. 9.
179. **Петрова, О.** Онтолічний Тарас Шевченко / О. Петрова // Київ. – 2003. - № 7-8. – С. 4-5.
180. **Петровська, І.** Сердечні пристрасті й розчарування Кобзаря / І. Петровська // Позакласний час. – 2003. - № 9. – С. 1-4.
181. **Пиріг, Л.** Позаукраїнські зустрічі та знайомства Тараса Шевченка / Л. Пиріг // Слово Просвіти. – 2011. - №9. – С. 15.
182. **Плющ, В.** Як зрівнятися з генієм, або «дегероїзація» триває? / В. Плющ // Літературна Україна. – 2003. – 22 травня. – С. 1.
183. **Подолинний, А.** «Лети ж, моя думо, моя люта муко...» / Слово Просвіти. – 2013. - № 10. – 7-13 берез. – С. 12.
184. **Подолинний, А.** Рідне слово в «Кобзарі»: [про нове видання «Кобзаря»] / А. Подолинний // Літературна Україна. – 2011. – 4 серп. – С. 15.
185. **Подранецька, Н.** Ми тебе не забули, Тарасе! / Н. Подранецька // Шкільна бібліотека. – 2004. - №2. – С. 49.
186. **Поліщук, В.** Уроки великих роковин / В. Поліщук // Слово Просвіти . – 2011. - № 11. – С.5.
187. **Поліщук, Я.** «Поет духовної свободи» [Тарас Шевченко в оцінці Василя Барки] / Я. Поліщук // Дивослово. – 2006. - № 5. – С. 46-49.
188. **Пономаренко, О.** Шевченківське поетичне та малярське образотворення в модерному живописі та скульптурі «Клубу українських митців»: необарокові та сюрреалістичні мотиви / Олеся Пономаренко// Свіогляд. – 2012. - №3. – С. 70-73.
189. **Портянко, В.** Пам'ятники Кобзареві / В. Портянко // Українська культура. – 2003. - №3-4. – С. 32.
190. **Портянко, В.** Слово про батька Тараса / В. Портянко // Рідна школа. – 2004. - №3. – С. 35-46.
191. **Приходько, О.** «Це тихе сяйво над моєю долею...» [Т. Шевченко і Варвара Репніна: історія стосунків] / О. Приходько // Дивослово. – 2003. - № 5. – С. 50-51.
192. **Прокопенко, К.** «Як умру, то поховайте...»: [смерть і похорон Т. Г. Шевченка] / К. Прокопенко // Березанські вісті. – 2011. – 25 трав. - №39.- С. 3.
193. **Презентація проекту «Віртуальний архів Тараса Шевченка»** // Культура і життя. – 2013. – 8 лют. – С.3.
194. **Пісні Кобзаря, що стали народними:** [про вірші Т. Шевченка, покладені на музику] // Розкажіть онуку. – 2013. - № 3-4.- С. 97.
195. **Регушевський, Є.** Крим і Шевченко / Є. Регушевський // Слово і час. – 2003. - №3. – С. 67-68.

196. **Рибалт, Е.** Шевченко поміж академізмом та романтизмом / Е. Рибалт // Сучасність. – 2006. - № 2. – С. 138-144.
197. **Риженко, А.** Ім'я Кобзаря єднає українців: [60 років тому – 1-й пам'ятник Т.Г. Шевченку на американському континенті] /А. Риженко // Слово Просвіти. – 2011. – 11 серп. – С.6.
198. **Риженко, А.** Кобзар у дзеркалі філателії / Анатолій Риженко // Слово Просвіти. – 2012. – 13-19 верес. – С. 15.
199. **Рижков, В.** Кобзареві на ювілей подарують... поріг: [про плани спорудження штучного порогу на Дніпрі до 200-річного ювілею Тараса Шевченка] / Вадим Рижков // День. – 2012. – 28-29 груд. – С.2.
200. **Різниченко, О.** Шевченкові ідеї на висоті чину / Ольга Різниченко // Нація і держава. – 2013. - № 10 – С. 1-6.
201. **Рожко, В.** Ікони Тараса Шевченка на Волині / Володимир Рожко // Слово Просвіти. – 2012. – 13-19 верес. – С. 14-15.
202. **Рожко, В.** Таразові стежки на Волині / Володимир Рожко // Нація і держава. – 2013. – 28 берез. – С. 6.
203. **Романюк, Л. Т. Г.** Шевченко – великий син українського народу / Л. Романюк // Розкажіть онуку. – 2007. – № 2. – С. 8-10.
204. **Рубанець, М.** Тарас Шевченко і національна ідея / М. Рубанець // Україна і світ. – 2007. – 26 бер. – С. 10.
205. **Савенко, Є.** Шевченко в Казані. Минуле й сьогодення. [До 155-річчя повернення Т. Шевченка з казахського заслання] / Євген Савенко // Слово Просвіти. – 2012. – 1-7 листоп.- С. 6.
206. **Савчук, В.** Традиційні та нові акценти у вивчені життя і творчості Тараса Шевченка у школі / Валентина Савчук // Дивослово. - 2012. - №3. – С.38-40.
207. **Салига, Т.** Розкуймося, братаймося: [роздуми у 165-ту річницю з часу першої подорожі Тараса Шевченка в Україну] / Т. Салига // Літературна Україна. – 2008. – 13 берез. – С. 8.
208. **Салига, Т.** «Те велике слово художник...» / Тарас Салига // Літературна Україна. – 2013. – 28 берез. – С. 6-7.
209. **Сверстюк, Є.** «А слава – заповідь моя» (Т. Шевченко) / Є. Сверстюк [до 150 роковин смерті Т. Шевченка] // Українська літературна газета. – 2011. – 11бер. – С. 1,3.
210. **Сверстюк, Є.** Таразові зализні стовпи: [творчість Шевченка і християнська віра] / Є. Сверстюк // Україна молода. – 2009. – 11 берез. – С. 9.
211. **Сверстюк, Є.** Шевченкова «Княгиня» / Євген Сверстюк // Літературна Україна. – 2013. – 14 берез. – С. 1,4.
212. **Семеняк-Штангей, В.** Сонячний бунтівник із великої космічної хати / Валентина Семеняк-Штангей // Слово Просвіти. – 2012. – 8-14 берез. – С. 11.
213. **Сербенська, О.** Перше повне польське видання поетичних творів Тараса Шевченка / Олександра Сербенська // Слово Просвіти. – 2012. – 5-11 квіт. – С. 5,6.

214. Сидоренко, Г. Поезія Т. Г. Шевченка в контексті давнього книжного і народного віршування / Г. Сидоренко // Народна творчість та етнографія. – 2003. - №4. – С. 109-114.
215. Сидоренко, Г. Поезія Т. Г. Шевченка і традиції українського книжного і народного віршування / Г. Сидоренко // Народна творчість та етнографія. – 2003. - №3. – С. 35-41.
216. Сидорук, А. Умертвління генія? / А. Сидорук // Слово Просвіти. – 2011. - №2. – С. 7.
217. Силин, О. Остання оселя Тараса Шевченка в Києві / О. Силин // Персонал Плюс. – 2007. – 18-24 січн. – С. 12.
218. Синьоок, Т. Віртуальний архів Тараса Шевченка – для кожного / Тетяна Синьоок // Літературна Україна. – 2013. – 14 лют. – С. 1, 2.
219. Синьоок, Т. Сторінками першого «Альбому малюнків Тараса Шевченка» / Тетяна Синьоок // Літературна Україна. – 2013. - №10. – 7 берез. – С. 1-3.
220. Скирда, Л. Життя і любов Гао Мана: [перекладач, літератор, художник Китаю, перекладав та малював Т. Г. Шевченка] / Л. Скирда // Літературна Україна. – 2011. – 5 трав. - № 18. – С.10.
221. Скільський, Д. Д. Тихомиров – невтомний популяризатор Шевченкового слова / Д. Скільський // Слово і час. – 2000. - №3. – С. 64-65.
222. Скліренко, Є. Юрій Меженко та його Шевченкіана / Євген Скліренко // Вісник Книжкової палати. – 2012. - №3. – С. 42-43.
223. Скорський, М. Живий у правді віковій / М. Скорський // Дивослово. – 2005. - № 10. – С. 59-63.
224. Скорський, М. «Володар у царстві духа». Поетичний життєпис Тараса Шевченка / М. Скорський // Бібліотечка «Дивослова». – 2008. - №3. – С. 3-63.
225. Скорський, М. «Нам треба голосу Тараса...» [Нотатки про художню шевченкіану останніх років] / М. Скорський // Українська література в загально-освітній школі. – 2003. - № 6. – С. 57-61.
226. Скорський, М. «Постає твій образ, наче промінь...» Сторінки історії поетичної Шевченкіані / М. Сікорський // Українська література в заг.-освіт. школі. – 2005. - № 5. – С. 2-5.
227. Скоць, А. До проблеми періодизації творчості Тараса Шевченка / А. Скоць // Дивослово. – 2006. - № 3. – С. 58-61.
228. Скуратівський, В. Шевченко в контексті світової літератури / В. Скуратівський // Дивослово. – 2003. - № 6. – С. 68-72.
229. Славинський, М. Незгасна Зоря генія: [про Т. Г. Шевченка] / М. Славинський // Науковий світ. – 2011. - №5. – С. 13.
230. Сліпушко, О. Тарас Шевченко – художник і поет. Нове бачення / О. Сліпушко // Літературна Україна. – 2006. – 14 груд. – С.6.
231. Смаль, І. Зберігаймо, шануймо спадщину Кобзаря / І. Смаль // Жінка. – 2007. - №3. – С. 2-3.

232. **Смирнова, Р.** Таємниця трагічної любові Шевченка / Р. Смирнова // Чумацький шлях. – 2010. - № 2. – С. 9.
233. **Соломко, А.** Останнє побачення / А. Соломко // Вечірній Київ. – 2004. – 20 трав. – С. 5.
234. **Соломко, А.** Останнє прощання / А. Соломко // Слово Просвіти. – 2006. – 18 трав. – С. 9.
235. **Соя, Б.** «Ми тебе не забули Тарасе!» / Б. Соя // Дивослово. – 2004. - № 3. – С. 29-50.
236. **Стасишин, М.** День пам'яті у сквері Шевченка / М. Стасишин // Слово Просвіти. – 2009. - № 14. - С. 5.
237. **Стебельська, А.** Шевченкова концепція Української держави / А. Стебельська // Дивослово. – 2004. - № 3. – С. 13-15.
238. **Стельмах, Б.** Богдан Стельмах: «Часами я ставав самим Тарасом»: [розмова з поетом Б. Стельмахом про його поему-театралогію «Тарас», присвячену Т. Шевченку / спілкувався Богдан Залізняк] // Слово Просвіти. – 2012. – 25-31 жовт. – С. 8.
239. **Стригун, Ю.** На могильній плиті Шевченка букви позолотять / Ю. Стригун // Газета по-українськи. – 2011. – 2 серп. – С. 2.
240. **Стріха, М.** Як «товстішав» «Кобзар» і як судилися за авторське право / М. Стріха // Україна молода. – 2011. – 23 листоп. – С.11.
241. **Сулима, М.** Важливе дослідження про зв'язки поезії Т. Г. Шевченка з народним віршуванням / М. Сулима // Народна творчість та етнографія. – 2003. - №3. – С. 42.
242. **Сущенко, О.** У силовому полі генія / О. Сущенко // Вечірній Київ. – 2004. – 10 берез. – С. 10.
243. **Сюндюков, І.** Віч на віч із генієм: Тарас Шевченко у своєму листуванні / І. Сюндюков // День. – 2011. – 25 бер. - №52-53. – С. 10.
244. **Сюндюков, І.** Вогонь під попелом. У чому саме Тарас Шевченко був пророком? / Ігор Сюндюков // День. – 2012. – 7-8 верес. – С. 11.
245. **Сюндюков, І.** Страти неволею: [«Кавказ» Т. Шевченка в контексті імперської політики російської держави] / І. Сюндюков // День. – 2009. – 17 січ. - С. 7.
246. **Танана, Р.** З любов'ю до Тараса: [про М. Вороного – вшанувальника Т. Шевченка] / Р. Танана // Слово Просвіти. – 2011. – 22 груд. – С.9.
247. **Танана, Р.** На Чернечій горі 100 років тому: [до 150-річчя поховання Т. Шевченка у Каневі] / О. Танана // Слово Просвіти. – 2011. - №18. – С. 9.
248. **Таран, Л.** Тарас Шевченко по обидва боки океану [З історії пам'ятників. (В Москві та Вашингтоні)] / Л. Таран // Вечірній Київ. – 2004. – 23 черв. – С. 9.
249. **Таранюк, В.** Про пам'ятники Шевченку / В. Таранюк // Чумацький шлях. – 2006. - № 5-6. – С. 12-13.
250. **Тарасові музи:** [дослідження теми любові в житті Т. Шевченка] // Шкільна бібліотека. – 2009. - № 2. – С. 6.

251. **Тарасюк, Г.** На вічнім шляху до Шевченка / Г. Тарасюк // Літературна Україна. – 2005. – 2 черв. – С. 1, 2.
252. **Тарасюк, Г.** На вічнім шляху до Шевченка / Г. Тарасюк // Літературна Україна. – 2005. – 9 черв. – С. 1, 2.
253. **Т. Г. Шевченко у екслибрисах українських художників** // Шкільна бібліотека. – 2003. - № 10. – С. 5-8.
254. **Тимошик, М.** Шевченко, якого ми не знаємо / М. Тимошик // Літературна Україна. – 2003. – 6 березня. – С.3.
255. **Титаренко, Л.** На поклон до Тараса: [заходи по ушануванню 151-шої річниці від перепоховання Т. Шевченка] / Лідія Титаренко // Голос України. – 2012. – 23 трав. – С. 1,15.
256. **Ткач, А.** «Український Рембрант» (Матеріали до вивчення художньої спадщини Т. Шевченка) / А. Ткач // Дивослово. – 2011. - №3. – С. 17.
257. **Ткаченко, С.** З могутніми пристрастями / С. Ткаченко // Київ. – 2003. - № 7-8. – С. 10-11.
258. **Томак, М.** Тарас Шевченко і «оцифрована» епоха / М. Томак // День. – 2011. – 2 листоп. – С. 7.
259. **Тома, Л.** «Де двоє зібрались в ім'я моє...»: [про М. Гоголя та Т. Г. Шевченка] / Л. Тома // Літературна Україна. – 2010. – 20 трав. – С. 1-2.
260. **Томенко, М.** «Щоб Дніпро був під самим порогом...»: 150-літня боротьба Тараса Шевченка за місце під Каневом: історичні паралелі / М. Томенко // Літературна Україна. – 2011. – 3 бер. - №9. – С. 1,3.
261. **Томенко, М.** 150-річна боротьба Тараса Шевченка за місце під Каневом / М. Томенко // Голос України. – 2011. – 26 лют. - № 37. – С.3.
262. **Ушkalов, Л.** «Естетика» Лібелльта як дзеркало філософії Шевченка / Леонід Ушkalов // Слово і час. – 2011. - №3. – С. 20.
263. **Ушkalов, Л.** «Од молдованина до фіна...» / Леонід Ушkalов // Україна молода. – 2013. – 26 лют. – С. 12.
264. **Ушkalов, Л.** Співець людського щастя / Леонід Ушkalов // Україна молода. – 2012. – 7 берез. – С. 11.
265. **Ушkalов, Л.** «Філософія серця» Тараса Шевченка / Леонід Ушkalов // Слово і Час. – 2012. - №9. – С. 17-28.
266. **Фаріон, І.** Шевченків концепт «Слово» у рецепції Дмитра Донцова: [про Т. Г. Шевченка] / І. Фаріон // Слово Просвіти. – 2011. – 26 трав. - № 21. – С. 6.
267. **Федоренко, М.** Шевченку поталанило на Сошенка /М. Федоренко // Київська правда. – 2005. – 24 берез. – С. 4.
268. **Фурсова, Л.** Шевченків «Заповіт» / Л. Фурсова // Дивослово. – 2011. - № 3. – С. 25.
269. **Харчук, Р.** Імперські й колоніальні етнотипи у творчості Т. Шевченка / Р. Харчук // Сучасність. – 2006. - № 3. – С. 92-105.
270. **Харчук, Р.** Поетичний краєвид Тараса Шевченка: значення і сенс / Роксанна Харчук // Слово і Час. - 2013. - №1. – С. 46- 51.

271. **Харчук, Р.** Проблема прототипу у творчості Т. Шевченка / Р. Харчук // Дивослово. – 2006. - № 3. – С. 49-54.
272. **Харчук, Р.** Тема дитинства у творчості Тараса Шевченка / Р. Харчук // Бібліотечка «Дивослова». – 2011. - №3. – С. 51.
273. **Хоміч, М.** Наш пророк / М. Хоміч // Дивослово. – 2004. - №3. – С. 51-55.
274. **Цацук, К.** Шевченко і сучасне покоління / К. Цацук // Журавлик. – 2011. – 5 трав. - №5. – С.4.
275. **Цепа, О.** Авторське само очікування в поезії Тараса Шевченка 1837-1847 р.р. / О. Цепа // Дивослово. – 2011. - №3. – С. 13.
276. **Цепа, О.** Добро і зло в жіночій долі (у поезіях Т. Шевченка 1837-47 р.р.) / О. Цепа // Бібліотечка «Дивослова». – 2011. - №3. – С. 58.
277. **Цимбалюк, Є.** Кобзар на теренах Волині: шлях завдовжки 165 років / Є. Цимбалюк // Слово правди. – 2011. – 3 листоп. – С.11.
278. **Цимбалюк, Є.** У Шевченкіані Євгена Безнікса – 250 робіт: [про творчість, що присвячена спадщині Шевченка, художника Є. Безнікса] / Євген Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2012. – 7-13 черв. – С.14.
279. **Цимбалюк, Є.** Як Кобзар мандрував через Вовковії / Є. Цимбалюк // Слово просвіти. – 2009. – 5-11 бер. – С. 8.
280. **Червак, Б.** Тарас Шевченко: Між двома міфами / Б. Червак // Українське слово. – 2011. - № 9. – С. 2.
281. **Червінський, В.** Тарас Шевченко і київський університет / В. Червінський // Українське слово. – 2011. – 30 бер. - № 3. – С. 10.
282. **Чернов, А.** Святиня в Каневі, святиня в душі / Анатолій Чернов // Слово Просвіти. – 2013. - № 10. – С. 11.
283. **Чернов, А.** Роль Тараса Шевченка у формуванні світогляду Симона Петлюри / Анатолій Чернов // Українське слово. – 2013. - № 10. – С. 16.
284. **Чернов, А.** Шевченків дуб: [про пам'ятники Шевченку] / А. Чернов // Українське слово. – 2011. - № 10. – С. 11.
285. **Чилачава, Р.** Слово про Кавказ / Р. Чилачава // Дзеркало тижня. – 2003. – 12 квітня. – С. 21.
286. **Чос, В.** Тарас Шевченко і гроші / Володимир Чос // Література і життя. – 2012. - №8-9. – С. 9.
287. **Чорна, Л.** До історії створення заповідників біля могили Шевченка / Л. Чорна // Слово і час. – 2003. - № 7. – С. 57-63.
288. **Чумак, Т.** Моральне падіння чи моральна велич жінки? [за поемою Т. Шевченка «Катерина»] / Т. Чумак // Українська література в загально-освітній школі. – 2003. - № 2. – С. 4-10.
289. **Шебеліст, С.** Конструктивістсько-кубістичний Кобзар. У 1920-х роках скульптор Іван Кавалерідзе створив у Полтаві унікальний монумент Тарасові Шевченку / Сергій Шебеліст // День. – 2012. – 18 лип. – С. 9.

290. **Шевченка, якого не знаємо** // Шкільна бібліотека. – 2006. – № 2. – С. 28-57.
291. **Шевченківський фонд ХХІ століття** // Урядовий кур'єр. – 2003. – 31 трав. – С. 9.
292. **Шевченко в моєму житті** // Київ. – 2003. – №11-12. – С. 2-9.
293. **Шевченко і Аральська географічна експедиція** // Українська література в загально-освітній школі. – 2003. - № 6. – С. 62-63.
294. **Шевченко, О.** Його девіз подвижництво: [про перебування Т. Г. Шевченка в Бердичеві] / О. Шевченко // Літературна Україна. – 2010. – 18 бер. – С. 8.
295. **Шевченко, Т.** Ну що б, здавалося, слова / Т. Шевченко [однофамілець] // Нація і держава. – 2011. – 11 бер. - № 9. – С. 1,5.
296. **Шевченко – через континенти:** [пам'ятники Т. Г. Шевченку у світі] // Образотворче мистецтво. – 2010-2011. - № 4/1. – С.46.
297. **Шевченківський календар** // Шкільна бібліотека. – 2013. - № 5-6. – С. 1-2.
298. **Шендеровський, В.** «Благословенний день твого пришестя»: [пам'яті дослідника образотворчої спадщини Тараса Шевченка, поета Володимира Яцюка] / Василь Шендеровський // Слово Просвіти. – 2012. – 21-27 червн. – С. 10-11.
299. **Шиленко, Ю.** Поіменовані «Кобзарі» в колекції музею / Ю. Шиленко // Дивослово . – 2004. - № 12. – С.13-14.
300. **Шиленко, Ю.** Списки Шевченкових творів / Ю. Шиленко // Дивослово. – 2006. - №.3. – С. 62-64.
301. **Широцький, К.** Шевченкова наречена / К. Широцький // Літературна Україна. – 2003. – 26 червн. – С. 3.
302. **Шкурко, М.** Я навік з тобою, Україно! / М. Шкурко // Чумацький шлях. – 2006. - № 4. – С. 4-6.
303. **Шпак, В.** Віссаріон Бєлінський: «Ох эти мне хохлы!»: [про ставлення до Т. Шевченка критика В. Бєлінського] / Віктор Шпак // Урядовий кур'єр. – 2013. – 6 берез. – С.15.
304. **Шпак, В.** Намальована свобода / Віктор Шпак // Урядовий кур'єр. – 2013. - № 27. – С. 8.
305. **Шпак, В.** Хрещений батько Кобзаря / Віктор Шпак // Урядовий кур'єр. – 2012. – 2 лют. – С. 21.
306. **Шудря, М.** Шевченків родовід / М. Шудря // Віче. – 2006. - № 5-6. – С. 29-30.
307. **Щеглюк, В.** Шевченків націоналізм / В. Щеглюк // Літературна Україна. – 2010. – 25 бер. – С. 1.
308. **Щекун, Л.** Підполковник Шпильовий пройшов шляхами Великого Поета / Людмила Щекун // Урядовий кур'єр. – 2013. - №45. – С. 10.
309. **Ющук, І.** Велетень у царстві людської культури / Іван Ющук // Слово Просвіти. – 2012. – 17-23 трав. – С.1, 10-11.

310. **Яблонська, О.** Поетична творчість Т. Шевченка у світлі етнопсихології / О. Яблонська // Слово і час. – 2011. - №4. – С. 108.
311. **Яновська, Л.** За ті сторінки зачепилося багато коріння / Людмила Яновська // Урядовий кур'єр. – 2013. - №29. – С. 5.
312. **Яновська, Л.** Тарас Шевченко – з пам'яті століть. 9 березня Великий Кобзар став українцем, а 10-го його душа відлетіла у Вічність / Людмила Яновська // Урядовий кур'єр. – 2012. – 7 берез. – С. 8.
313. **Яременко, В.** Історична ономастика у творчій спадщині Тараса Шевченка / В. Яременко // Український історичний журнал. – 2010. - №2. – С. 164-178.
314. **Яременко, В.** Тарас Шевченко про чумацтво, його звичаї та пісні / В. Яременко // Народна творчість та етнографія. – 2005. - № 2. – С. 21-30.
315. **Яременко, В.** Шевченкова поема «Сон (комедія)» в аспекті христологічного та історіософського прочитання / Василь Яременко // Дивослово. – 2013. - №3. – С. 17-21.
316. **Яременко, О.** Філателістична Шевченкіана / Олександр Яременко // Слово і час. – 2013. – С. 119-120.
317. **Ясинчуک, Л.** Як переслідували Шевченка / Л. Ясинчук // Експрес. – 2011. - № 25. – С. 15.
318. **Ярошенко, В.** Життя – як спалах / В. Ярошенко // Вісник Чорнобиля. – 2009. – 14 бер. – С. 8.
319. **Яцюк, В.** Віднайдені рукописи Шевченка. Перші враження / В. Яцюк // Літературна Україна. – 2003. – 22 травня. – С. 3.
320. **Яцюк, В.** Шевченко знаний та незнаний / В. Яцюк // Літературна Україна. – 2005. – 24 серп. – С. 7.

2. Вшанування пам'яті

Ім'ям Тараса Шевченка названо ряд географічних об'єктів (населених пунктів, вулиць), навчальних закладів та інших організацій України. Зокрема, в Києві чотири вулиці Шевченка та бульвар Тараса Шевченка, який разом з проспектом Перемоги становить одну з найголовніших артерій міста.

Ім'я Тараса Шевченка також носять:

вищі навчальні заклади — Київський та Луганський національні університети, Чернігівський педагогічний університет, Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут та головний університет Наддністрянської Республіки.

театри — Національна опера, Тернопільський, Волинський та Волинський драматичні театри, Дніпропетровський український музичний драматичний театр, Театр драми й музичної комедії у Кривому Розі, Черкаський та Чернігівський музично-драматичні театри, а також численні кінотеатри.

Шевченка пік — вершина 4 200 м на північному схилі Великого Кавказу, у Боковому хребті. Названа на честь Тараса Шевченка українськими альпіністами, які вперше зійшли на цю вершину Кавказу у 1938 році.

В Казахстані ім'я Шевченка носить Форт-Шевченко, з 1964 по 1991 місто Актау мало називати Шевченко.

В Україні та за її межами існує багато пам'ятників Шевченку. Харківський пам'ятник Кобзарю вважається одним із найкращих у світі. Великі пам'ятники кобзареві встановлені також у Києві, Дніпропетровську, Донецьку, Львові та інших містах. За кордоном пам'ятники Шевченку встановлено у Росії (Москва, Санкт-Петербург), США (Вашингтон), Канаді (Вінніпег, Торонто), Польщі (Білий Бір, Варшава), Чехії (Прага). Білорусі (Могильов), Грузії (Тбілісі), Угорщині, Парагваї, Узбекистані, Франції (Париж, Монтаржі), Австралії (Канбера).

Найбільшим меморіальним комплексом, присвяченим Кобзареві, є Шевченківський національний заповідник на місці поховання поета на Тарасовій горі у Каневі. Національний музей Тараса Шевченка знаходиться у Києві, його філіалом є Літературно-меморіальний будинок-музей. У Торонто, Канада, існує музей, присвячений виключно Шевченківській тематиці. У галузі літератури щорічно присвоюється Шевченківська премія — одна з найпрестижніших відзнак України. Портрет Тараса Шевченка зображене на банкноті номіналом 100 гривень та на золотій пам'ятній монеті номіналом 200 гривень.

На його честь названо астероїд 2427 Кобзар.

Меморіальні дошки

Перебування Тараса Шевченка в Києві вшановане декількома меморіальними дошками, зокрема на фасаді Червоного корпусу Київського університету; на будинку Літературно-меморіального музею; пам'ятний знак біля Хати на Пріорці, а також на церкві Різдва Христового на Поштовій площі, де в старій будівлі стояла домовина Кобзаря і було відправлено панаходу за спокій його душі.

Ряд дощок встановлено в Санкт-Петербурзі — на будинку Академії мистецтв, де він жив, працював і помер; на Загородному провулку, 8, де Шевченко проживав в 1832-1838 роках та на 5-ій лінії, 3 — місце проживання Тараса в 1840-1844 роках.

Назви населених пунктів, вулиць та площ, освітніх та мистецьких закладів, гірських вершин.

2.1. Музеї

Національний музей Тараса Шевченка

Національний музей Тараса Шевченка зберігає, вивчає та пропагує поетичну та мистецьку спадщину Генія українського народу. Для відвідувачів музей відкрився 24 квітня 1949 року. За роки свого існування

музей став однією з найвизначніших духовних скарбниць України. Сьогодні колекція нараховує понад вісімдесят тисяч експонатів, з них понад півтори тисячі одиниць представлено в експозиції, присвяченій життю та творчості Т.Г.Шевченка.

Кожен, хто завітає до музею, побачить прижиттєві видання «Кобзаря», картини, малюнки та офорти, особисті речі Тараса Шевченка, архівні матеріали та рідкісні фотографії, картини українських та російських художників XIX–XX століть, старовинні меблі. Музей розташований в історичному центрі Києва, у будинку, що належав родині відомих українських промисловців та меценатів Терещенків і є пам'яткою архітектури, якій повернуто первісний вигляд після наукової реставрації 1985 – 1989 рр.

Музей пропонує:

Екскурсії та Лекторій (за межами музею): «Життя і творчість Тараса Шевченка», Поезія Тараса Шевченка, «Святе Письмо» у творчості Т.Шевченка, Т. Шевченко – художник, Т. Шевченко – офортіст, Т. Шевченко – портретист, Автопортрети Т.Шевченка, Музи Тараса Шевченка, Пейзажі Тараса Шевченка.

Наукові консультації та довідки: наукові консультації з питань шевченкознавства, музеєзнавства, підготовка інформаційних довідок, рецензування наукових шевченкознавчих праць, художніх творів тощо, оцінка видань та образотворчих творів шевченківської тематики, експертиза творів та інших матеріалів шевченківської тематики.

Кіно-, відео, телезйомка в експозиції музею. Фотографування та малювання в експозиції музею. Користування музейними фотоматеріалами, виготовленими з оригінальних експонатів музею.

Колекція

У колекції музею зберігається понад 30 тисяч експонатів основного фонду: графіка, живопис, архів, меморіальні речі, фотографії, друковані матеріали, декоративне мистецтво, скульптура, книги.

Основу музейного зібрання становлять оригінальні мистецькі твори Тараса Шевченка, а також архівні справи часів його навчання в Академії мистецтв у Петербурзі, документальні матеріали про подорожі в Україну, участь у діяльності Кирило-Мефодіївського братства, про службу рядового Тараса Шевченка в Оренбурзькому лінійному батальйоні та справи про заборону й вилучення з продажу творів Т.Шевченка, П.Куліша і М.Костомарова. Увагу гостей музею завжди привертають оригінальні фотографії Т.Г.Шевченка, збережені друзями його особисті речі: чорнильниця й ручка, мольберт, палітра, етюдник із пензлями та фарбами, приладдя для гравірувальних робіт, офортні дошки, табакерка, штамп-печатка з монограмою «ТШ».

Реліквіями колекції є автографи поезій „Чи не покинуть нам, небого” та уривок з поеми «Царі», видання поем «Гайдамаки» та «Тризна» з дарчими написами М.Маркевичу та Г.Галагану, видання «Кобзаря» 1860 р. з дарчими написами поета Н. Білозерській, О.Бодянському, Ганні Барвіноқ, Біблія (видання 1824 р.), подарована Т. Шевченком Федору Лазаревському у серпні 1859 р., позолочений медальйон із волоссям поета, що зберігався в родині Лазаревських.

Кількома поколіннями музейних працівників зібрано унікальну бібліотеку раритетних видань 18-19 століть.

У фондах музею також зберігаються живописні та графічні твори художників-сучасників Т.Шевченка – К.Брюллова, В.Штернберга, М.Лаврова, П.Бориспольця, М.Башилова, М.Сажина, І.Соколова. Музею належать оригінали відомих портретів Т.Шевченка, створених після смерті поета такими визначними майстрами пензля як І.Рєпін, С.Васильківський, К.Трутовський, Ф.Красицький, Ф.Кричевський, а також численні твори сучасних художників, скульпторів, народних майстрів.

Експозиція

В експозиції музею, відкритій для відвідувачів 22 грудня 2006 р., представлені оригінальні матеріали про життя та творчість Тараса Шевченка,

який із однаковою мірою духовної сили виявив себе і в поетичній, і в малярській творчості. Тут, на тлі історичної доби, можна побачити, як створювався «Кобзар» – книга, що має для України значення заповітне. Експонуються прижиттєві видання «Кобзаря» (1840 та 1860 р.р.), поем «Гамалія» та «Тризна» (обидві – 1844 р.). Кожен відвідувач може перегорнути сторінки факсимільних видань: альбому малюнків Т.Шевченка 1845 року, рукописної збірки «Три літа», Малої книжки (оригінали зберігаються у відділі рукописів Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України).

Національна своєрідність та новаторство Шевченка-художника визначає його видатне місце в історії не лише українського, а й світового малярства. Його графічні та живописні твори – портрети та автопортрети, пейзажі та жанрові роботи – належать до тих явищ мистецтва, які залишаються назавжди безцінним матеріалом для розуміння умонастроїв, життєвих колізій, що визначали на кожному історичному етапі загальний поступ людства, а не лише окремої країни чи нації.

Домінантою майжеожної зали та своєрідною автобіографією поета й художника є автопортрети Тараса Шевченка – глибинні відсвіти його душі.

Про інтерес до духовних надбань людства, всебічну загальну культуру та коло літературних уподобань свідчать книжки – від тих, які Т.Шевченко читав ще учнем Академії, до бібліотеки, зібраної ним після повернення із заслання.

У музеї експонується близько двохсот мистецьких творів Тараса Шевченка. А поруч із ними – картини таких відомих художників, як Карл Брюллов, Василь Штернберг, Михайло Башилов, Іван Сошенко, Опанас Сластіон.

Також в експозиції представлені численні архівні документи, особисті речі Т. Шевченка, його малярське приладдя, унікальні фотопортрети, родинні реліквії Закревських, Костомарових, Лазаревських, Честахівських, антикварні меблі XVIII – XIX століть.

Тут можна оцінити неповторність естетичних уподобань родини відомих українських промисловців і меценатів Терещенків – останніх власників цього палацу.

Національний музей Тараса Шевченка є унікальною національною скарбницею, де зберігаються оригінали його малярських робіт, рукописні списки віршів та їх першодруки з автографами поета, його особисті речі, рідкісні фотознімки, документи про життя і творчість, майже всі видання його творів.

Літературно-меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка

Літературно-меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка — філія Національного музею Тараса Шевченка. Тут Т.Шевченко проживав з весни 1846 до свого арешту — 5 квітня 1847 року.

Історія будинку

Дерев'яний будинок зведений в 1835 році в колишньому провулку «Козине болото». Це характерна дерев'яна споруда першої половини XIX століття, яка збудована за «типом»

проектом, призначеним для вузьких вулиць і провулків. Невеликий одноповерховий будинок з мезоніном був збудований із соснових колод довжною 8 і шириною 4 сажні (1 сажень — 2,1336 м).

Господарем будинку був колезький секретар, чиновник 14-го класу Іван Житницький, добрий знайомий Івана Сошенка, лист якого допоміг молодому Тарасові вступити до Академії мистецтв. І. І. Житницький був зятем брата художника-самоука Степана Превлоцького (одного з перших художників-наставників поета) та другом ще одного художника — І. Сошенка.

Проживання Тараса Шевченка

В цей будинок, Тарас Шевченко оселився після свого повернення з Седнева наповесні 1846.

Разом з Тарасом Шевченком оселилися двоє його приятелів — художник Михайло Сажин та поет Олександр Афанасьев-Чужбинський. Помешкання Тараса Григоровича складалося з невеликої кімнати, вікна якої виходили на вулицю, та майстерні, розташованої на мансарді.

Тарас Шевченко разом з Михайлom Сажиним малював київські краєвиди, сподіваючись видати альбом, присвячений Києву. В цей час Т. Шевченко працював у Київській археологічній комісії і за її завданням створив серію архітектурних пейзажів у різних губерніях України.

В квітні 1846 Тарас Шевченко пристав до Кирило-Мефодіївського братства, таємної політичної організації, заснованої з ініціативи Миколи

Костомарова. Не без впливу Шевченка укладено статут та інші програмові документи кирило-мефодіївців.

Влітку 1846 Т. Шевченко написав дві балади «Русалка» та «Лілея», використавши усні народні легенди і перекази.

27 листопада 1846 Тарас Шевченко подає заяву на ім'я попечителя Київського учбового округу про зарахування на посаду вчителя малювання у Київському університеті, на яку його затвердили 21 лютого 1847 р.

У березні 1847, після доносу, почалися арешти членів братства. Шевченка заарештували 5 квітня 1847, відправили під конвоєм до Петербурга й ув'язнили в казематі так званого Третього відділу.

Музей

В 1923—1924 рр. час обмірювання буд. 8 на Хрещатицькому завулку групою студентів з Архітектурного інституту під керівництвом професора В. Кричевського, мешканці розповіли про чутки, що тут жив Т. Шевченко. В. Кричевський перевірив ці відомості й з'ясував, що, дійсно, Т. Шевченко жив в ньому в 1846 р.

12 серпня 1925 р. Київський Окружний виконком дає розпорядження управлінню комунального господарства про відселення мешканців, проведення ремонту та передачу будинку у відання Академії наук. Василю Кричевському належить не тільки сама постановка питання про реставрацію, а й художнє керівництво оформленням будинку-музею, складання художніх проектів кімнат, майстерні й саду.

10 листопада 1928 року було урочисто відкрито музей для відвідувачів. Протягом 1928—1941 рр. Музей поповнився оригінальними роботами радянських художників, експозиція час від часу змінювалась. Проте, у повоєнний час експозиція була бідною і недосконалою.

У 1969—1973 рр. проведено комплексну реконструкцію будинку з завданням відновити вигляд будинку часів перебування у ньому Т. Шевченка.

Нинішня експозиція в повному обсязі розкриває тему перебування Т. Шевченка в Києві під час трьох його приїздів на батьківщину, насамперед проживання його в будинку 1846 року.

Науковці на чолі з завідувачкою музею О. Шевченко створили експозицію, яка відповідає всім вимогам літературно-меморіального будинку-музею. Щороку музей відвідує близько 10 тисяч людей. Його сприятлива аура дозволяє відволікатися від сірого будення й поринути у світ творчого натхнення і спокою.

Хата на Пріорці

Хата на Пріорці — відділення музею Тараса Шевченка. В серпні 1859 року востаннє перебуваючи в Києві, Тарас Шевченко прожив у цій хаті два тижні, перед своїм від'їздом до Петербурга. Щодня музей несе до людей неосяжний образ Тараса Шевченка, проводить популяризаційну та просвітницьку роботу.

Востаннє перебуваючи в Україні в «золотоглавому, садами повитому і тополями увінчаному» Києві, Тарас Григорович побажав зупинитися на околиці міста. З центру пройшов пішки весь Поділ, доки не опинився на Пріорці:

Йшов та йшов — бачу хатина стоїть, не то панська, не то мужича, біла-біла, наче сметана, та ще й садочком обросла, а на дворі розвішані дитячі сороченята та й рукавчатами махають, ніби кличути мене до себе...

Тут поет і зупинився. Усе життя господиня цієї оселі Варвара Пашковська пишалася тим, що у неї квартирував сам Тарас Шевченко. Останній київський притулок Шевченка став для нього розрадою та справжньою домівкою, а прості люди, з якими він встиг заприятлювати — сім'єю. Два тижні Шевченко насолоджувався привітністю місцевих жителів, навколоїшнім садом, українською піснею, пріорчанською дітворою. А влаштоване дивакуватим квартирантом свято ласощів для своїх маленьких друзів увійшло до найсвітліших місцевих легенд. Кобзаря на Пріорці звали просто — «дядько Тарас». Зі слізами його проводжали до Петербурга та згадували потім усе життя цю щасливу зустріч, передаючи своїм дітям світлі спогади про українського генія, як про безмежно добру, щиру, сердечну, доступну та рідну людину. А хату Пашковської стали називати «Тарасовою».

Робота музею та експозиція

Широкий екскурсійний спектр музею пропонує заглибитися в такі теми:

Шевченко в Києві

Шевченко на Пріорці

Третя подорож на Україну
Історія київських околиць Куренівки і Пріорки часів Тараса Шевченка
Пішохідна екскурсія територією парку: від Тарасового дуба, якому вже 400 років, до дачі «Кинь-Грусть», що згадується у Шевченкових творах
Екологічна екскурсія територією парку.

Екскурсії проводяться не лише українською, а й іноземними мовами.
Окрім того, наукові працівники проводять унікальні, спеціально розроблені екскурсії для відвідувачів з вадами зору.

У «Хаті на Пріорці» шанобливо ставляться до дитячої творчості, про що свідчать виставки дитячих малюнків на шевченківську тематику, виставки різдвяних та велиcodніх листівок, персональні виставки талановитих дітей, присвячені Кобзареві. Щороку музей проводить дитячий конкурс на краще читання поезій Тараса Шевченка.

Відвідання музею щоразу стає подією для дітей-сиріт, інвалідів, яких тут радо приймають та надають їм життєвої наснаги силою Шевченкового образу.

Цей небуденний шевченківський куточек часто збирає людей похилого віку на вечори «Шевченко в моєму житті».

У «Хаті на Пріорці» Шевченківськими днями, 9-го та 10-го березня і 22-го травня, завжди тепло вшановують Кобзаря. В день народження Тараса Шевченка у цих привітних стінах стає світліше від поезії, теплих слів, української пісні. 10-го березня, скорботного для України дня, в день смерті Великого Українця, тут правиться панахида та робиться поминальний обід.

2.2. Зображення на грошових одиницях

Золота пам'ятна монета

Золота пам'ятна монета Національного банку України номіналом 100 гривень, присвячена пам'яті Тараса Григоровича Шевченка.

Монету введено в обіг 12 березня 1997 року. Вона належить до серії «Видатні особистості України».

Аверс

На аверсі монети в центрі кола, утвореного намистовим узором, розміщено зображення малого Державного Герба України в обрамленні з двох боків гілок калини. Над гербом розміщена дата «1996» — рік карбування монети. По колу монети написи: вгорі «УКРАЇНА», внизу у два рядки «200 ГРИВЕНЬ».

Реверс

На реверсі монети у центрі поля зображено портрет Т. Шевченка, під яким міститься автограф поета. Поряд з портретом співаючий кобзар з хлопчиком-поводиром біля сільської хати. Вгорі по колу напис «Т. Г. ШЕВЧЕНКО 1814–1861», унизу розміщені позначення і проба дорогоцінного металу «Au 900» та його вага у чистоті «15,55».

Автори

Будівля Національного банку України
Художники: Олександр Івахненко (аверс), Міненок Сергій (реверс).
Скульптори: Райтер Кріста (аверс), Цанашка А. (реверс).

Вартість монети

Ціна монети — 7528 гривень була вказана на сайті Національного банку України в 2011 році.

Портрет Тараса Шевченка зображене на банкноті номіналом 100 гривень

Банкноти друкувалися британською фірмою Томас де ла Рю в 1996 році та Банкнотно-монетним двором НБУ у 2000 році.

Банкнота друкувалась на спеціальному білому папері, який не флуоресціює в ультрафіолетових променях, з фіксованим багатоновим водяним знаком у вигляді портрета. Банкнота містить також інші елементи захисту: рельєфні елементи, суміщене зображення, антисканерну сітку,

мікротекст, прихований номінал, видимі й невидимі захисні волокна, райдужний друк, магнітний та флуоресцентний номери тощо. Крім того по середині купюри в товщі паперу розміщено темну захисну стрічку ширину 1 мм, на якій можна прочитати напис Україна, якщо розглядати її проти світла. Переважаю чі кольори — коричневий та зелений.

На *аверсному* боці банкноти ближче до правого краю розміщено графічне зображення видатного українського поета та художника Тараса Григоровича Шевченка. Крім того лицьова сторона банкноти містить написи Україна та Національний банк України, серію та номер купюри, номінал, зазначений числом та прописом, підпис голови НБУ, позначку для людей з послабленим зором у вигляді квадрата. Також правіше портрета Тараса Шевченка розміщено зображення пам'ятника Володимиру Великому у Києві.

На *реверсному* боці банкноти по центру розміщено гравюрне зображення ансамблю Софійського собору у Києві. Також на зворотній стороні міститься напис Національний банк України, ліворуч зображення собору — зображення пам'ятника Володимиру Великому у Києві, а також вказано номінал купюри числом і прописом. Дизайн обох сторін доповнено орнаментом.

Головною особливістю банкнот цієї серії є те, що на них не вказано рік друку.

На банкнотах, випущених в 1996 році, міститься підпис Вадима Гетьмана, на випущених 2000 року — Віктора Ющенка.

Банкнота введена в обіг 2 вересня 1996 року.

Зразок 2005 року

Банкноти друкувалися на Банкнотно-монетному дворі НБУ в 2005 році.

Банкнота виготовлена на спеціальному тонованому папері, що не флуоресціює в ультрафіолетових променях, відтінок якого відповідає основному кольору банкноти, з багатотоновим водяним знаком у вигляді портрета. Крім того банкнота містить двотоновий водяний знак (штрих-код), захисні стрічку, волокна та нитку, оптично змінну фарбу, рельєфні елементи, мікротекст, суміщене та приховане зображення, антисканерну сітку, райдужний та орловський друк тощо. Переважаючі кольори — жовтий та коричневий.

На *аверсному* боці банкноти з правого краю розміщено графічне зображення Тараса Шевченка на фоні його роботи «Катерина». Також лицьовий бік банкноти містить зображення Малого Державного Герба України, напис Національний банк України, емблему Національного банку у вигляді гривні Київської Русі, підпис голови НБУ, номінал, зазначений числом і прописом, позначку для людей з послабленим зором у вигляді квадрата. По середині банкноти розташована цитата з вірша поета «Чи ми ще зайдемося знову...» з циклу «В казематі»:

«Свою Україну любіть.

Любіть її... Во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть. »

На *реверсному* боці купюри по центру розміщено гравюрне зображення кобзаря та хлопчика на фоні краєвида Чернечої гори біля міста Канева та р. Дніпро. Також на зворотному боці міститься емблема Нацбанку, серію та номер купюри, номінал, зазначений числом та прописом, та рік друку серії. На банкнотах міститься підпис тогочасного голови НБУ Володимира Стельмаха.

Банкнота введена в обіг 20 лютого 2006 року.

2.3. Відзначення роковин

100-ліття від дня смерті

Віра Васовчик видала працю «Відзначення 100-річного ювілею з дня смерті Т. Г. Шевченка в Угорщині» (1964).

150-ліття від дня народження

150-ліття відзначалося на всесоюзному рівні. Казахський мистецтвознавець Олена Вандровська уклала каталог «Каталог виставки, посвященной 150-летию со дня рождения Т. Г. Шевченко» (Алма-Ата, 1964).

200-ліття від дня народження

На урядовому рівні планується:

створення проектної документації іконостасу Успенського собору в м. Каневі;

утворення Міжнародного культурно-інформаційного центру «Шевченківський дім» у будівлі культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький арсенал»;

видання «Шевченківської енциклопедії» у 6-ти томах;

створення, реставрації та тиражування фільмів про життя і творчість Тараса Шевченка;

проведення спільних українсько-російських заходів в рамках відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка у 2014 році та ін.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 257/2012

Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

З метою гідного відзначення у 2014 році 200-річного ювілею видатного сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка, підтримки заходів із вивчення і популяризації спадщини Великого Кобзаря в Україні та за її межами постановлюю:

1. Оголосити в Україні 2014 рік Роком Тараса Шевченка.
2. Координаційній раді з питань підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка за участю Організаційного комітету з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка забезпечити організацію та координацію заходів із проведення Року Тараса Шевченка.
3. Кабінету Міністрів України:

1) забезпечити здійснення в рамках підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка заходів, зокрема, щодо:

широкого відзначення міжнародною спільнотою 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка, зокрема у Російській Федерації, Республіці Казахстан, Литовській Республіці та Республіці Польща;

організації та проведення у 2014 році всеукраїнського Шевченківського форуму «Свою Україну любіть!» та Шевченківського міжнародного літературного конгресу;

розроблення та затвердження державної цільової програми «Шевченківський дім»;

створення логотипа відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка для використання під час святкування цього ювілею в Україні та за її межами;

започаткування гуманітарного проекту «Шевченківські читання»;

завершення видання повного зібрання творів Тараса Шевченка у 12 томах та «Шевченківської енциклопедії» у 6 томах;

здійснення факсимільного видання рукописних збірок творів, альбомів та листів Т.Г.Шевченка;

видання «Кобзаря» іноземними мовами, зокрема англійською, німецькою, французькою, російською, польською, казахською, литовською, літопису життя і творчості Тараса Шевченка, альбому репродукцій художніх творів Тараса Шевченка, каталогу повернутих в Україну документів і матеріалів, пов'язаних із життям і творчістю Тараса Шевченка;

започаткування Міжнародного фестивалю хорового співу у м.Каневі Черкаської області;

запису хорових творів на слова Тараса Шевченка;

завершення створення художньо-просвітницького серіалу про життя та творчість Тараса Шевченка;

проведення ремонтно-реставраційних робіт у Національному музеї Тараса Шевченка та його філіях у місті Києві - Літературно-меморіальному будинку-музеї Т.Г.Шевченка та Меморіальному будинку-музеї Т.Г.Шевченка, а також обладнання приміщень цих музеїв сучасними засобами охоронної сигналізації та музейним устаткуванням, створення інтерактивних музейних експозицій;

опрацювання питання щодо надання підтримки діяльності Музею-квартири Тараса Шевченка в м.Санкт-Петербурзі (Російська Федерація);

спорудження до 2014 року пам'ятника Т.Г.Шевченку у м.Астані (Республіка Казахстан);

вивчення стану об'єктів, що знаходяться в Україні та за кордоном, пов'язаних з ім'ям Т.Г.Шевченка, вжиття в установленому порядку заходів щодо їх збереження;

- 2) опрацювати питання щодо проведення відповідних урочистостей на рівні Організації Об'єднаних Націй, зокрема проведення міжнародної Шевченківської конференції, а також включення до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО на 2014 рік відзначення ювілею Тараса Шевченка;
- 3) ужити разом із Київською міською державною адміністрацією заходів щодо створення в установленому порядку музею Кирило-Мефодіївського товариства;
- 4) опрацювати разом із Черкаською обласною державною адміністрацією питання щодо створення у м.Каневі, зокрема, вищого навчального закладу з підготовки фахівців гуманітарного профілю, Співочого поля біля підніжжя Таракової гори, спорудження Таракової церкви, а також Музею Тараса Шевченка у с.Мошнах Черкаської області;
- 5) забезпечити в установленому порядку фінансування заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка.

4. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям:

- 1) доопрацювати регіональні плани заходів із підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка, передбачивши, зокрема, проведення ремонтних і реставраційних робіт, робіт з благоустрою і впорядкування об'єктів, пов'язаних з ім'ям Тараса Шевченка;
- 2) сприяти в установленому порядку громадським та благодійним організаціям у їх діяльності щодо вшанування пам'яті та популяризації творчості Тараса Шевченка, зокрема встановлення пам'ятників Т.Г.Шевченку, оновлення експозицій музеїв.

5. Державному комітету телебачення і радіомовлення України забезпечити широке висвітлення заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ

11 квітня 2012 року

2.4. Список рекомендованої літератури до 200-річчя з дня народження митця

- 1. Україна. Президент (2005-; В. Ющенко).** Про заходи, присвячені від дня смерті Т.Г. Шевченка та перепоховання його в Україні: Указ Президента України від 27 січня 2010 року № 72/2010 // Урядовий кур'єр. – 2010. – 6 лютого. – С. 7.
- 2. Україна. Президент. (2010 – ; В. Ф. Янукович).** Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка: Указ Президента України від 11 квітня 2012 року № 257/2012 // Урядовий кур'єр. – 2012. – 18 квіт. – С. 16.
- 3. Україна. Президент. (2010 – ; В. Ф. Янукович).** Про зміни у складі Координаційної ради з питань підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка: Указ Президента України від 16 травня 2012р. №316 / 2012 // Урядовий кур'єр. – 2012. – 18 трав. – С. 4.
- 4. Україна. Президент. (2010 – ; В. Ф. Янукович).** Про зміни у складі Координаційної ради з питань підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка: Указ Президента України від 25 березня 2013 № 157 / 2013 // Урядовий кур'єр. – 2013. – 29 берез. – С. 4.
- 5. Україна. Президент (2010 – ; В. Ф. Янукович).** Про Координаційну раду з питань підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка: Указ Президента України від 11 червня 2010р. № 683 / 2010 // Урядовий кур'єр. – 2010. – 23 черв. – С. 11.
- 6. Україна. Міністерство культури.** Порядок проведення Всеукраїнського відкритого конкурсу на кращий ескіз логотипа з відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка: наказ Міністерства культури від 12 березня 2013 р. № 171 // Культура і життя. – 2013. – 5 квіт. – С. 4.
- 7. Україна. Кабінет міністрів.** Деякі питання підготовки та відзначення 200 річчя від дня народження Т. Г. Шевченка: Розпорядження від 4 березня 2013 р. № 136-р / Урядовий кур'єр. – 2013. - № 62. – 3 квіт. – Орієнтир. – 2013. - № 12. – С. 11.
- 8. Абліцов, В.** Шевченко – наш духовний виднокіл: [про дослідницьку працю видатного шевченкознавця Сергія Гальченка та видані ним книги 200-річчя від дня народження Кобзаря] / Віталій Абліцов // Літературна Україна. – 2012. – 6 груд. – С. 4.
- 9. Антоненко, П.** Той, хто єднає націю: [про плани заходів відзначення 200-річного ювілею Т. Шевченка в Україні, Росії, Казахстані] / Петро Антоненко // Слово Просвіти. – 2013. – 14-20 берез. – С. 2.

- 10.Бєляєва, М.** У Києві презентували альбом Шевченка. Малюнки Кобзаря перевидали як факсиміле / Марія Бєляєва // Хрещатик. – 2012. – 20 берез. – С. 7.
- 11.Береговська, Х.** Шевченкіана від Євгена Безнікса: [про виставку художника Є. Безнікса, присвячену творам Тараса Шевченка] / Христина Береговська // Нація і держава. – 2012. – 6 груд. – С.5.
- 12.Береговська, Х.** Шевченкіана від Євгена Безнікса: [про виставку художника Є. Безнікса, який представив 300 пастельних робіт на тему «Мій Кобзар»] / Христина Береговська // Слово Просвіти. – 2012. – 15-21 листоп. – С.10.
- 13.Білокінь, О.** «Заворожи мені, волхве...» [про монографію Зінаїди Тарахан-Берези, присвяченої 200-літньому ювілею Тараса Шевченка та 225-літтю Михайла Щепкіна] / Ольга Білокінь, Віта Дзима // Культура і життя. – 2013. – 25 січ. – С. 12.
- 14.Вівчарик, О.** На стрімкій Росі, в Корсуні: [про історико-культурний заповідник «Корсунь-Шевченківський» та відзначення 200-річчя Кобзаря] / Олександр Вівчарик, Лідія Титаренко // Голос України. – 2013. – 26 лют. – С. 21.
- 15.Гнатюк, Р.** Свято в Богуславі: [про початок серії заходів, об'єднаних темою «Тарас Шевченко на Київщині», старт тривалого духовно-мистецького марафону, присвяченого 200-літтю від дня народження великого Кобзаря] / Роман Гнатюк // Культура і життя. – 2012. – 23 листоп. – С. 12.
- 16.Голованчук, М.** Тарасова мова і пісня живуть у Надіртишші [про відзначення Шевченківських днів у Казахстані] / Михайло Голованчук // Українське слово. – 2013. - № 15. – С. 8.
- 17.Дацюк, Г.** Пам'ятник невідомому Шевченку: [про презентацію кінопроекта «Шевченко. Для тебе» до 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка] / Ганна Дацюк // Україна молода. – 2012. – 30 жовт. – С.11.
- 18.До 200-річчя Тараса Шевченка оголошено конкурс на кращий фільм** // Кримська світлиця. – 2011. – 23 вер. – С. 2.
- 19.Євген Сверстюк презентував у Черкасах свою книжку «Шевченко понад часом»** // День. – 2012. – 8 серп. – С. 8.
- 20.Жулинський, М.** У Києві представили «Шевченківську енциклопедію»: [розмова з головою редакційної ради «... енциклопедії», академіком Миколою Жулинським / записав Вадим Лубчак] // День. – 2013. – 6 берез. – С. 11.
- 21.Жулинський, М.** Шевченко – 200. Роздуми на 158-му річницю з Дня народження Кобзаря / Микола Жулинський // Слово Просвіти. – 2012. – 8-14 берез. – С.1, 10.
- 22.Загакайло, О.** Євген Сверстюк: «У 45 років, коли я лише йшов у концтабори, Кобзар звідтіль уже повертається...» / Оксана Загакайло: [розмова з автором багатьох шевченкознавчих праць Є. Сверстюком

- про велич постаті Т. Шевченка] // Дзеркало тижня. – 2012. – 15 верес. – С. 11.
- 23. Зайченко, М.** Чи існують сьогодні у Києві два будинки, в яких востаннє за життя зупинявся Тарас Шевченко? / Марія Зайченко // Нація і держава. – 2013. - № 11. – С. 4.
- 24. Закусило, Т.** Дружба народів. Копія: [про копії невідомих документів, пов'язаних із життям і творчістю Т. Шевченка] / Тарас Закусило // Україна молода. – 2012. – 2 жовт. – С. 12.
- 25. Зборовський, А.** Роман про Івана Сошенка видали у Криму: [про нове видання до 200-річчя з дня народження Кобзаря – роман Н. Околітенко «Рось-Марія», де змальовано життєвий шлях І. Сошенка і маловідомі сторінки біографії Т. Шевченка] / Анатолій Зборовський // Українське слово. – 2012. – 1-7 серп. – С. 6.
- 26. Ілляш, І.** «Святої правди голос новий!»: [про початок реалізації плану заходів до 200-річчя Кобзаря Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка] / Іван Ілляш // Голос України. – 2012. – 1 груд. – С. 22.
- 27. Інститут Президента Віктора Ющенка розпочав проект «Шевченко для тебе»** [конкурс до 200-річчя від дня народження Т. Шевченка] // Нація і держава. – 2012. – 1 листоп. – С.8.
- 28. «Історія прадавньої держави України в її піснях» від Василя Нечепи:** [про концерт в рамках проекту, присвяченого 200-ій річниці від дня народження Т. Шевченка] / Культура і життя. – 2013. – 18 січ. – С.2.
- 29. Карначук, Л.** У 150-річній хаті зроблять музей Шевченка / Любов Карначук // Газета по-українськи. – 2012. – 4 лип. – С. 3.
- 30. Катаєва, М.** У столиці відкрилася виставка, присвячена Тарасу Шевченку / Марія Катаєва // Хрещатик. – 2012. – 11 верес. – С. 6.
- 31. Катаєва, М.** Шевченківські дні прикрасили пейзажами: [про дві виставки, присвячені підготовці святкування 200-ліття Кобзаря] / Марія Катаєва // Хрещатик. – 2013. – 12 берез. – С. 7.
- 32. Кирей, В.** Каневом пройде «Шлях Кобзаря»: [про здійснені заходи підготовки до 200-річчя з дня народження поета у Шевченковому краї] / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2013. – 9 лют. – С. 24
- 33. Кирей, В.** Музеї готовуються до ювілею Кобзаря / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2012. – 15 верес. – С. 19.
- 34. Кирей, В.** «Найцікавіше – поєднання поезії Великого Кобзаря і мислення дитини» / Владислав Кирей: інтерв'ю з начальником управління культури облдержадміністрації Василем Марштупою // Урядовий кур'єр. – 2012. – 7 берез. – С. 8.
- 35. Кирей, В.** Пам'ять про Кобзаря жива: [про проекти заходів, запланованих здійснити на батьківщині Т. Шевченка, до 200-річчя Кобзаря] / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2013. – 26 лют. – С.4.

- 36.Кирей, В.** Портрет Шевченка склали з-понад сотні фрагментів: [про незвичайне втілення героїв творів Тараса Шевченка в частинки, з яких створено мозаїку – образ поета] / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2012. – 13 груд. – С.10.
- 37.Кирей, В.** Шевченків край готується до 200-річчя Кобзаря / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2012. – 10 лип. – С. 4.
- 38.Кир'ян, Н.** Слово Кобзаря – завжди актуальне: [про вшанування пам'яті Т. Шевченка в Україні та поза її межами] / Надія Кир'ян // Слово Просвіти. – 2013. – 28 берез. - 3 квіт. – С. 13.
- 39.Кобзареві від великої родини. Нові ініціативи до відзначення 200-річчя Тараса Шевченка** // Україна молода. – 2012. – 10-11 лют. – С. 19.
- 40.Ковальчук, О.** Нам треба голосу Тараса / О. Ковальчук // Слово Просвіти. – 2011. – 3-9 бер. – С. 1,5.
- 41.Козирєва, Т.** Тарас Шевченко VS морально-етична криза: [до відзначення 200-річчя великого Кобзаря] / Тетяна Козирєва // День. – 2010. – 15 квіт. – С. 1-2.
- 42.Кравчук, О.** Духовний Батько українського народу / О. Кравчук // Гетьман. – 2011. - № 1,2. – С.56.
- 43. Крайній, І.** Ні дня без рядка: [про проект читання віршів Т. Шевченка, присвячений 200-річчю від дня народження поета] / Іван Крайній // Україна молода. – 5 берез. – С. 11.
- 44.Кроп, Т.** «Це видання – справжній подвиг»: [про проект Інституту літератури до 200-річного ювілею поета Шевченківська енциклопедія] / Тетяна Кроп // Літературна Україна. – 2013. – 14 берез. – С. 6.
- 45.Леонід Новохатько:** «До підготовки святкування 200-річчя Тараса Шевченка мають долучитися Росія, Литва і Казахстан» // Культура і життя. – 2013. – 22 лют. – С. 2.
- 46.Лубківський, Р.** Явище європейського виміру. У Львові представлено перше повне видання «Кобзаря» українською та польською мовами / Роман Лубківський // День. – 2012. – 1 листоп. – С. 9.
- 47.Лубчак, В.** Україна і Росія готуються спільно відзначити 200-річчя Тараса Шевченка / Вадим Лубчак // День. - № 42-43. – С. 14.
- 48.Мацегора, К.** 200-річчя Тараса має відзначати весь світ / Катерина Мацегора // Урядовий кур'єр. – 2012. – 6 квіт. – С.3.
- 49.Наєнко, М.** Vivat, Літературний інститут!: [про відкриття Літературного інституту, створення якого включено в державний план заходів щодо відзначення 200-ліття Т. Шевченка] / Михайло Наєнко // Літературна Україна. – 2012. – 27 верес. – С. 7.
- 50.Олтаржевська, Л.** Дороговказ на всі часи – «Давидові псалми»: [про світову прем'єру музичного твору «Страсті за Тарасом» Євгена Станковича, присвячену 200-річному ювілею Кобзаря] / Людмила Олтаржевська // Україна молода. – 2013. – 12 берез. – С. 2.
- 51.Панченко, В.** Братство Януковича: [про проблеми підготовки до відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка] /

- Володимир Панчеко // Український тиждень. – 2013. - № 12. – С. 44-45.
52. **Перші кроки як міністр культури Леонід Новохатько... до відзначення 200-річного ювілею з дня народження Тараса Шевченка** // Культура і життя. – 2013. – 22 лют. – С. 2.
53. **Перші томи «Шевченківської енциклопедії»: [про презентацію нового видання та сайту електронної версії енциклопедії]** // Слово Просвіти. – 2013. – 14-20 берез. – С. 11.
54. **Петрушенко, М.** Кобзар закликає до єднання: [про необхідні заходи для відзначення 200-річчя великого Кобзаря] / Микола Петрушенко // Урядовий кур'єр. – 2013.- 12 берез. – С. 3.
55. **Россия и Украина вместе отпразнуют юбилей Кобзаря:** [про план заходів, присвячених відзначенню 200-річчя від дня народження Т. Шевченка, в Україні та Росії] // 2000. – 2013. - 16 листоп. – С. 3.
56. **Скобельський, В.** «Шевченківський березень» в Оренбурзі / Віталій Скобельський // Голос України. – 2012. – 13 берез. – С. 6.
57. **Слабошицький, М.** «Словник Шевченкової мови» / Михайло Слабошицький // Літературна Україна. – 2013. – 4 квіт. – С. 1-2.
58. **Славинський, М.** Тарас Шевченко: не в мармурі, не в бронзі: [Побачив світ унікальний альбом раритетів – репродукції рукописів і світлин геніального поета] / Микола Славинський // Віче. – 2012. - №5. – С. 62-64.
59. **Сліпушко, О.** Віповіді на запити сучасності – у творах Поета. Формування нової гуманітарної політики країни відбувається з урахуванням 200-річного ювілею Тараса Шевченка / Оксана Сліпушко // Урядовий кур'єр. – 2012. – 19 верес. – С. 18.
60. **Сліпушко, О.** Як відзначатиме ювілей Оксана Сліпушко // Голос України. – 2012. – 5 лип. – С. 6.
61. **Стежками Сошенка і Шевченка:** [про початок літературних заходів у Богуславі, що приурочені майбутньому 200-річному ювілею із дня народження великого Кобзаря] // Вісті Богуславщини. – 2012. – 13 листоп. – С. 1.
62. **Стригун, Л.** Велика реконструкція [до 200-річчя Кобзаря у Черкасах планують відремонтувати драмтеатр ім. Тараса Шевченка] / Людмила Стригун // Україна молода. – 2013. – 3 квіт. – С. 3.
63. **Стригун, Л.** Тут був Тарас: [на Черкащині у 150-літній хаті облаштують новий музей Шевченка] / Людмила Стригун // Україна молода. – 2012. – 17 лип. – С.11.
64. **Супруненко, В.** Каспійська слава Кобзаря / Володимир Супруненко // Українське слово. – 2012. – 29 лют. – 6 берез. – С. 11.
65. **Тарас Шевченко:** [перелік деяких важливих дат життя поета та думок про нього його сучасників: до 200-річчя з дня народження] // Шкільна бібліотека. – 2013. - № 1-2. – С. 3-6.
66. **Титаренко, Л.** Краєзнавці взяли під опіку музей «Кобзаря»: [про реалізацію активної діяльності Національної спілки краєзнавців

- України у вшануванні 200-річчя від дня народження Т. Шевченка] / Лідія Титаренко // Голос України. – 2012. – 19 жовт. – С. 9.
- 67. Титаренко, Л.** Орден Тараса Шевченка – за видатні заслуги: [про пропозицію заснування державної нагороди – орден Тараса Шевченка до 200-річчя від дня народження Кобзаря] / Лідія Титаренко // Голос України. – 17 лип. – С.7.
- 68. Титаренко, Л.** Пісня для Тарасової матері: [про діяльність міжнародного Фонду національної пам'яті України в рамках підготовки до відзначення у 2014 році 200-річчя від дня народження Т. Шевченка] / Лідія Титаренко // Голос України. – 2012. - 26 черв. – С.1,16.
- 69. У дзеркалі Тараса Шевченка:** [про художній мегапроект – пересувну виставку «Наш Тарас», присвячену 200-річчю від дня народження Кобзаря] // Культура і життя. – 2012. – 14 верес. – С. 6.
- 70. У столиці презентують перші два томи «Шевченківської енциклопедії»:** [про проект, приурочений 200-річному ювілею Великого Кобзаря] // Хрещатик. – 2013. – 5 берез. – С. 2.
- 71. У столичному парку Шевченка розгорнули десятиметровий прапор** // Голос України. – 2012. – 13 берез. – С.1.
- 72. Ушkalов, Л.** Фридоліна чи Марія? / Леонід Ушkalов // Україна молода. – 2013. - №53. – С.12.
- 73. Федорович, В.** Музей готуються до ювілею Тараса: [про плани вшанування пам'яті Т. Шевченка] / Владислав Федорович // Урядовий кур'єр. – 2012. – 25 верес. – С.11.
- 74. Чемеринський, А.** Виставковий сезон – 2013 у Галичині: [про презентацію творів художника Є. Безніска як початок циклу заходів до відзначення 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка] / Андрій Чемеринський // Культура і життя. – 2013. – 18 січ. – С.4.
- 75. Шарапа, О.** Генеалогія Тарасового роду / Ольга Шарапа // Літературна Україна. – 2012. – 15 листоп. – С.3.
- 76. Шевченкові шляхи Чернігівщини:** [про початок видання серії путівників «Шляхами Тараса Шевченка» до 200-річчя з дня народження Кобзаря] // Українське слово. – 2012. – 19-25 груд. – С. 12.
- 77. Шляхи до Тараса:** [про проект з реконструкції та будівництва нових трас до найбільших пам'яток культурної спадщини України] // Культура і життя. – 2013. – 22 лют. – С. 2.
- 78. Щербата, І.** У Києві гідно вшанувати пам'ять Великого Кобзаря / Ірина Щербата // Хрещатик. – 2012. – 20 лип. – С. 2.
- 79. Щириця, П.** Ну що б, здавалося, словник? / Павло Щириця // Україна молода. – 2013. – 3 квіт. – С. 12.
- 80. Ювілей кобзаря святкуватимемо разом. Росія сприятиме підготовці виставок, присвячених творчості Тараса Шевченка, залучивши свої архівні документи** // Урядовий кур'єр. – 2012. – 28 верес. – С. 3.

- 81. Яновська, Л.** Свої історичні пейзажі перестраждали обидва: [про виставку акварельних робіт М. Волошина та Т. Шевченка] / Людмила Яновська // Урядовий кур'єр. – 2013. – 14 берез. – С. 5.
- 82. Яремчук, О.** Шевченко «без шапки і кожуха»: [Результат майже 50-річної праці – книжку про іншого Тараса – презентував Євген Сверстюк у Львові] / Олесь Яремчук // День. – 2012. – 1 берез. – С. 2.
- 83. Ющук, І.** «Я на сторожі коло їх поставлю слово»: [200-річчя до дня народження Т. Г. Шевченка] / І. Ющук // Слово Просвіти. – 2011. – 3-9 бер.(№ 9). – С. 5.
- 84. 2014-й – рік Тараса Шевченка** // Слово Просвіти. – 2012. - № 12. – С. 2.

2.5. Національна премія України імені Тараса Шевченка

Національна премія України імені Тараса Шевченка (Шевченківська премія) — державна нагорода України, найвища в Україні творча відзнака за вагомий внесок у розвиток культури та мистецтва.

Національна премія встановлена для нагородження за найвидатніші твори літератури і мистецтва, публіцистики і журналістики, які є вершинним духовним надбанням Українського народу, утверджують високі гуманістичні ідеали, збагачують історичну пам'ять народу, його національну свідомість і самобутність, спрямовані на державотворення і демократизацію українського суспільства.

Історія премії

Республіканську премію імені Т. Г. Шевченка засновано 20 травня 1961 року Постановою Ради Міністрів УРСР. Нею нагороджували видатних митців за високоідейні й високохудожні твори та роботи у галузі літератури, образотворчого мистецтва, музики, театрального мистецтва та кінематографії.

Першими Диплом та Почесний знак лауреата 9 березня 1962 року отримали Павло Тичина, Олесь Гончар в галузі літератури і Платон Майборода в галузі музики.

Від 23 квітня 1969 року Республіканська премія отримала назву «Державна Премія УРСР імені Тараса Шевченка».

27 вересня 1999 року, згідно з Указом Президента України № 1228/99, з метою піднесення ролі і престижу Державної премії України імені Тараса Шевченка як найвищої в Україні премії в галузі культури, літератури і мистецтва, премія отримала нову назву — «Національна премія України імені Тараса Шевченка». Було встановлено, що статус лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка прирівнюється до статусу лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка.[1]

З 16 березня 2000 відповідно до прийнятого Закону України «Про державні нагороди України», Національна премія України імені Тараса Шевченка була віднесена до державних нагород України.

Указом Президента України від 4 жовтня 2010 року №932/2010 визначено, що Національна премія є найпрестижнішою творчою відзнакою за вагомий внесок у розвиток культури.[2]

Упродовж 1962—2007 років Шевченківською премією відзначено 566 осіб і 8 колективів.

У 2007—2008 роках було засновано Народну Шевченківську премію (Залізний Мамай), першими лауреатами якої стали Остап Лапський, Олег Скрипка, Ігор Павлюк, Михайло Андрусяк.

Положення про премію

Нагородження Національною премією провадиться Указом Президента України. Щорічно присуджується до 5 Національних премій, але не більше однієї з кожного напряму

- література,
- літературознавство і мистецтвознавство,
- публіцистика і журналістика,
- кінематографія,
- музичне, театральне, концертно-виконавське, народне і декоративно-прикладне та образотворче мистецтво).

На здобуття Національної премії висуваються нові оригінальні твори, опубліковані (випущені у світ) у завершеному вигляді протягом останніх 5 років, але не пізніш як за півроку до їх висунення на здобуття Національної премії.

На здобуття Національної премії не можуть бути висунуті наукові твори, монографії, підручники чи посібники, а також альбоми-каталоги.

Твори на здобуття Національної премії висуваються

- Міністерством культури і туризму України,
- Державним комітетом телебачення та радіомовлення України,
- Національною академією наук України,
- Національною академією мистецтв України,
- національними та всеукраїнськими творчими спілками (В Україні станом на жовтень 2010 зареєстровано 22 творчі спілки [3]),
- Українським фондом культури,
- Всеукраїнським товариством «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка проводить розгляд творів та робіт у три конкурсні тури:

1-й тур — попередній відбір творів та допускення їх до участі у 2-му турі;

2-й тур — аналіз матеріалів преси, відгуків та пропозицій, підготовка в разі потреби письмових рецензій; допускення творів до участі у третьому турі; публікація в газеті «Урядовий кур'єр» списку творів, допущених до участі у 3-му турі;

3-й тур — підсумкове обговорення творів, прийняття рішення щодо кандидатур на присудження Національної премії і внесення на розгляд Президентові України відповідних пропозицій.

Колектив авторів твору, висунутий на здобуття Національної премії, не може становити більше ніж три особи, а колектив виконавців твору — більше ніж 5 учасників. Не допускається включення до колективу претендентів осіб, які не є творцями цього твору.

Твори, які у конкурсному відборі дійшли до 3-го туру, можуть висуватися повторно, але не більше, ніж двічі.

Комітет приймає твори та роботи за здобуття Національної премії наступного року з 1 серпня до 1 листопада поточного року.

Національна премія може бути присуджена громадянину України, іноземцю, особі без громадянства.

Національна премія присуджується авторові чи виконавцеві один раз за життя.

Особі, удостоєній Національної премії, присвоюється звання лауреата Національної премії і вручаються Диплом та Почесний знак лауреата Національної премії.

Лауреатам Національної премії Комітетом виплачується грошова частина, розмір якої щороку визначає Президент України.

Розмір Шевченківської премії

Грошова частина Шевченківської премії становила:

2006 - 100 тисяч гривень

2007 - 130 тисяч гривень

2008 - 130 тисяч гривень

2009 - 160 тисяч гривень

2010 - 130 тисяч гривень

2011 - 250 тисяч гривень

2012 — 260 тисяч гривень

2013 — 260 тисяч гривень

Диплом та Почесний знак лауреата

Особам, удостоєним Національної премії, присвоюється звання лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка і вручаються Диплом та Почесний знак лауреата.

Диплом лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка являє собою папку темно-синього кольору, на лицьовому боці якої вміщено зображення малого Державного Герба України та розташовано напис «Диплом лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка». По периметру папка облямована лиштвою з тисненим зображенням лаврового листя.

Почесний знак лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка виготовляється з жовтого металу і має форму круглої медалі з барельєфним зображенням Тараса Шевченка (автопортрет у молодому віці), обрамленим подвійними пружками і просічним вінком рослинного орнаменту.

Медаль за допомогою кільця з вушком з'єднується з фігурною колодкою у формі банта, обтягнутою стрічкою синього і жовтого кольорів. У центрі колодки розміщено зображення Знака Княжої Держави Володимира Великого на тлі зображень гілок калини та пензля і пера.

Указ Президента України

Про присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка

На підставі подання Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка постановлюю:

1. Присудити Національну премію України імені Тараса Шевченка 2013 року:

БОГОМАЗОВУ Дмитру Михайловичу, режисерові-постановникові - за вистави «Гамлет» У. Шекспіра Одеського академічного українського музично-драматичного театру імені В. Василька, «Гості прийдуть опівночі» А. Міллера Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра та «Щуролов» О. Гріна Київського театру «Вільна сцена»;

КОВАЛЕНКУ Леоніду Никифоровичу (Леоніду Горлачу), поетові - за книгу поезій «Знак розбитого ярма»;

ПЕЧЕРНОМУ Петру Петровичу, художникові - за серію керамічних тарелей за мотивами творів Тараса Шевченка.

2. Установити на 2013 рік розмір Національної премії України імені Тараса Шевченка 260 тисяч гривень кожна.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ

м. Київ
5 березня 2013 року
№ 116/2013

2.6. Міжнародний мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка

Прес-служба МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ

9 лютого 2013 року в Автономній Республіці Крим, усіх областях України, містах Києві та Севастополі відбувся фінальний етап III Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. У фіналі змагалися 912 учнів 5-11 класів, учнів професійно-технічних навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації усіх форм власності та курсантів вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України.

Виконання конкурсних завдань тривало з 10:00 до 14:00. Для кожної вікової категорії тривалість змагань була різною: для учнів 5-7 класів – 2 астрономічні години; для учнів 8-9 класів – 3 астрономічні години; для учнів 10-11 класів, учнів професійно-технічних училищ, студентів і курсантів – 4 астрономічні години.

У день проведення фінального етапу конкурсу у всіх регіонах країни відбулися урочистості за участю керівників обласних державних адміністрацій, управлінь освіти і науки, інститутів післядипломної педагогічної освіти, письменників та поетів, літературних критиків, представників громадськості та ЗМІ.

Переможці III (II) етапу мовно-літературних змагань та їх наставники були нагороджені дипломами та цінними подарунками від обласних державних адміністрацій та управлінь освіти і науки.

У рамках фіналу конкурсу пройшли літературні читання, презентації творчих альбомів та проектів, тематичні виставки тощо. Святкову атмосферу заходу забезпечили професійно-художні і творчі колективи загальноосвітніх навчальних закладів освіти, які вітали конкурсантів концертними номерами.

Завдяки зусиллям організаторів фінальний етап III Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка пройшов організовано та злагоджено, він засвідчив про широку популярність Конкурсу, його масовість та активність учасників.

Перевірка робіт учасників конкурсу триватиме до березня 2013 року. У травні, у м. Каневі Черкаської області, відбудеться урочисте нагородження переможців III Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та їх наставників.

Відповідно до Указу Президента України від 1 вересня 2011 року № 884/2011 «Про Положення про стипендії Президента України переможцям Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка» 39 найкращим українським учням, студентам та з числа переможців цьогорічного конкурсу буде призначено стипендії Президента України.

Зауважимо, що до Конкурсу активно долутилися учні і студенти з числа українців, які проживають за кордоном. У зарубіжжі конкурс проходить з 15 січня до 20 лютого. Переможці конкурсу отримають дипломи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Цьогоріч Конкурс стартував на Полтавщині 9 листопада, у День української писемності і мови, а фінальний етап змагань проведено у переддень Міжнародного дня рідної мови. У I-III етапах Конкурсу взяли участь понад один мільйон осіб.

Довідково

Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, започаткований у 2010 році Указом Президента України від 30 вересня 2010 року № 928, проводиться Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти.

Відповідно до Положення, Конкурс проходить у чотири етапи: перший – на рівні загальноосвітніх навчальних закладів та військових ліцеїв у жовтні (для професійно-технічних та вищих навчальних закладів – у листопаді); другий – на рівні районів та міст обласного значення у листопаді; третій – на рівні Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя у грудні; четвертий, фінальний – на загальнодержавному рівні у лютому.

[http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?
art_id=246048966&cat_id=244277212](http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246048966&cat_id=244277212)

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

№ 928/2010 від 30 вересня 2010 року

Про Міжнародний мовно-літературний конкурс

учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка

З метою піднесення престижу української мови і літератури у молодого покоління, стимулювання учнівської та студентської молоді до вивчення рідної мови, підвищення рівня загальної мовної культури та в рамках підготовки до відзначення у 2014 році 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка постановляю:

1. Започаткувати проведення Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка як щорічного загальнонаціонального заходу, спрямованого на підвищення рівня знань з української мови і літератури, рідних мов і літератур, виховання у молодого покоління любові до мов Українського народу, забезпечення їх всебічного розвитку.
2. Заснувати, починаючи з 2011 року, 39 щорічних стипендій Президента України переможцям Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.
3. Кабінету Міністрів України:
 - забезпечити розроблення та затвердження Положення про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка;
 - розробити та внести у тримісячний строк проект Положення про порядок призначення стипендій Президента України переможцям Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка;
 - сприяти організації та проведенню Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка;
 - передбачати під час доопрацювання проекту Закону про Державний бюджет України на 2011 рік та підготовки проектів законів про Державний бюджет України на наступні роки кошти, необхідні для організації та проведення Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та виплати стипендій Президента України переможцям цього Конкурсу.
4. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ

30 вересня 2010 року

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ПОСТАНОВА

№571 від 1 червня 2011 року

**Про затвердження Положення про
Міжнародний мовно-літературний конкурс
учнівської та студентської молоді
імені Тараса Шевченка**

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Положення про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, що додається.
2. Міністерству освіти і науки, молоді та спорту разом з Міністерством фінансів передбачати щороку в державному бюджеті кошти для організації і проведення Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

Прем'єр-міністр України М. АЗАРОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 1 червня 2011 р. №571

ПОЛОЖЕННЯ

про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка

1. Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка (далі - Конкурс) проводиться з метою вшанування творчої спадщини Тараса Григоровича Шевченка, виявлення творчо обдарованої молоді, розвитку її потенціалу, виховання у молодого покоління поваги до мови і традицій свого народу, підвищення рівня мовної освіти в Україні.
2. Конкурс проводиться щороку з 1 жовтня до 10 березня.
3. Конкурс організовує та проводить МОНмолодьспорт.
4. У Конкурсі беруть участь учні 5-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, ліцеїсти військових ліцеїв, учні професійно-технічних навчальних закладів, студенти і курсанти вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації усіх форм власності, учнівська та студентська молодь з числа українців, які проживають за межами України (далі - учасники Конкурсу).
5. Базовими предметами Конкурсу є українська мова і література, рідні мови та література національних меншин України.

6. До участі в організації та проведенні Конкурсу залучаються Національна академія наук, Національна академія педагогічних наук, Міноборони, МЗС, Мінкультури, а також представники творчих спілок, громадських та освітянських організацій, української діаспори.

7. МОНмолодьспорт розміщує щороку у вересні в засобах масової інформації оголошення про початок проведення Конкурсу.

8. Конкурс для учнів загальноосвітніх навчальних закладів та ліцеїстів військових ліцеїв проходить у чотири етапи:

перший - на рівні загальноосвітніх навчальних закладів та військових ліцеїв у жовтні;

другий - на рівні районів та міст обласного значення у листопаді;

третій - на рівні Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя у грудні;

четвертий, фінальний - на загальнодержавному рівні у лютому.

Конкурс для учнів професійно-технічних, студентів і курсантів вищих навчальних закладів проводиться у три етапи:

перший - на рівні професійно-технічних та вищих навчальних закладів у листопаді;

другий - на рівні Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя у грудні;

третій, фінальний - на загальнодержавному рівні у лютому.

Фінальний етап Конкурсу проводиться за участю представників МОНмолодьспорту.

Конкурс для учнівської та студентської молоді з числа українців, які проживають за межами України, проводиться з 15 січня до 20 лютого в державах їх проживання.

9. Для проведення Конкурсу утворюються оргкомітети та журі:

першого етапу Конкурсу - керівником навчального закладу, в якому проводиться Конкурс;

другого етапу Конкурсу - управліннями (відділами) освіти райдержадміністрацій (міських рад) (для учнів загальноосвітніх навчальних закладів та ліцеїстів військових ліцеїв), Міністерством освіти і науки Автономної Республіки Крим, головними управліннями (управліннями) освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій (для учнів професійно-технічних, студентів і курсантів вищих навчальних закладів);

третього етапу Конкурсу - Міністерством освіти і науки Автономної Республіки Крим, головними управліннями (управліннями) освіти і науки

обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій (для учнів загальноосвітніх навчальних закладів та ліцеїстів військових ліцеїв); фінального етапу Конкурсу - МОНмолодьспортом.

До складу журі включаються педагогічні та науково-педагогічні працівники загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів, військових ліцеїв, науковці Національної академії наук та Національної академії педагогічних наук, представники творчих спілок.

Для проведення Конкурсу серед учнівської та студентської молоді з числа українців, які проживають за межами України, утворюються оргкомітети в державах їх проживання, які затверджують склад журі.

10. Завдання для кожної категорії учасників Конкурсу розробляються: навчальними закладами, в яких проводиться Конкурс, - для першого етапу Конкурсу; інститутами післядипломної педагогічної освіти - для другого та третього етапу Конкурсу; МОНмолодьспортом - для фінального етапу Конкурсу, а також учнівської та студентської молоді з числа українців, які проживають за межами України.

Особи, що є розробниками завдань, забезпечують їх нерозголошення.

МОНмолодьспорт надсилає завдання для учнівської та студентської молоді з числа українців, які проживають за межами України, оргкомітетам у державах їх проживання через дипломатичні представництва України за кордоном.

Роботи учасників фінального етапу Конкурсу та Конкурсу, що проходить в інших державах, надсилаються до МОНмолодьспорту, де вони перевіряються журі та зберігаються протягом року.

11. Журі Конкурсу визначає за результатами кожного етапу Конкурсу, крім фінального, його переможців у кількості, що не перевищує 30 відсотків загальної кількості учасників відповідного етапу Конкурсу з урахуванням максимально набраних балів за виконані завдання відповідно до критеріїв їх оцінювання.

Переможцем будь-якого етапу Конкурсу не може бути учасник, який набрав менш ніж половину максимальної кількості балів.

12. У фінальному етапі Конкурсу від Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя беруть участь по три особи з числа учнів 5-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів та ліцеїстів військових ліцеїв, які є переможцями третього етапу Конкурсу, та по три особи з числа учнів

професійно-технічних, студентів і курсантів вищих навчальних закладів (відповідно до напрямів навчання), які є переможцями другого етапу Конкурсу.

13. Переможці першого - третього етапу Конкурсу нагороджуються дипломами I, II і III ступеня та цінними подарунками.

14. Переможці фінального етапу Конкурсу нагороджуються дипломами МОНмолодьспорту I, II і III ступеня та цінними подарунками. Кількість переможців не може перевищувати 50 відсотків загальної кількості учасників такого етапу Конкурсу з орієнтовним розподілом дипломів за ступенями у співвідношенні 1:2:3.

Переможці Конкурсу серед учнівської та студентської молоді з числа українців, які проживають за межами України, нагороджуються дипломами МОНмолодьспорту I, II і III ступеня.

15. Учні 9-11 класів - переможці фінального етапу Конкурсу, які нагороджені дипломами МОНмолодьспорту I ступеня, мають право брати участь у IV етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури додатково до встановленої рейтингом кількості учасників команди відповідного регіону.

16. Переможці фінального етапу Конкурсу, які набрали найбільшу кількість балів (відповідно до підсумкових протоколів), рекомендуються МОНмолодьспортом для призначення стипендій Президента України (39 стипендій):

з числа учнів 5-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі ліцеїстів військових ліцеїв, - 21 особа, про три особи з кожного класу;

з числа учнів професійно-технічних навчальних закладів - три особи;

з числа студентів і курсантів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації - шість осіб;

з числа студентів і курсантів вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації - дев'ять осіб.

17. Розмір стипендій Президента України установлюється Кабінетом Міністрів України.

18. Педагогічні та науково-педагогічні працівники, які підготували переможців фінального етапу Конкурсу, нагороджуються в установленому порядку відомчими відзнаками МОНмолодьспорту та цінними подарунками.

19. В урочистій церемонії нагородження переможців фінального етапу Конкурсу беруть участь представники МОНмолодьспорту, Міноборони,

МЗС, Мінкультури, Національної академії наук, Національної академії педагогічних наук, творчих спілок, громадських організацій тощо.

20. Фінансування Конкурсу, крім його фінального етапу, здійснюється Міністерством освіти і науки Автономної Республіки Крим, головними управліннями (управліннями) освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, управліннями (відділами) освіти райдержадміністрацій (міських рад), вищими навчальними закладами, які беруть участь у його проведенні, за рахунок коштів бюджету, з якого фінансирується установа або заклад, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Фінансування фінального етапу Конкурсу здійснюється МОНмолодьспортом разом з Мінфіном за рахунок коштів державного бюджету згідно з кошторисом та інших джерел, не заборонених законодавством.

3. Київщина в творчості Т. Г. Шевченка

3.1. Літературна Київщина Кобзаря

*На території нинішньої Київщини під час першого приїзду молодого Тараса Шевченка в рідний край була написана перша на українській землі і перша з майбутньої революційної збірки «Три літа» поезія «Розрита могила». Вірш створений 9 жовтня 1843 р. у невеликому містечку Березань Переяславського повіту Полтавської губернії (нині місто обласного підпорядкування в географічних межах Баришівського району).

Яскравими сторінками в життєву та творчу біографію Кобзаря вписані дні і місяці його перебування в Яготині, де побачила світ присвяена княгині В. М. Рєпніній написана російською мовою поема «Тризна» (11.XI.1843).

В Переяславі, зупиняючись під час трьох своїх приїздів в Україну у широго товариша, міського лікаря А. Козачковського, Т. Шевчеко написав поеми «Наймичка» (13.XI.1845) та «Кавказ» (18.XI.1845), посвяту Шафарикові до поеми «Єретик» (22.XI.1845), а також створив чимало малюнків, які дійшли до наших днів

25 грудня 1845 р. в Переяславі тяжко хворий Т. Шевченко написав свій безсмертний «Заповіт». Покладений на музику, він півтора століття є фактично національним гімном українських патріотів, які співали й нині співають Кобзареві полум'яні слова стоячи.

Там же, в Переяславі, створено й останню поезію Кобзаря, написану на українській землі: «Якби-то ти, Богдане п'яний...». Вирвавшись з лабет київських жандармів після чергового арешту і повертаючись вилюблій йому Санкт-Петербург, Тарас Григорович під час короткої зупинки в Переяславі 18 серпня 1859 р. дав нищівну оцінку проросійській політиці Богдана Хмельницького, яка призвела до ліквідації козацтва та покріпачення України,

зведення її до розряду Малоросії – безправної, забитої окраїни Російської імперії.

До древнього Переяслава линув наш Кобзар душою з казахських степів і холодного Петербурга в поезії «А.О. Козачковському», в рядках перекладу «Слова о полку Ігоревім», в повісті «Близнечи».

А яким плідним стало перебування поета в селі В'юнища на Переяславщині в грудні 1845 р.! За вісім днів – шість чудових поетичних перлин: 14 грудня – «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє», 17 – «Холодний Яр», 19 – «Псалми Давидові», 20 – «Маленький Мар'яні», 21 – «Минають дні, минають ночі...», 22 – «Три літа».

У Вишгороді на Межигір'ї поет задумав реалізовану вже в неволі поему «Чернець».

В с. Потоки тодішнього Канівського повіту Київської губернії, а зараз с. Потік Миронівського району Т. Шевченко бував і творив під час другого свого приїзду на Україну. Кілька робіт Кобзаря присвячені сестрі власника маєтку Н. Тарновській, з якою Т. Шевченко хрестив доньку місцевого диякона, зберігши на все життя симпатію до цієї щирої душою жінки.

У цьому ж ряду слід назвати місто Фастів і село Фастівець (Хвастівець) тоді Васильківського повіту Київської губернії, а нині фастівського району, де влітку 1846 р. Т. Шевченко записав від селянина М. Липського кілька народних пісень, які стали поштовхом до створення поезій високого патріотичного звучання «Чернець» і «Швачка».

В повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали» згадується цілий ряд населених пунктів Київщини, зокрема Біла Церква, де поет ознайомився з чудовим парком «Олександрія».

В багатьох поетичних і прозових творах, в листах і щоденниковых записах згадуються містечко Бровари тодішнього Остерського повіту Чернігівської губернії, містечка Баришівка і Бориспіль та село Андруші Переяславського повіту Полтавської губернії (тепер у складі Переяслав-Хмельницького), містечко Трипілля Київського повіту (зараз село Обухівського району), повітові міста Васильків та Сквира Київської губернії, Богуслав, Тараща, Бровари, Яготин, села Зеленьки й Росава тодішнього Канівського повіту Київської губернії, а тепер Миронівського району та багато інших населених пунктів сьогоднішньої Київщини

Чудові люди, незабутні мальовничі пейзажі, славне минуле Київщини жили в серці Т. Г. Шевченка і в чужому краю, зігрівали його в тяжкому бутті серед безпросвітніх солдатських буднів. Через багато років вони пригадувались до найменших подробиць, щоб лягти на папір захалявних книжечок, повістей і «Щоденника». Це яскраво видно з поданих у книзі творів Кобзаря.

Список поетичних і прозових творів Т. Г. Шевченка, написаних на Київщині чи пов'язаних з нашим краєм

Розрита могила. *Вірш.* 9 жовтня 1843, Березань

Тризна. *Поема.* 11 листопада 1843, Яготин

Наймичка. *Поема.* 13 листопада 1845. Переяслав

Кавказ. *Поема.* 13 листопада 1845, Переяслав

Єретик. *Поема. Присвята П.Й. Шафарику.* 10 жовтня, Мар'янське – 22 листопада 1845, Переяслав

І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнєє посланіє. *Поема.* 14 грудня 1845, В'юнище

Холодний Яр. *Вірш.* 17 грудня 1845, В'юнище

Псалми Давидові. 19 грудня 1845, В'юнище

Маленький Мар'яні. *Вірш.* 20 грудня 1845, В'юнище

«Минають дні, минають ночі...» *Вірш.* 21 грудня 1845, В'юнище

Три літа. *Вірш.* 22 грудня 1845, В'юнище

Заповіт. *Вірш.* 25 грудня 1845, Переяслав

Чернець. *Поема.* Фастівщина [червень 1845 – літо 1846] – Орська кріпость [друга половина 1847]

А. О. Козачковському. *Вірш.* Переяслав [1843-1847] – Орська кріпость [друга половина 1847]

Іржавець. Фастівщина, літо 1846 – Орська кріпость [друга половина 1847]

Швачка. *Вірш.* Фастівщина, літо 1846 - Кос-Арал [друга половина 1848]

Близнеци. *Повість російською мовою.* Переяслав [1843-1847] – Новопетровське укріплення [10 червня – 20 липня 1855]

Прогулка с удовольствием и не без морали. *Повість російською мовою.* Київщина [1843-1847] – Новопетровське укріплення [I частина орієнтовано 30 листопада] 1856, II частина 16 лютого 1858

«Якби-то ти, Богдане п'яний...» *Вірш.* 18 серпня 1859, Переяслав

Плач Ярославни. 1-ша редакція – 4 червня 1860, 2-га редакція – 14 серпня 1860, Санкт-Петербург

Н. Т. «Великомученице кумо!» *Вірш.* [2-6 грудня] 1860, Санкт-Петербург

Кума моя і я. *Вірш.* [Друга половина вересня - грудня] 1860, Санкт-Петербург

3.2. Мальовнича Київщина Шевченка

Серед включених до списку мистецьких творів більшість становлять натурні пейзажні етюди, виконані Т. Г. Шевченком аквареллю і сепією, замальовки та начерки краєвидів і людських постатей олівцем (в основному були виконані під час розкопок могил Переп'ят і Переп'ятиха неподалік Фастова).

Активно працював художник і в техніці олійного живопису. Серед робіт, які дійшли до нас – копія портрета М. Г. Рєпніна (оригінал Й. Горнунга), портрет дітей В. М. Рєпніна (полотно, олія). У липні-серпні 1843 р. в маєтку Лукашевича в Березані Шевченко також виконав портрет Т. О. Маєвської.

Не будемо забувати, що за визнанням Шевченка він насамперед вважав себе саме художником. Тож, розглядаючи живописний доробок на Київщині, точніше можемо відчути й зрозуміти його стан і настрій під час перебування у нашім краю.

У цьому списку репродукуються роботи, виконані у Вишгороді, Березані, Яготині, Переяславі, селах Потоки, Андруші, В'юнище та інших населених пунктах Київщини і датовані 1843-1846 рр.

Особливий інтерес і цінність становить написані на Київщині два автопортрети молодого Шевченка, що дійшли до нас. Один був виконаний тушшю пером у 1843 р. в Яготині, другий – олівцем у 1845 р. в селі Потік нинішнього Миронівського району.

Враження від першої поїздки в Україну (головним чином це перебування в Києві і на Київщині) надихнули Т. Г. Шевченка на створення циклу художніх робіт під загальною назвою «Живописная Україна».

Відомі звертання Шевченка до генерал-губернаторів кількох губерній України з проханням надати матеріальну допомогу для першого випуску «Живописной Україны» (6 картин, гравійованих на міді, по 3 карбованці сріблом в одному альбомі), датовані осінню 1844 р., в тому числі до Київського військового генерал-губернатора Д. Г. Бібікова (Шевченко зобразив його в поемі «Юродивый» в образі «капрала Гавриловича Безрукого»).

Перебування шевченка на Київщині в 1845 р. відображене близкучими натурними акварелями і сепією. Живість, з якою зображені композиційно-лаконічні, камерні сюжети, демонструє нам кращі якості Шевченка-пленериста. Особливо примітні сім етюдів, зроблених у Переяславі та на його околицях.

Очі художника жадібно вбирали красу рідної землі, знаходили і фіксували сюжети, залишаючи їх для сучасників і нащадків у чудових етюдах. Того ж 1845 р. наприкінці серпня в с. Потік (нині миронівського району) Шевченко створює свій відомий олівцевий автопортрет. Він відноситься до найбільш виразних і надзвичайно важливих за своїми художніми якостями. Це не просто документальний портрет в ряду інших, а глибоко психологічний твір, незамінне доповнення нашої уяви про Шевченка-художника, Шевченка-людину в один з найважливіших його життєвих періодів. Саме він став смисловим центром емблеми Міжнародного Шевченківського свята «В сім'ї вольній, новій» у київській області 19-22 травня 2004р.

В 1845 р. Шевченко одержує звання некласного художника (прохання в Раду Імператорської Академії мистецтв про одержання звання художника

Шевченко, як учень К. П. Брюллова, направив 22 березня 1945 р. одночасно з проханням про сприяння в поїздці по Україні).

Перебуваючи на київщині в 1846 р., Шевченко створює серію начерків. Це роботи, виконані під час розкопок могил Переп'т і Переп'тихи (колишній Васильківський повіт, а нині Фастівський район Київської області).

Київщина – земля талановитих людей. Тут жили й живуть справжні майстри своєї справи, люди, що люблять життя і свою землю. Є серед наших земляків-сучасників і художники. Живописні твори Т. Шевченка дають чудову нагоду побачити свою землю очима генія, побачити його самого, подивитися в очі автопортретів, створених на Київщині, вловлюючи стан його душі.

Портрет, пейзаж, ілюстрації, начерки... Переглядаючи їх, відчуваєш тканину часу, відчуваєш багатство своєї історії, багатство тисячолітньої культури і велич народного духу. Творчість Шевченка-художника на Київщині наповнює нас вічним духовним змістом і змушує відчувати відповідальність за свої діяння, за долю своєї рідної землі.

Список художніх робіт Т. Г. Шевченка, написаних на Київщині чи пов'язаних з нашим краєм

Марія. Папір, акварель, бронза. Пб. 1840.

Вишгород. Начерк. Папір, олівець. (VI. 1843 – IV- IX. 1846).

Києво-Межигірський монастир. Папір, олівець (VI. 1843).

Портрет Т. О. Маєвської. Полотно, олія (Березань, V – IX. 1843).

Портрет М. Г. Рєпніна. Полотно, олія (Яготин, не пізніше Х 1843 – не пізніше 10.I. 1844).

Автопортрет. Папір, туш, перо (Яготин, 23-26.XI. 1843).

Сліпий («Невольник»). Ескіз. Папір, олівець (Яготин, 23-26. XI. 1843).

Портрет дітей В. М. Рєпніна. Полотно, олія (Яготин, 1-10.I.1844).

Хата над водою. Папір, олівець (IV – X. 1845).

Михайлівська церква в Переяславі. Папір, акварель (VIII-IX. 1845).

Вознесенський собор у Переяславі. Папір, акварель (VIII-IX. 1845).

Церква Покрови у Переяславі. Папір, акварель (VIII-IX. 1845).

Андруші. Папір, сепія (VIII-IX. 1845).

Андруші. Папір, сепія (VIII-IX. 1845).

Било. Папір, олівець (IV. 1845).

Комора в Потоках. Папір, акварель (кінець серпня, 1845).

Автопортрет. Папір, олівець (с. Потоки, кінець серпня, 1845).

Капличка. Папір, сепія (не раніше IV.1845).

У В'юнищі. Папір, сепія (VIII- X.1845).

На околиці. Папір, акварель (Літо 1845).

- Кашовари.** Начерк. Папір, олівець (1845).
- Коло каші.** Папір, олівець (VII-VIII. 1846).
- Пейзаж.** Начерк. Папір, олівець (VII-VIII. 1846).
- Парубок з люлькою, голова селянина та хлопець з граблями.** Начерки. Папір, олівець (VII-VIII. 1846).
- Селянин у брилі.** Начерк. Папір, олівець (VII-VIII. 1846).
- Гурт селян та інші начерки.** Папір, олівець (VII-VIII. 1846).
- Сільські будівлі.** Начерки. Папір, олівець (VII-VIII. 1846).
- Китайська пустинь.** Троїцька церква. Начерк. Папір, олівець (IV-IX. 1846).
- Пейзаж.** Начерк. Папір, олівець (IV-IX. 1846).
- Пейзаж.** Начерк. Папір, олівець (IV-IX. 1846).
- Синагога.** Папір, сепія (IX-X. 1846).
- Старець на кладовищі (другий варіант).** Папір, офорт, акватинта (не пізніше 15. III. 1859).

3.3. Місця Київщини, пов'язані з творчістю Т. Г. Шевченка

Альта – невелика річка, що протікає територією Київщини. Кілька разів згадується в повісті «Близнецы».

Андруші – село Переяславського повіту Полтавської губернії (тепер у складі м. Переяслава-Хмельницького Київської області). Шевченко згадував Андруші в поетичних і прозових творах та в листах. У листі до А. Козачковського 16. VII. 1852р. він писав: «Помните ли нашу с вами прогулку в Андруши и за Днепр в Монастырище на гору... Чудный вечер!». В цьому селі створено два малюнки, які дійшли до нас. На обох ліворуч унизу чорнилом рукою Шевченка напис: «Андруші». На звороті малюнка – ще один малюнок олівцем «Било», виконаний не раніше, як у квітні 1845р.

Баришівка – містечко Переяславського повіту Полтавської губернії (тепер селище міського типу, районний центр Київської області). Шевченко був у Баришівці до заслання. Він зайджав сюди, щоб провідати Т. Бориспольця – батька свого товариша по Академії мистецтв П. Бориспольця. Згадка про Баришівку є в повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали».

Ім'я Шевченка присвоєно одній з вулиць і фабриці художньої вишивки, а 1989 р. там відкрито пам'ятник Кобзареві.

Березань – містечко Переяславського повіту Полтавської губернії (тепер місто обласного підпорядкування в географічних межах Баришівського району Київської області). Шевченко приїжджав у це село 1843р. до етнографа П. Лукашевича, тут 9.X.1943 р. написав вірш «Розрита могила». Згадки про Березань та її околиці є в повісті «Близнецы» та в «Археологічних нотатках».

У місті встановлено погруддя Шевченка і пам'ятний знак «Розрита могила», одну з вулиць названо ім'ям поета.

Біла Церква – місто Київської губернії (тепер місто обласного підпорядкування, районний центр Київської області). Шевченко бував тут кілька разів. У 1845 р. він приїжджав сюди, щоб оглянути відомий своєю красою парк «Олександрія» і ознайомитися з історичними та архітектурними пам'ятниками. Згадки про Білу Церкву є в повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали».

У місті ім'ям Шевченка названо Центральний міський парк, площу, одну з центральних вулиць і середню школу. На честь Т.Г. Шевченка встановлено погруддя в центрі міста і в парку «Олександрія». З нагоди 190-річчя від дня народження Кобзаря та проведення у Київській області Міжнародного Шевченківського свята «В сім'ї вольній, новій» закладено камінь на місці майбутнього пам'ятника пророку України.

Богуслав – містечко Канівського повіту Київської губернії (тепер місто. Районний центр Київської області). Шевченко в дитинстві, коли був наймитом у попа Г. Кошиця, їздив до Богуслава на базар. Був він тут і 1845 р. Згадки про Богуслав є в повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали».

Ім'ям Шевченка названо одну з центральних вулиць міста і середню школу, встановлено його бронзове погруддя.

Бориспіль – містечко Переяславського повіту Полтавської губернії (тепер місто обласного підпорядкування, районний центр Київської області). Шевченко, очевидно, бував тут 1845-47 рр. Згадки про це містечко є в поемі «Сотник» і в повісті «Близнеци». Одну з центральних вулиць Борисполя названо ім'ям поета.

Бровари – містечко Остерського повіту Чернігівської губернії (тепер місто обласного підпорядкування, районний центр Київської області). Шевченко бував тут у 1843 р. і 1845-47 рр. Коли в квітні 1847 р. заарештованого поета везли до Петербурга, він зустрівся в Броварах з матір'ю та нареченю М. Костомарова. В багатьох поетичних і прозових творах Шевченка є згадки про це містечко. Через Бровари 6 (18)V.1861 р. везли труну з тілом поета.

У Броварах на площі ім. Т.Г. Шевченка споруджено пам'ятник, а на місці, де була кінна поштова станція, відкрита присвячена Кобзареві пам'тна дошка.

Васильків – повітове місто Київської губернії (тепер місто обласного підпорядкування, районний центр Київської області). Шевченко був тут у 1846 р. Згадки про Васильків є в повістях «Прогулка с удовольствием и не без морали» та «Наймичка».

До 1000-ліття заснування Василькова в 1993р. Там відкрито пам'ятник Т.Г. Шевченка. Одну з вулиць і провулок міста названо ім'ям поета.

В'юнище – село Переяславського повіту Полтавської губернії (село знесене у зв'язку зі спорудженням Канівського водосховища). Шевченко жив там у маєтку С. Самойлова в серпні та у грудні 1845 р. У В'юнищі написані

поетичні твори «І мертвим, і живим...», «Холодний Яр», «Псалми Давидові», «Маленькій Мар'яні», «Минають дні, минають ночі», «Три літа». Тут Шевченко виконав сепією малюнок «У В'юнищі». На ньому ліворуч унизу чорнилом авторський напис: «У В'юнищі». Малюнок входить до альбома 1845 року.

Вишгород – село Київського повіту Київської губернії (тепер місто, районний центр Київської області). Шевченко побував у цьому селі 1843 р. Тут він виконав начерк «Вишгород». Згадка про Вишгород є в поезії «Чернець».

Зеленьки – село Канівського повіту Київської губернії (тепер Миронівського району Київської області). У липні 1859 р. заарештованого шевченка везли з Черкас у Київ через Зеленьки. У цьому селі 27.VII. він записав, імовірно від селянина Д. Сучка, народну пісню «Ой п'яна я, п'яна». На місці тодішньої корчми встановлений пам'ятний верстовий стовп з портретом Шевченка і текстом записаної ним пісні. Одну з вулиць села названо ім'ям поета.

Золотоніський шлях (згадується в «Археологічних нотатках» Т.Г. Шевченка) – шлях на Золотоношу – повітове місто полтавської губернії (тепер районний центр Черкаської області). Вважають. Що у самому місті Шевченко був 1845 р. Згадки про Золотоношу і Золотоніський шлях є в повістях «Наймичка» та «Близнеци».

Переп'ят, Переп'ятиха, Перепетівка – кургани VI ст. до н. е. між селами Мар'янівка Васильківського та Фастівець Фастівського районів Київської області; визначні пам'ятки лісостепового населення, яке жило на території сучасної України за скіфських часів. Кургани були досліджені у 1845-46 рр. Разом з похованями знайдено посуд, прикраси, знаряддя праці тощо. Т.Г. Шевченко залучався до розкопок як художник. Там ним записано кілька народних пісень, зокрема про С. Палія та М. Швачку, створено ряд зарисовок, які дійшли до наших днів.

У 1999 р. до 185-річчя від дня народження Кобзаря встановлено пам'ятний знак «Переп'ят».

Переяслав – повітове місто Полтавської губернії (тепер Переяслав-Хмельницький, районний центр київської області). Шевченко бував тут 1845-47 рр. і в 1859 р. Жив у свого приятеля лікаря А. Козачковського. Вперше Шевченко приїжджав у Переяслав у серпні 1845 р. за завданням Археологічної комісії, щоб з малювати історичні та архітектурні пам'ятки міста. Тут він виконав малюнки «Михайлівська церква в Переяславі», «Вознесенський собор у Переяславі», «Церква Покрови в Переяславі», «Кам'яний хрест св. Бориса». Під час цього перебування поет разом з А. Козачковським їздив на прогулінку в Андруші й Монастирище. Жив Т. Шевченко у Переяславі і з кінця жовтня до початку січня 1846 р. з перервами. Він тоді лікувався в А. Козачковського. Незважаючи на поганий стан здоров'я, поет багато працював. 13.XI. він написав поему «Наймичка», 18.XI. – поему «Кавказ», 22. XI. – посвяту Шафарикові до поеми «Єретик». У

зв'язку з ремонтом будинку А. Козачковського в грудні Шевченко жив у с. В'юнище. Здоров'я його погіршало, і 25. XII. Він повернувся до Переяслава, де написав «Заповіт».

За спогадами А. Козачковського, поет зайджав до нього і в червні 1859 р. А. Козачковський нагадав Шевченкові кілька його ранніх творів, які поет на засланні забув. Шевченко записав їх. Зайджав Кобзар до Переяслава і в серпні 1859 р. саме тоді він написав останній на українській землі вірш «Якби-то ти, Богдане п'яний...»

Т. Г. Шевченко докладно описав архітектурні й історичні пам'ятки Переяслава та його околиць в «Археологічних нотатках» і в повісті «Близнеци». Згадки про це місто є в поемі «Великий льох», у вірші «Сон» («Гори мої високії») та в Шевченкових листах. Поет писав із заслання А. Козачковському 16.VII. 1852 р: «Много добрых воспоминаний сохранил я о старом Переяславе и о тебе, мой искренний друже!».

Колишній будинок А. Козачковського, де жив Шевченко, зберігся (в перебудованому вигляді). Тепер у ньому історичний музей, де є експозиція, присвячена перебуванню поета в Переяславі і на Переяславщині. Вулицю, на якій стоїть цей будинок, названо Шевченковим ім'ям. Перед будинком встановлено погруддя Шевченка. Ім'я Кобзаря присвоєно одній зі шкіл міста й бібліотеці.

Потоки – містечко Канівського повіту Київської губернії (тепер с. Потік миронівського району Київської області). Шевченко приїджав сюди до Тарновських у серпні 1845 р. Він здружився з сестрою власника помістя Н. Тарновською, разом з нею хрестив дитину місцевого диякона. Завдяки їй збереглася значна частина поезій і малюнків Т.Г. Шевченка, схованих нею після арешту поета. «Любій кумасі», як часто писав у листах і посвятках Шевченко, він подарував один з найкращих своїх автопортретів, - себе зовсім юного в 1845 році і на схилі короткого віку в 1860 році – свій останній прижиттєвий «Кобзар» з автографом. Його також присвячено поезії «Н.Т.» і «Кума моя і я».

За спогадами сучасників, у цьому селі Шевченко багато писав і малював. Збереглися виконані тут згадуваний вище автопортрет (папір, олівець, 17x13,3) і малюнок «Комора в Потоках» з альбому 1845 року, виконаний наприкінці серпня. Ліворуч унизу на малюнку чорнилом авторський напис: «Комора в Потоках». На звороті сепія «Кам'яні хрести в Суботові». Згадки про Потоки є в повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали» та в Шевченкових листах.

Про відвідини села великим Кобзарем нагадує встановлена там меморіальна дошка.

Росава – село Канівського повіту Київської губернії (тепер Миронівського району Київської області). Шевченко був тут, очевидно, влітку 1845 р. За деякими гіпотезами він міг бути там і в 1859 р. Під час повернення до Києва під арештом після невдалої поїздки на Черкащину для

придання земельної ділянки. Згадка про Росаву є в повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали». Одну з вулиць села названо ім'ям поета.

Супій – річка в Київській і Черкаських областях, яка неодноразово згадується у творах Т.Г. Шевченка. Ліва притока Дніпра (впадає в Кременчуцьке водосховище). Довжина 130 км., площа басейну 2000 км², переважна ширина річища 2-8 м., у пониззі – до 20. Використовують для водопостачання.

Сквира – повітове місто Київської губернії (тепер районний центр Київської області). Шевченко приїжджав сюди, очевидно, 1846 р. Перебування поета в цьому місті підтверджується зробленим тут записом пісні «Зажурився бідний сірома». У Сквирському повіті поет записав пісні «А в городі в Самарі», «Ой сидить пугач та на могилонці», «Чи я ж тобі не казала».

Тараща – повітове місто Київської губернії (тепер районний центр Київської області). Шевченко був тут, очевидно, 1845 р. Проїздом. Згадки про це місто є в повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали». В Таращі встановлено погруддя Шевченка, одну з вулиць названо його ім'ям.

Трипілля – містечко Київського повіту Київської губернії (тепер село Обухівського району Київської області). Вважають, що Шевченко був тут проїздом влітку 1845 р. Згадка про Трипілля є в повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали».

Межигірський Спасо-Преображенський монастир – православний монастир поблизу Вишгорода. Заснований 988 р. Зруйнований 1240 р. монголо-татарами. В XVI ст. Відбудований. Пізніше одержав від російських царів і українських гетьманів великі земельні володіння. У XVII – XVIII ст. був шпиталем для старих запорізьких козаків. Після секуляризації 1786 р. закритий. В 1798 р. на його території було засновано Межигірську фаянсову фабрику. В кінці XIX - на початку ХХ ст. діяв як жіночий монастир. Під час забудови Межигір'я у 30-х рр. ХХ ст. Будівлі монастиря були розібрані.

Фастів – містечко Васильківського повіту Київської губернії (тепер місто обласного підпорядкування, районний центр Київської області). Шевченко приїздив сюди влітку 1846 р. разом з художником Сенчилом-Стефановським за завданням Археологічної комісії, коли брав участь у розкопках могили Переп'ятихи поблизу Фастова. Згадки про колишнє полкове місто Гетьманської України, центр багатьох національно-визвольних повстань проти гнобителів є в поезіях «Швачка» та «Чернець».

У місті ім'ям поета названо вулицю й парк, встановлено погруддя Шевченка.

Фастівець (Хвастівець) – село Васильківського повіту Київської губернії (тепер Фастівець Фастівського району Київської області). Шевченко був у цьому селі в липні 1846 р., коли за завданням Археологічної комісії їздив у Васильківський повіт на розкопки могили Переп'ятихи. Він зробив чимало замальовок селян, які працювали на розкопках, записав кілька народних пісень, у тому числі 15.VII. від місцевого селянина М. Липського

народні пісні «Під городом під Солидоном» та «Ой пише, пише наш імператор».

У Фастівці встановлено погруддя поета.

Яготин – містечко Пирятинського повіту Полтавської губернії (тепер місто, районний центр Київської області). Вперше Т.Г. Шевченко приїхав сюди з О. Капністом до Рєпніних у липні 1843 р. З жовтня 1843 р. до січня 1844 р. з перервами жив у яготині в Рєпніних. Тут зустрів людей, обізнаних з літературою і мистецтвом. На літературних вечорах поет не раз читав свої твори (поеми «Катерина», «Слепая» та ін.).

Вся родина Рєпніних приязно ставилася до Шевченка, але найбільше здружився він з В. Рєпніною. Там поет познайомився з сестрами Г. Псьол та О. Псьол, Ф. Фішером, Р. Штрандманом та іншими прогресивно мислячими людьми з найближчого оточення князівської родини. В Яготині шевченко виконав дві копії портрета М. Г. Рєпніна-Волконського, намалював портрет дітей В.М. Рєпніна а також перший створений на українській землі автопортрет (подарував його В. Рєпніній). Тут написав поему «Тризна» з присвятою: «На пам'ять 9-го ноября 1843 года, Княжне Варваре Николаевне Репниной». У містечку поет зробив фольклорні записи «Соколе май, чоловіче» та «І ворони клюють...». Шевченко побував у Яготині й 1859 р. Згадки про це місто є в повісті «Близнець», «Археологічних нотатках» та в Шевченкових листах. У листі з Оренбурга до В. Рєпніної 7.III.1850 р. поет писав: «Все дни моего пребывания когда-то в Яготине есть и будут для меня ряд прекрасных воспоминаний».

В місті зберігся колишній флігель маєтку Рєпніних, де жив Шевченко. В Яготині встановлено погруддя і пам'ятник поетові, ім'ям Шевченка названо історичний музей, вулицю і парк.

* Матеріал взятий з **Київщина в творчості Т. Г. Шевченка** [Текст] /Упорядники А. Гай, О. Дмитренко. – Біла Церква: Буква, 2004. – С. 6-7, 92-93, 97, 138-141, – ISBN 966-7195-38-4.

3.4. Бібліографія (Київщина в житті та творчості Т. Г. Шевченка)

1. **Богдан, С.** «У межигірського Спаса»: [про Межигірський монастир (Вишгород), шевченківські місця і твори про них] / С. Богдан // Слово Просвіти. – 2011. – 27 жовт. – С. 8.
2. **Бельчиков, Н.** Тарас Шевченко [Текст]: критико- биографический очерк / Н. Большаков. – М.: Государственное издательство художественной литературы, 1961. С. 65-75.
3. **Вергунов, В.** Він об'єднав Тараса Шевченка з молодогвардійцями [про життєдіяльність Василя Костенка, громадського діяча, який

- створив в Барішівці Київщини музей Шевченка] / Віктор Вергунов // Голос України. – 2012. – 6 черв. – С. 19.
4. **Войцехівський, Б.** Брость калини у вінок Кобзаркві / Б. Войцехівський // Пам'ять століть. – 2008. - № 1-2. – С. 234-239.
 5. **Глущенко, В.** Великий Кобзар і Миронівщина [Текст]: краєзнавчий нарис / Віктор Глущенко. – Миронівка: Миронівський край, 1999. – 125 с. – ISBN 966-7320-00-6.
 6. **Гузій, В.** Броварські історизми у творчості Кобзаря / В. Гузій // Нове життя. – 2004. – 6 бер. – С.2.
 7. **Горбатюк, В.** Сходинки до Чернечої гори / В. Горбатюк // Київ. – 2002. - № 10. – С. 3-5.
 8. **Євдокименко, О.** «І мене в сім'ї великій.... Не забудьте пом'янути тихим, добрим словом» / О. Євдокименко // Барішівський вісник. – 2011. - №9. – С. 8-9.
 9. **Жадько, В.** Їду за кобзарем через золотоверхий Київ...: [розповідь про життя та творчість Т. Шевченка, про перебування його у Києві] / В. Жадько // Кримська світлиця. – 2011. – 7 жовт. – С. 8-9.
 10. **Жулинський, М.** «...І помоляться на волі невольничі діти»: [про життя поета у 1845 р. у Переяславі та його творчість цього періоду] / Микола Жулинський // Голос України. – 2013. – 22 берез. – С. 8-9.
 11. **Жур, П.** Шевченківський Київ [Текст] / П. Жур. – К.: Дніпро, 1991. – 287с. – ISBN 5-308-00918-X.
 12. **Київщина в творчості Т. Г. Шевченка** [Текст] / Упорядники А. Гай, О. Дмитренко. – Біла Церква: Буква,2004. – 144 с. – ISBN 966-7195-38-4.
 13. **Кирилюк, Є.** Т. Г. Шевченко [Текст] / Є. Кирилюк. – К.: Державне видавництво «Художньої літератури», 1959. – С. 120-139.
 14. **Красицький, Д.** Шевченківські місця України [Текст] / Д. Ф. Красицький, Л. Є. Махновець, П. Г. Приходько та ін. – К.: Видавництво Академії Наук Української РСР, 1957. – 164с.
 15. **Махінчук, М.** Переяславська осінь Кобзаря / М. Махінчук // Урядовий кур'єр. – 2002. – 16 листоп. – С. 8-9.
 16. **Мельник, В.** Душа «Заповіту» [Тарас Шевченко і Переяславщина] / В. Мельник // Літературна Україна. – 2006. – 18 трав. – С. 1.
 17. **Наумова, Н.** Подорожуємо Таразовими шляхами (Київ) / Н. Наумова // Дивослово. – 2004. - №3. – С.16-21.
 18. **Наумова, Н.** Шляхами Кобзаря від Києва до Чернечої гори / Н. Наумова // Дивослово. – 2005. - №5. – С.61-65.
 19. **Нечитайко, О.** Переяславська осінь Кобзаря / О. Нечитайко // Оберіг. – 2003. – 1 листоп. – С. 1.
 20. **Поляничко, О.** Літературно-меморіальний дом-музей Т. Г. Шевченко в Києве [Текст]: фотопутеводитель / О. И. Поляничко, А. П. Матийко, В. Н. Кирда; фото В. И. Дедова и др. – К.: Мистецтво, 1981. – 127 с. – Рез. На англ., фр., нем., и чеш. Яз.

21. «Розритій могилі» - 160 років // Березанські відомості. – 2003. – 11 жовтня. – С. 1.
22. **Святовець, В.** Переяславські заповіти Тараса Шевченка / В. Святовець // Дивослово. – 2007. - №3. – С. 53-57.
23. **Сергіенко, Г.** Шевченко і Київ [Текст]: історико-біографічний нарис / Григорій Сергіенко. – К.: Дніпро, 1987. – 326с.
24. **Силін, О.** Він тут ходив, він тут любив, кияни! / Олесь Силін // Жінка. – 2013. - № 3. – С. 2-3.
25. **Силін, О.** Остання оселя Тараса Шевченка в Києві / О. Силин // Українська культура. – 2007. - №3. – С. 28-29.
26. **Сингайївський, Я.** Незабутня канівська днина / Я. Сингайївський // Обрій. – 2004. - №7. – 19-25 лют. – С. 5.
27. **Сом, М.** Шевченків Переяслав / М. Сом // Літературна Україна. – 2005. – 15 груд. – С. 1.
28. **У 2014-му – 200-річний ювілей Тараса Шевченка.** А чи знаєте ви, що свій знаменитий «Заповіт» Шевченко написав у Переяславі? [про поїздки Т. Шевченка до товариша А. Козачковського на Київщину] // Вісті Київщини. – 2012. – 19 квіт. – С. 5.
29. **Цимбалюк, М.** П(р)очитання Апостола Тараса в Києві: [експурсія шевченківськими місцями у Києві] / М. Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2011. - № 10. – С.7.
30. **Червінський, В.** Тарас Шевченко і Київський університет / Віктор Червінський // Нація і держава. – 2012. – 8 берез. – С. 5.
31. «Я дуже широко Вас люблю...»: [Текст]: Шевченко у розповідях сучасників / Упоряд., передм., прим. О. В. Ковалевського. – Х.: Прапор, 2004. – С 219-252. – ISBN 966-7880-86-9.

4. Методична література

4.1. Методичні розробки та сценарії

1. **Бондаренко, Н.** Формовияви релігійної самосвідомості Тараса Шевченка / Н. Бондаренко // Укр. л-ра в загальноосвіт. школі. – 2007. - № 3. – С. 14-17.
2. **Безручко, Н.** Ми чуємо тете, Кобзарю, крізь століття...: методичні поради / Н. Безручко // Шкільна бібліотека. – 2011. - № 2. - С. 38-45.
3. **Білоусов, Є.** Тарасове перо: [казка-розвідь про біографію поета Тараса Шевченка для учнів] / Євген Білоусов // Журавлик. – 2012. – №12. – С. 4-5.
4. **Василенко, О.** Слухайте голос безсмертний Тараса: [сценарій] / О. Василенко // Позакласний час. – 2011. - № 2. – С.9.

5. **Вітер, В.** Шевченко з плоті та крові (літературний сценарій докум. Фільму... «Гра долі») / В. Вітер, Г. Криворук // День. – 2011. – 18-19 лют.(№ 29-30). – С. 22-23.
6. **Вічне і живе Шевченкове слово:** [урок про дитинство поета] // Розкажіть онуку. – 2013. - №3-4. – С.93.
7. **Гараздюк, О.** Тема жіночої долі у творчості Т. Шевченка. Поема «Наймичка»: [урок у 9 класі] / Олеся Гараздюк // Дивослово. – 2012. - №3. – С. 20-22.
8. **Гілка печалі у долі Тараса Шевченка:** [Літ.-муз. вечір] // Шкільна бібліотека. – 2004. - №1. – С. 26-28.
9. **Гордієнко, О.** Жіночі образи західноєвропейської драматургії і поем Т. Шевченка. Урок порівняльного аналізу / О. Гордієнко // Зарубіжна література. – 2003. - № 5. – С. 26-28.
10. **Зарічна, Н.** Дві «Катерини» Тараса Шевченка (урок у 9 класі) / Н. Зарічна // Дивослово. – 2011. - №3. – С. 29.
11. **Костюченко, В.** Музи генія. Інтимна лірика тараса Шевченка. Літературно-музична композиція: [літературна розмова для і за участю студентів] / Валентина Костюченко // Дивослово. – 2012. - № 3. – С. 29-32.
12. **Мельник, О.** Звучать Шевченкові слова // Укр. л-ра в загальноосвіт. школі. – 2007. - № 3. – С. 37-41.
13. **Мистюк, Л.** Літературний вечір «На тебе дивлюсь, за тебе молюсь» / Л. Мистюк // Українська література в загально-освітній школі. – 2005. - №9. – С. 46-50.
14. **Народні усмішки та анекdoti про Т. Г. Шевченка** // Позакласний час. – 2003. - №21. – С. 6.
15. **Народні прислів'я приказки та частівки про Т. Г. Шевченка** // Позакласний час. – 2003. - №21. – С. 5.
16. **Олійник, О.** Вогнене слово Кобзаря: [сценарій] / О. Олійник // Шкільна бібліотека. – 2011. - № 2. – С. 113-118.
17. **Остра, Н.** Троянди Шевченкової любові: [про коханих жінок у житті Т. Г. Шевченка] / Н. П. Остра // Шкільна бібліотека. – 2011. - №2. – С. 119-123.
18. **Перехрестья долі Кобзаря:** [Літературно-музична композиція-роздум] // Шкільна бібліотека. – 2005. - №10. – С. 141-144.
19. **Ришовська, С.** Доля поета. Історія життєвого шляху Т. Г. Шевченка [Літ.-муз. вечір] / С. Ришовська // Шкільна бібліотека. – 2004. - №1. – С. 17-24.
20. **Роянова, А.** Тарас Шевченко – нащадкам [літературний вечір до святкування дня народження Т. Г. Шевченка] / А. Роянова, С. Коваленко // Позакласний час. – 2013. - №3-4 – С. 105-107.
21. **Учітесь, читайте, і чужому научайтесь, ѹ свого не цуйтесь:** [масовий захід] // Шкільна бібліотека. – 2005. - № 12. – С. 44-47.
22. **Шамрай, Л.** Ми тебе не забули, Тарасе: [сценарій уроку, присвяченого вшануванню пам'яті поета Т. Шевченка; до роковин з

- дня його смерті] / Л. Шамрай // Шкільна бібліотека. – 2013. - № 7-8. – С. 2-4.
23. **Шевченківські автопортрети:** [літературно-музична композиція] // Шкільна бібліотека. – 2007. - №2. – С. 19-22.
24. **Шипелюк, Л.** Шевченкові думки переживуть віки / Людмила Шипелюк, Юлія Запальська // Позакласний час. – 2013. - №3-4. – С.13-14.

4.2. Сценарій «Шляхами великого кобзаря. Т. Шевченко і Київщина»

**Мірошник І.О.
Володарська ЗОШ І-ІІІст. №2**

Мета: доповнити і поглибити знання учнів про Т. Г. Шевченка, набуті в попередніх класах; розвивати вміння учнів застосовувати свої знання; виховувати в школярів почуття поваги і любові до рідного краю, пошану до видатних діячів української культури.

Обладнання: мультимедійна презентація

Хід уроку

- 1. Повідомлення теми і мети уроку. (Слайд 1), (Відеофрагмент)**
- 2. Вступне слово вчителя.** Весь життєво-творчий шлях великого українського поета і художника Тараса Григоровича Шевченка органічно поєднаний з Україною. Тут пройшло його дитинство, тут бував і жив він у 1843—1847 та 1859 рр., тут, на українській землі, над величним Дніпром-Славутою, народ поховав свого співця. Це земля його предків, що виростила поета, навчила любити й ненавидіти, земля, від якої живилася Шевченкова музика, земля, яку сходив він з краю в край, вивчаючи життя народу-трудівника, і яку оспівував у своїй творчості. (Слайд 3)

І де б не бував поет — у Москві чи в Петербурзі, Нижньому Новгороді чи Казахстані,— думки його завжди линули до рідного краю, до милої серцю України, до її пригніченого, але нескореного, волелюбного народу, з яким навічно зв'язав він свою долю.

Від трудящого люду Кобзар уперше почув сповнені скорботи і веселого завзяття пісні, від нього дізвався про геройче минуле рідного краю, зрозумів велич людей праці, пройнявся їхніми мріями і сподіваннями.

Перебуваючи на Україні, Шевченко вивчав її історію, на власні очі бачив разючі контрасти життя покріпаченого краю, жахливі картини панської сваволі і злиденне життя кріпаків.

Всі свої сили, весь свій багатогранний талант віддав він служінню народові, боротьбі за його кращу долю.

Мало хто з поетів удостоївся такої шани і всенародного визнання, як Шевченко. Немає, мабуть, на Україні куточка, де не знали б його поезії.

Мешканці багатьох міст і сіл на все життя зберегли спогади про перебування там Шевченка, із покоління в покоління передаючи розповіді про улюблена поета, про місця, де любив бувати Кобзар, про його розмови з селянами.

Близько 100 населених пунктів, де побував Шевченко, налічують дослідники на Україні. В одних він жив подовгу і залишив слід як поет або художник, в інших був лише проїздом. Про перебування в деяких містах і селах розповідають спогади сучасників Кобзаря, про деякі згадує й сам поет. Перебування в одних підтверджується документально, в інших — згадується в усній творчості народу.

Побував Т. Шевченко і на Київщині. (**Слайд 4**) Благодатна земля Київщини щедро дарувала Кобзарю сили і натхнення. На території Київщини були створені поезії „Розрита могила”, безсмертний „Заповіт”, поеми „Тризна”, „Наймичка” і „Кавказ” та десятки інших чудових поезій. Плідно працював на Київщині Т. Шевченко і як художник: створив два чудові автопортрети, які знає весь світ, десятки портретів і малюнків. То ж помандруємо Шевченковими місцями Київської області. (**Слайд 5**)

А в цьому вам допоможуть учні - екскурсоводи.

3. Повідомлення учня. У Переяславі.

Стародавнє місто, овіянне легендами і героїчною історією, місто, згадки про яке знаходимо в літопису за 907 рік, у договорі Русі з Візантією. Розташований на мальовничих берегах колись повноводих рік Трубежу і Альти, поблизу могутнього Славути, Переяслав був довгий час важливим адміністративним і торговельним центром Лівобережжя, форпостом у боротьбі слов'ян проти численних ворогів.

Безсумнівно, що приїзд поета до Переяслава восени 1845 р. насамперед був обумовлений інтересом Шевченка до історії рідного краю, візвольної боротьби українського народу, до того, чим так славився Переяслав у минулому. Крім того, у Переяславі жив щирий приятель поета ще з часів перебування його в Петербурзі — лікар Андрій Йосипович Козачковський, який лікував Шевченка. Влітку 1845 р. Шевченко також кілька разів побував у Переяславі, але найдовше він прожив тут восени, починаючи з жовтня. (**Слайд 6**) Зупинявся поет у Козачковського, який у своїх спогадах докладно розповів про життя Кобзаря в Переяславі. Незважаючи на поганий стан здоров'я, Тарас Григорович багато працював. «Вранці він як завжди писав, — згадує Козачковський, — зовсім не відчуваючи потреби бути на самоті. Він писав немовби граючись. Вечір минав у розмові, що тривала звичайно годин до двох».

Переяславська осінь є чи не найбільш плідною у творчості Кобзаря часів перебування його на Україні. (**Слайд 7**) 22 листопада 1845 р. у Переяславі поет пише присвяту П. Шафарикові до поеми «Єретик», де

виголошує хвилюючу на той час для усіх слов'янських народів ідею всеслов'янської єдності:

І брат з братом обнялися
І проговорили
Слово тихої любові
На віки і віки!
І потекли в одно море
Слов'янські ріки!

Тут же створює він поеми «Наймичка», «Кавказ», революційний «Заповіт» (Слайд 8) — поетичний заклик до повстання проти царизму за визволення рідного краю від соціального і національного гноблення. Але до нас, мабуть, дійшли не всі твори, написані поетом у Переяславі. Як видно із спогадів А. Козачковського, в останній приїзд Шевченка на Україну в 1859 р. переяславський лікар «...нагадав Шевченкові кілька коротких його творів, які він забув; він [Т. Г. Шевченко] записав. Взагалі із розмов виявилось,— згадує далі Козачковський,— що із написаних до 1846 року його творів більшість загублені безповоротно».

Крім поетичних творів, у Переяславі Шевченко - художник виконав ряд малюнків.

Переяслав цікавив його як місто славного історичного минулого. Бувши членом Київської археографічної комісії, він не лише змальовує різні будови, але й робить записи про них. Зберігся малюнок Покровської церкви виконаний Т. Г. Шевченком. (Слайд 9) Цікавим у цьому малюнку є й те, що художник на першому плані зобразив убогість тогочасного міста: похилі хатки з солом'яними стріхами, похилений паркан, величезну калюжу з свинею у центрі і як контраст — стрункий красивий силует Покровської церкви.

Змалював Кобзар і Вознесенський собор, збудований у 1695—1700 рр. (Слайд 10). Ліворуч зображені єпископський будинок і так звану каплицю — споруду над підземним ходом, рештки якої збереглися до наших днів.

Третій малюнок зображує єдину споруду XVII ст. в Переяславі — Михайлівську церкву, (Слайд 11) збудовану на місці древнього храму Михаїла у 1649—1666 рр. Праворуч видніються убогі хатки, ліворуч — оборонний вал та частина редуту часів Петра I, звідки й малював Шевченко. На сторінках повісті «Блізнеци» і в «Археологічних замітках» Шевченко згадує місто Переяслав і Успенську церкву, де відбувалося прийняття «присяги на верності московському царю Алексею Михайловичу гетманом Зиновием Богданом Хмельницким, со старшинами и с депутатами всіх сословий народів українського».

Переяслав, його історія, героїчне минуле, ім'я Богдана Хмельницького, яке тісно пов'язане з цим містом, визначна подія — Переяславська Рада здавна хвилювали уяву Шевченка. Серед перших робіт молодого художника є композиція «Смерть Богдана Хмельницького» (1836

—1837). В 1844 р. він виконує офорт «Дари в Чигирині», (Слайд 12) присвячений темі возз'єднання України з Росією, а подорожуючи по Україні, змальовує архітектурні споруди і будови в Суботові, Чигирині, пов'язані з іменем Богдана Хмельницького. Ще 1839 р. у поетичному творі «Тарасова ніч» Тарас Шевченко оспівав Тараса Федоровича (Трясила), який, очоливши повстання козацько-селянських мас у 1630 р. проти шляхетської Польщі, розбив під Переяславом коронну армію польсько-шляхетських загарбників під командуванням гетьмана Конецпольського.

Перебуваючи на далекому засланні, в листах до А. Козачковського тепло згадував стародавнє місто й щирого свого друга — переяславського лікаря. Козачковському присвятив поет і чудовий поетичний твір, відбивши в ньому своє сподівання зустрічі з другом:

А може ще добро побачу?
А може лиxo переплачу?
Води Дніпрової нап'юсь,
На тебе, друже, подивлюсь.
І може в тихій твоїй хаті
Я буду знову розмовляти
З тобою, друже мій...

У червні 1859 р. Шевченко знову завітав до Переяслава. «...Мовчки ми поздоровкались,— згадує про цей приїзд поет А. Козачковський, — мовчки він привітав мою сім'ю, мовчки кілька разів з помітним хвилюванням пройшов по кімнаті, потім подивився у вікно на ярмарковий рух і висловив бажання подивитися ярмарок». Недовго побув цього разу поет у Переяславі, але встиг відвідати кілька навколишніх сіл на березі оспіваного ним Дніпра. В цей приїзд він подарував свою фотокартку Козачковському. До самої смерті не поривав Кобзар зв'язку з переяславськими друзями, листувався з ними. У 1860 р. родині Козачковських надіслав «Кобзар» з дарчим написом: «Марії Степанівні Козачковській з чоловіком і дітками. Т. Г. Шевченко».

4. Повідомлення учня. На Переяславщині.

Живучи в Переяславі, поет вивчав історію міста та його околиці. Часто його можна було бачити на мальовничих схилах Дніпра, Трубежу та Альти, у навколишніх селах Монастирища та Трахтемирові, де митець знайомився з тяжкою долею поневоленого селянства. За народними переказами, поет бував частим гостем у рибалок, іноді вони перевозили його на правий берег Дніпра, де, усівши під розлогою вербою, поет залишався на самоті з своїми тяжкими думами. Перебуваючи на засланні поет згадував історію Трахтемирова і Монастирища, злиденне життя кріпаків, яке бачив на власні очі:

І Трахтемирів геть горою,
Нечепурні свої хатки

Розкидав з долею лихою,
Мов п'яний старець торбинки.
А он старе Монастирище,
Колись козацькеє село,
Чи те воно тойді було?..

Та все пішло царям на грище...

Згадував і село **Андрющі** (**Слайд 13**) «Мені тепер здається, що й раю кращого на тім світі не буде, як ті Андрющі...» — писав у 1854 р. з Новопетровського укріплення засланий Тарас Шевченко в листі до свого Переяславського приятеля — лікаря Андрія Козачковського. В Андрющах Шевченко бував не один раз.

Село, розташоване недалеко від Дніпра при впадінні в нього ріки Трубіж, вразило поета своєю красою, коли влітку 1845 р. він відвідав його разом із А. Козачковським. Серед жителів села залишилися спогади про те, що поет дуже любив бувати в Чернечому гаю.

Чудовий Чернечий гай, вікові липи та розлогі верби відбивалися у дзеркальній поверхні Станіславської протоки, чепурні хатки ховалися в буйній зелені садів. Недаремно Переяславські архіереї обрали Андрющі місцем для своїх дач. Тут було архірейське подвір'я з великим будинком, а також з корпусом для хору. Цікаво, що на сторінках повісті «Блізнеци» Т. Г. Шевченко, описуючи мандрівку Степана Мартиновича в Полтаву, розповідає, що його героя підвозили назад співаки з архірейського хору, які поверталися в село Андрющі. В рік приїзду Шевченка до Андрющів село зазнало страшного стихійного лиха. Весняна повінь 1845 р. знесла кілька селянських хат, майже всі хати кріпаків були пошкоджені. З цього часу селяни почали будувати свої хати далі од місць, які попадали під затоплення.

В перший рік заслання поет в поезії «Сон» («Гори мої високі!») змальовує картину мальовничого краєвиду поблизу Андрющів:

Гори мої високі! Не так і високі,
Як хороші, хороші,
Блакитні здалека.
З Переяслава старого,
З Виблої могили,
Ще старшої... мов хмари,
Що за Дніпром сіли.

Перебуваючи в Андрющах, Шевченко в альбомі 1845 р намалював сепією два краєвиди села. На одному малюнку зображені краєвид з хатою праворуч, в якій, за переказами андрющівців, бував поет. (**Слайд 14**) На другому — серед гущавини дерев видніється церква, що збереглася до наших днів, та великі будинки, які, очевидно, належали архірейському двору.

5. Повідомлення учня. В Березані.

На мальовничих берегах невеликої річки Недри розкинулося селище Березань Переяслав-Хмельницького району.

В тяжкі часи кріпацтва Березань належало панам Лукашевичам та Марковичам. У серпні 1843 р. сюди вперше завітав Тарас Шевченко. Зупинився поет у П. Я. Лукашевича — українського етнографа, автора збірника «Малорускі і червоннорускі думи і песні», що принесла молодому Лукашевичу заслужену славу.

Для Шевченка цікавим було це знайомство тим, що через Лукашевича він ознайомився з галицьким літературним альманахом «Русалка Дністровая», в якому були вміщені твори Я. Головацького, І. Вагилевича, М. Шашкевича. Як згадує Лукашевич у листі до Вагилевича, він мав намір віддати Шевченкові деякі праці галицьких письменників, щоб той допоміг провести їх у Петербурзі через цензуру.

Незважаючи на удаваний лібералізм Лукашевича, на його освіченість, дружби між ним і Шевченком не було. Більш того, ставши свідком жорстокості кріпосника Лукашевича, поет назавжди порвав з ним зв'язки. Про цей епізод з життя Шевченка яскраво розповідає біограф українського поета М. Чалий: «Якось суворою зимою цей самий Лукашевич присилає пішки свого кріпака в Яготин до Шевченка (за 30 верстов звідти) у якісь незначній справі і наказує йому повернутись з відповідю того ж дня. Дізnavшись про такий нелюдський наказ слузі, Тарас Григорович не хотів йняти віри, але факт залишався фактом, і йому довелося гірко розчаруватися у своїй думці про людину, яку він вважав у стосунках до селян великим лібералом. Не маючи права затримати посильного до наступного дня, він написав його панові листа, сповненого жовчі й обурення, з повідомленням, що назавжди пориває своє знайомство з ним. Кріпосник Лукашевич, однаке, на цьому не спинився і відповів Тарасові Григоровичу листом, в якому все звів до того, що в нього 300 душ таких йолопів, як Шевченко. Розповідаючи під свіжим враженням про цей випадок княжні Рєпніній, Шевченко ридав, як дитина».

На околицях Березані поет бачив величезні кургани-могили. Можливо, саме вони стали приводом для написання в Березані 9 жовтня 1843 р. вірша „Розрита могила” яким було розпочато збірник поезій «Три літа». У повісті «Блізнеци» Шевченко неодноразово згадує Березань.

6. Повідомлення учня. У В'юнищі.

Перебуваючи на Переяславщині, Т. Г. Шевченко в грудні 1845 р. відвідав В'юнище і деякий час проживав у цьому селі. А. Козачковський розповідає у своїх спогадах про те, що через ремонт у його будинку Т. Шевченко переїздить у с. В'юнище, де прожив близько місяця.

Зупинявся Т. Г. Шевченко під час перебування у В'юнищі у збіднілого пана Степана Никифоровича Самойлова, який мав на Шевелівщині (куток села) великий одноповерховий будинок і якого Кобзар в листах до А. Козачковського називав добрым та гостинним чоловіком, передаючи йому свої щирі вітання. Тривале перебування Шевченка у В'юнищі можна пояснити,

головним чином, тим, що поет на той час був хворий і його деякий час лікував Переяславський лікар і щирий приятель А. Козачковський. Але коли почалася перебудова будинку Козачковського, Шевченко виїхав у найближче село, з якого міг мати постійний зв'язок з лікарем. Крім того,тиша невеличкого села, гостинність господаря створювали умови для праці хворого поета. У В'юнищі Шевченко написав значну кількість поетичних творів, (Слайд 15) пройнятих революційним пафосом: «І мертвим, і живим...» (14 грудня), «Холодний яр» (17 грудня), «Давидові псалми» (19 грудня), «Маленький Мар'яні» (20 грудня), «Минають дні, минають ночі» (21 грудня) та твір «Три літа» (22 грудня). Як бачимо, поет працював, незважаючи на хворобу, досить інтенсивно: у згаданих поезіях оглядав свій творчий шлях і роздумував про тяжку долю селян, яких пани „ запрягають у тяжкі ярма, оруть лихо, лихом засівають.” Поет переконаний, що „розкуються незабаром заковані люди, настане суд, заговорять і Дніпро і гори! І потече сторіками кров у синє море дітей ваших...”

Крім написання поетичних творів, Шевченко в цей час і малював. «В цей час,— згадує А. Козачковський,— він запропонував мені змалювати з мене портрет; замість цього я просив написати мені його портрет. Він взявся за роботу і закінчив її, залишалась незначна обробка, через яку, виїжджаючи у Яготин до князя Рєпніна, він узяв портрет, обіцяючи мені незабаром надіслати його; це був портрет, далеко не схожий на всі існуючі тепер; це був портрет не Т. Г. Шевченка, а портрет народного поета, влучно схоплений в хвилину його поетичного натхнення; на жаль, я не одержав його, і він втрачений безповоротно». Крім цього автопортрета, який не дійшов до нас, в альбомі малюнків Шевченка є малюнок — краєвид села В'юнища, виконаний сепією. (Слайд 16) Пейзаж села, одяг селян, зображені на малюнку, свідчать про те, що зроблено його не в грудні, а значно раніше — влітку чи восени, що й дає підставу стверджувати, що Шевченко бував у цьому селі не один раз. Під час перебування у В'юнищі, як розповідають старожили, до поета часто приходили та приїздили гости. Заходив Кобзар і до шинку, що стояв край села, де збиралися кріпаки, і вів з ними розмови про майбутнє, про волю. Тяжко жилося трудовому народові в часи Шевченка у В'юнищі. Старі люди розповідають, що найбільш тяжко жилося кріпакам в'юнищанського пана Соломки, на хуторі якого селянські хати були особливо злиденними, а люди — справжніми жебраками.

7. Повідомлення учня. Перебування Шевченка у Богуславі і селах Потоці та Межигір'ї.

Богуслав - місто Таращанського району — стародавнє місто на річці Росі. Воно згадується вперше в літопису від 1159 р. В часи татарської навали місто було зруйновано. В 1616 р. тут уже було 200 кріпацьких та 400 козацьких дворів. Землі належали поміщикам. Гранітні скелі, зелені береги, мальовничі місця приваблювали своєю красою. Сюди на відпочинок приїзди-

ли Марко Вовчок, Нечуй-Левицький, Панас Мирний та інші. З Богуслава родом художник Іван Сошенко, який багато зробив у справі викупу Шевченка з кріпацтва.**(Слайд 17)** Тут збереглася його хата, де жила українська письменниця Марко Вовчок і де зупинявся Тарас Шевченко в 1845 р.

В дитинстві Тарас Шевченко багато разів бував у місті Богуславі. Богуслав здавна відзначався як торговий центр, і Тарас разом з батьком не раз приїздив сюди. Був у цьому місті Тарас Григорович і під час подорожей по Україні.. На ночівлю Шевченко зупинився, певно, на хуторі **Потік** Кагарлицького району, де прожив близько двох тижнів.

З власником Потоку, Качанівки та інших сіл на Київщині й Чернігівщині Г. С. Тарновським Шевченко познайомився в Петербурзі ще до поїздки на Україну.

Листуючись з Г. С. Тарновським, Шевченко в листі від 20 січня 1843 р. обіцяв йому заїхати в Качанівку, а звідти - у Потік.

Перебуваючи в Потоці, поет здружився з Наталією Василівною Тарновською — сестрою господаря, яку називав «дорогою кумасею» і якій подарував автографи своїх творів та малюнки, в тому числі і свій автопортрет 1845 р.**(Слайд 18)**

Пізніше, коли Шевченка в 1847 р. арештували, Н. Тарновська, бажаючи зберегти всі папери, одержані від поета, склада їх у скриньку і закопала в садку. Минули тривожні дні. Коли все заспокоїлось, вона відкопала свою дорогоцінну скриньку з творами Шевченка: папери, малюнки не були пошкоджені і довго у неї зберігались.

У листах до знайомих з заслання поет не раз згадував Потік, просив друзів розшукати поему «Іван Гус» («Єретик»), який, на його думку, повинен бути у Тарновських.

В альбомі малюнків Шевченка 1845 р. є один краєвид з написом рукою художника: «Комора в Потоках». **(Слайд 19)**

У **Межигір'ї**, селі Києво-Святошинського району, поет був улітку 1843 р. Межигір'я, розташоване на правому березі Дніпра на північ від столиці України, — одна з наймальовничіших київських околиць.

Це стародавнє поселення згадується в документах XVI ст. У 988 р. там був відкритий монастир, на який працювали селяни 17 навколоишніх сіл. Монастир цей був дуже багатий, він мав земельні володіння не лише на Київщині, а й на Чернігівщині, Харківщині, на півдні України, навіть у Білорусії.

У монастир приїздили старі запорожці доживати віку. В поемі «Чернець», написаній на засланні, Т. Шевченко розповідає про одного такого козацького ватажка. Оглядаючи історичні пам'ятки в Межигір'ї, Шевченко зарисував цей монастир. **(Слайд 20)**

Повернувшись до Петербурга з України, в листі до Я. Кухаренка від 26 листопада 1844 р. Шевченко згадував про своє перебування в Межигірському монастирі. Тут він записав до свого альбома чотири

пісні на історичний сюжет. В них оспівуються народні герой: козак Нечай, Семен Палій та Бондаренко.

8. Повідомлення учня. У Яготині.

У 30—40-рр. XIX ст. містечко Яготин було центром Пирятинського повіту, де жив опальний вельможа, колишній віце-король Саксонії князь М. Г. Рєпнін. Його маєток був розташований на зеленій заплаві річки Супій, в гущавині садів і гаїв, де виблискували дзеркала озер, а серед величезного парку височів палац, перевезений сюди з Києва.

З цією родиною десь у липні 1843 р. і познайомився великий український поет Тарас Шевченко, завітавши до Яготина разом з О. В. Капністом, сином відомого російського письменника, який привіз молодого художника, щоб той зняв копію з портрета М. Г. Рєпніна, виконаного відомим швейцарським художником Йозефом Горнунгом. (**Слайд 21**)

Ось як розповідає дочка господаря Варвара Миколаївна про приїзд Шевченка: (**Слайд 22**) «Якось... у липні минулого року я вийшла в сад з мамою; була, мабуть, шоста година... Ми не пройшли і сотні кроків, як зустріли Капніста з якоюсь незнайомою мені людиною. Капніст сказав нам: «Таж збирається велика гроза, погляньте на небо». Справді, великі чорні хмари, здавалось, ось-ось линуть дощем на наші голови. Проте мама не здавалася: а може, ми ще встигнемо обійти леваду. Доки тривали ці переговори, гроза насунулась і розгулялась, линув рясний дощ. Капніст схопив мамину руку й побіг, я рівним кроком відважно йшла слідом за ними, а незнайомець залишився... Коли ми прийшли додому, Капніст повернувся до саду за своїм знайомим; я вийшла до мами на балкон і незабаром побачила, як вони поверталися, промоклі до нитки. Капніст, який заради свого хворого на кілька літніх місяців оселився у нас, попросив дозволу провести свого знайомого, художника, до вітальні, щоб показати йому картини; дозвіл, звичайно, вони дістали, і в ту хвилину я довідалась тільки, що це художник-живописець і поет, причому навіть більше поет, аніж живописець, і що звуть його Шевченком».

У перший приїзд поет пробув у Яготині кілька днів, а потім відвідував це містечко ще кілька разів, наїжджаючи сюди з інших міст Чернігівщини та Полтавщини, а в жовтні 1843 р. оселився на досить тривалий час у дерев'яному флігелі, де й прожив до 10 січня 1844 р. (**Слайд 23**)

Досить тривале перебування Шевченка в Яготині на цей раз пояснюється не лише тим, що тут Кобзар мав виконати ряд замовлень як художник. Саме в Яготині він зустрів людей, знайомство з якими було для поета не лише цікавим, але й корисним. Так, у родині Рєпніних Шевченко міг багато почути про декабристів (М. Г. Рєпнін був старшим братом одного з найактивніших декабристів С. Г. Волконського, засланого на довічну каторгу), дізнатися про європейські країни і життя народу цих країн, де довгий час перебувала родина Рєпніних, і, нарешті, почути одверті розмови опальної сім'ї про інтриги царського двору, про безчинства

царських чиновників. І хоча господар Яготина був одним із найбагатших українських кріпосників (йому лише в Яготині належало близько 9 тисяч десятин землі, млині, суконна фабрика), він відзначався лібералізмом у ставленні до селян, сприяв розвиткові культури на Полтавщині, був ініціатором заснування в Полтаві театру й викупу з кріпацтва М. С. Щепкіна.

Не менш цікавою постаттю була й дружина князя Рєпніна Варвара Олексіївна — онука останнього українського гетьмана Кирила Розумовського.

В Яготині Шевченко зустрів людей освічених, обізнаних з мистецтвом і літературою, людей, які шанували талант Кобзаря. Від них молодий митець міг почути багато цікавого й повчального.

Та найбільше здружився поет з дочкою князя — Варварою Миколаївною. Варвара Рєпніна одержала всебічну освіту, захоплювалася літературою і мистецтвом, приятелювала з М. В. Гоголем, сама писала і друкувалася на сторінках журналів. Щиро захоплюючись поетичним талантом Шевченка, Варвара Миколаївна високо цінуvala його геній. «О, якби я могла передати вам все, що пережила я під час цього читання — писала в листі до свого духовного наставника Шарля Ейнера княжна з приводу читання Шевченком поеми «Слепая». — Які почуття, які думки, яка краса, яка чарівність і який біль!.. І яка м'яка, чаруюча манера читати! Це була чарівна музика, що співала мелодичні вірші нашою красивою і виразною мовою».

В інших листах до того ж Ейнера вона розповідає про Шевченка. Княжна не приховує свого почуття, своєї любові до поета... Шевченко приязно ставився до Варвари Миколаївни, називав її сестрою, присвятив їй «на память 9 ноября 1843 года» сповнену громадського пафосу поему «Тризна». їй дарує поет і свій автопортрет, виконаний в часи творчого піднесення, з пером у руці. (**Слайд 24**)

З нею Шевченко листувався з приводу видання і розповсюдження альбома «Живописная Украина», в чому Варвара Миколаївна чимало допомагала поетові. (**Відеосюжет**)

9. Повідомлення учня. Т. Шевченко у Фастові і с. Турівка .

Турівка - село Яготинського району - належало Миколі Андрійовичу Маркевичу, авторові п'ятитомної «Історії Малоросії», виданої в Москві 1842 р.

З М. Маркевичем Шевченко був знайомий ще з Петербурга. В 1840 р. він присвятив йому свій вірш «Бандуристе, орле сизий», а в листі до Тарновського просив передати Маркевичу примірник поеми «Гайдамаки».

Живучи в Яготині взимку 1844 р., Шевченко кілька разів їздив до Закревських в село Березову Рудку, де бував і Маркевич. 22 січня того ж року поет написав Маркевичу в Турівку жартівливого листа, на що останній в такому ж тоні відповів віршем.

Перебуваючи на Полтавщині 1843 р., Шевченко, безперечно, побував і в Турівці.

У січні 1857 р. син Маркевича надіслав Шевченкові в Новопетровське укріплення листа і 16 карбованців грошей, на що поет, дякуючи, писав: «З батьком твоїм, друже мій, ми були колись великі приятелі і стрічалися з ним не в одній Качанівці».

Все це — і приятелювання з Маркевичем, і лист Кобзаря — підтверджує

думку щодо перебування Шевченка в селі Турівці.

Від Києва до Фастова 64 кілометри. Навколо міста багато могил та земляних укріплень стародавнього часу. Про ці могили складено легенди. Нібито якийсь-то князь Переп'ят щовесни ходив у похід і повертається восени. Одного разу його не дочекалися рідні. Дружина, вважаючи, що її чоловік убитий, зібрала військо і вирушила у похід, щоб помститися ворогам. На фастівськім полі вона побачила військо і, прийнявши його за вороже, вступила у бій. Під час бою Переп'ят загинув від руки своєї дружини. Коли зійшло сонце, помилка стала очевидною. На місті поховання Переп'ята насипали високу могилу. Перепетиха ж сама собі заподіяла смерть, і їй насипали другу могилу. Обидві могили в XII ст. були відомі як Переп'ятові, про що є згадка у літопису за 1151 р.

У червні 1846 р. Шевченко разом з археологами та художником Сенчилом-Стефановським виїхали на розкопки могили Переп'ята. Тарас Григорович зробив чимало зарисовок селян, які працювали на розкопках, а також записував з уст народу пісні. (**Слайд 26**)

10. Повідомлення учня. Перебування Т. Шевченка у Києві.

З власних спогадів поета, а також із спогадів його сучасників відомо, що Шевченкові доводилось бувати в Києві ще в дитинстві разом з батьком, а пізніше під час подорожі з Вільшаної до Вільно, коли він мандрував з обозом за своїм паном Енгельгардтом. Можна уявити, яким побачив п'ятнадцятирічний Тарас славетне місто над Дніпром восени 1829 року. (**Слайд 27**)

Під час перебування в Києві в 1843 р. Шевченко знайомився з містом та його околицями, зробив зарисовки цих місць у своєму альбомі. Збереглося чимало зарисовок історичних пам'яток, виконаних художником у самому місті. Деякі з них згодом були використані Шевченком для офортів в альбомі «Живописная Украина», що вийшов у 1844 р. Сюди увійшли офорти «У Києві» (**Слайд 28**) та «Видубецький монастир». (**Слайд 29**)

Про Київ є згадки у багатьох поетичних творах Шевченка раннього періоду («Катерина», «Гайдамаки», «Слєпая»).

В 1843 р. побував Шевченко і в Києво-Печерській лаврі. (**Слайд 30**)

Цей історичний пам'ятник вабив Шевченка чудовими краєвидами, що відкривалися з його території. В альбомі поета збереглися зарисовки Дальніх печер. Малював він і юрби жебраків, які купчiliсь біля печер. У повісті «Блізнеци» Шевченко, згадуючи Києво-Печерську лавру, писав, що

про того, хто не відпочивав на типографському крильці, можна сказати, що він не бував у Києві. (Слайд 31)

Найважливіший період у житті Шевченка, пов'язаний з Києвом, це, безперечно, 1845—1847 рр., коли він, закінчивши Петербурзьку Академію художеств і діставши звання вільного художника, приїхав на Україну у повному розквіті таланту і творчих сил.

З весни 1846 р. Шевченко постійно оселився в Києві. З цього часу вже можна назвати конкретні місця, пов'язані з перебуванням тут поета. Проживав він у Будинку на Пріорці (Слайд 32), згодом переселяється на Хрещатик, у готель, де знімає собі окремий номер.

Хрещатик часів Шевченка був майже околицею міста. По обидва боки вулиці рівними рядами містилися одно- та двоповерхові будинки, переважно дерев'яні. В багатьох дворах були фруктові сади. Від Хрещатика вниз до Дніпра простягались мальовничі схили. (Слайд 33)

Любив Шевченко Київ, любив прогулянки по місту і часто, запрошуючи своїх приятелів, говорив: «Ходім на Дніпро, сядем де-небудь на кручі й заспіваємо».

Улюбленим місцем відпочинку Шевченка в Києві була Михайлівська гірка. Частенько сидів він тут і дивився на Задніпров'я. В цей час замалював Шевченко в кількох варіантах старовинну Лаврську церкву з дзвіницею, набережну Дніпра та схили ріки з її розкішними садами, Андріївську церкву та інші будівлі й мальовничі краєвиди Києва. Під час арешту художника багато з цих малюнків загинуло.

До наших днів збереглись малюнки: «Польський костел у Києві», (Слайд 34) (сьогодні там розміщений Планетарій), (Слайд 35) «Видубецький монастир», «У Києві», «Васильківський форт», зарисовки лаври,” Аскольдова могила”. (Слайд 36) тощо. Оригінали їх зараз знаходяться в Державному музеї Т. Г. Шевченка у Києві. З художніх творів, написаних у Києві, нам відомо дві поезії, датовані 1846 р.: «Лілея» та «Русалка». (Слайд 37. Запис читання поезії)

Влітку 1846 р. Шевченко подає заяву на конкурс до Київського університету з метою одержати посаду викладача малювання. І хоча його й призначили на цю посаду, працювати поетові в університеті не довелося.

5 квітня 1847 р., повертаючись з Чернігівщини, Шевченко був арештований на переправі через Дніпро. (Слайд 38) «...Тільки що ступив на дніпровський байдак,— писав згодом поет Я. Кухаренку, — так зо мною таке трапилося, що против ночі не треба б було і розказувати... Мене... риштовали та посадивши з жандармом на візок та прямо привезли аж у самий Петербург».

Перебуваючи на засланні, Тарас Григорович не забував Києва. В листах до друзів він ділився з ними своїми бажаннями хоч перед смертю поглянути ще раз на Дніпро, на Київ, на Україну.

В 1859 р. Шевченко востаннє поїхав на Україну, щоб відвідати рідні місця і любимий Київ. (Слайд 39)

За читання серед селян революційних поезій поета арештували в Прохорівці, відвезли спочатку в село Мошни, потім у Черкаси і нарешті в Київ.

У Києві поета від арешту було звільнено, але розслідування справи затягувалось, і він змушений був чекати, перебуваючи під наглядом жандармів.

Кілька днів прожив поет у свого приятеля по Петербурзькій Академії художеств Івана Гудовського, художника-фотографа, будинок якого на площі Калініна зберігся до цього часу. Це один з найстаріших цегляних будинків у цьому районі. В цей час Гудовський сфотографував Шевченка. (**Слайд 40**)

У Києві Шевченко мав чимало знайомих. Бував він у давнього приятеля І. Сошенка, який жив тоді в церковному будинку в районі Львівської площі. Вони часто розмовляли з Шевченком на різні літературні теми. Там Тарас Григорович читав свої поетичні твори, разом з приятелями співав улюблених пісень. Інколи вечорами друзі ходили на улюблені Шевченкові місця: до Дніпра, на Володимирську гірку. Тут Кобзар вдавався в спогади, розповідаючи про окремі епізоди зного солдатського життя на засланні.

З Києва поет виїхав до Петербурга 14 серпня 1859 р. А в травневі дні 1861 р. тисячі киян зустрічали траурну процесію з останками великого поета. Студенти вимагали поставити домовину в приміщенні Київського університету, але місцева влада заборонила це робити. Домовину встановили в церкві на Подолі (сучасній Поштовій площі). Спочатку хотіли поховати Шевченка в Києві на Щекавицькій горі, але приятель поета Г. Честахівський наполіг на похованні Кобзаря в Каневі. (**Слайд 41**) 20 травня громадськість Києва востаннє проводжала останки улюбленого поета до Канева, де він і був похований. (**Відеосюжет „На могилі Т.Шевченка”**)

11. Заключне слово учителя. Незгасна пам'ять про поета.

Час не владний над пам'яттю народу. Тарас Шевченко залишається довіку нашим безсмертним сучасником. Він з нами – живий, непоборний: у назвах вулиць і площ, у пам'ятниках і меморіальних дошках, в мільйонах примірників своїх книг. (**Слайд 42**)

Одна з найкрасивіших вулиць Києва зветься бульвар Т. Шевченка. Тут розташований Державний музей Т. Г. Шевченка. (**Слайд 43**) Тут у 24 залах зібрано більше 4000 експонатів, які розповідають про життя і творчість поета. (**Слайд 44**) Тут зберігаються оригінали поетичних і мистецьких творів, особисті речі поета, документи про його життя, рідкісні фотографії, передодруки творів з автографами поета, багато інших цінних експонатів.

Особливо дорогий серцю кожного киянина ще один музей, пов'язаний з іменем Тараса Григоровича. Розмістився він у будинку, де певний час жив поет. (**Слайд 45**) У 8 кімнатах будинку унікальні експонати розповідають про три періоди перебування Шевченка на Україні. Тут зібрані деякі особисті речі поета: мольберт, етюдник, олівці, гравірувальне приладдя, яким користувався Шевченко - художник; Його полотняний костюм, сорочка,

люлька. Серед експонатів - п'ять дорогоцінних примірників „Кобзаря” видання 1860 року з дарчими надписами автора. Невід’ємна частина музею – його садиба. В садку росте стара шовковиця Шевченкових часів, як і колись буйно квітнуть мальви і барвінок. В саду встановлене бронзове погруддя Шевченка. Поета зображене молодим, безвусим, таким, як він був у Києві в 1845-1847 роках.

Ще одне місце, яке нагадує про перебування поета у Києві, - університет. (**Слайд 46**) Коли Шевченко у 1843 році приїхав до міста, будівництво корпусу університету уже закінчувалося. Саме сюди була переведена і Археографічна комісія, в якій у 1845 році почав працювати Шевченко. Його зв’язували з університетом і особисті стосунки як з професорами, так і з демократично настроєним студентством, зокрема з членами Кирило – Мефодіївського товариства. Нині університет носить ім’я поета, а в центрі парку, навпроти університету, височить на постаменті з червоного граніту бронзовий пам’ятник геніальному сину України.

Іменем Кобзаря в столиці України названі Державний театр опери та балету, кінотеатр. Ім’я поета носить Інститут літератури Академії наук, республіканська художня школа, одна з станцій Київського метрополітену. Щороку 9 березня, в день народження великого Кобзаря, за кращі твори в галузі літератури, мистецтва й архітектури присуджуються Державні премії імені Т. Г. Шевченка.

Навесні, коли пробуджується природа і скресає Дніпро, біля пам’ятника великому поету перед університетом збираються тисячі киян і гостей міста, щоб вшанувати його незгасну пам’ять. В ці дні вшановують Кобзаря і мільйони людей усього світу. Минуло майже півтора століття з дня його смерті, але твори поета живуть в наших серцях.

Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття,
Тебе своїм сучасником звемо.

В цих словах В. Симоненка глибока шана і любов, яким оточено ім’я геніального українського поета.

12. Метод „Мікрофон”.

Висловлювання роздумів „Шевченко у моєму житті”.

13. Підсумки уроку. Виставлення оцінок учням.

14. Повідомлення домашнього завдання.

Закінчити роботу над роздумами.

4.3. Сценарій Шевченківського свята

*Степкина Ольга Григорьевна
Школа с. Столбовое
с. Столбовое, Сакский район*

У центрі сцени на стіні прикрашений рушником портрет Тараса Шевченка, на сцені виставка книг, в залі – газети, присвячені Кобзарю, саморобні книжечки з прислів'ями про Шевченка, його «Кобзарем», піснями та висловами про нього.

Ведучий (читає уривок із повісті С.Васильченка «Широкий шлях»):

Року 1814, з 26 на 27 лютого старого стилю, темної ночі, перед світом в селі Моринцях на Звенигородщині, в хаті Григорія Шевченка, кріпака пана Енгельгардта, блиснув у вікні єдиний на все село вогник: народилась нова панові кріпацька душа, а Україні - її великий співець Тарас Шевченко.

Ведуча запалює свічку біля портрета Кобзаря

I. Сценка. Заходить жінка, одягнена в селянський одяг, ставить на столик квіти біля портрета Т. Шевченка. До неї підходить хлопчик.

Хлопчик: Матусю, а правда, що небо на залізних стовпах тримається?

Мати: Так, синочку, правда.

Хлопчик: А чому так багато зірок на небі?

Мати: Це, коли людина на світ приходить, Бог свічку запалює, і горить та свічка, поки людина не помре. А як помре, свічка гасне, зірочка падає. Бачив?

Хлопчик: Бачив, матусю, бачив. Матусечко, а чому одні зірочки ясні, великі, а інші ледь видно?

Мати: Бо коли людина зла, заздрісна, скупа, її свічка ледь-ледь тліє. А коли добра, любить людей, робить їм добро, тоді свічечка такої людини світить ясно і світло.

Хлопчик: Матусю, я буду добрым. Я хочу, щоб моя свічечка світила ясно-ясно.

Мати: Старайся, мій хлопчику...

Звучить вірши «Мені тринадцятий минало...»

II. Монтаж

1-ий учень.

У старій хатині
Кріпака колись,
В тихий день весінній
Хлопчик народивсь.

2-ий учень.

У тяжкій неволі
Ріс малий Тарас.

Він не вчився в школі,
Він ягнята пас.

3-ій учень.

Вмерли мама й тато ...
Сирота – в дяка.
Тут була в хлоп'яти
Грамота гірка.

4-ий учень.

В пана – бусурмана
В Петербурзі – дім.
Кріпаком у пана
Був Тарас у нім.

5-ий учень.

Хоче малювати
Прагне він до знань -
Та за це багато
Зазнає знущань.

6-ий учень.

За ясну свободу й
Світло майбуття –
Він віддав народу,
Все своє життя!

III. Знайомий незнайомець

Ведуча

10 березня 2011 року виповнюється 150 років від дня смерті Тараса Григоровича Шевченка – поета, художника, мислителя, палкого патріота України.

Кожна нація, якій пощастило відкрити і висловити свою творчу ідентичність, своє глибинне самопізнання, базу національної культури, осягнула це могутнім словом свого національного пророка. Серед тих щасливих, вибраних народів є і ми, українці. І ось чому. Поляки дістали Міцкевича, німці – Гете, англійці мають Шекспіра, італійці – Данте. Росія гордиться своїм Пушкіним, а ми, українці – Тарасом Шевченком. Він, безсмертний Тарас, для нашого народу – явище унікальне, неординарне. Тому все, що з ним пов’язане, дороге нам і рідне. Але постать Кобзаря досить часто настільки зміфологізована, що за нею досить важко побачити звичайну людину, яка колись так само кохала і зраджувала, боялась і ненавиділа.

То яким же був Тарас насправді?

IV. Дослідники

1. ДИТИНСТВО ТА ЮНІСТЬ ПИСЬМЕННИКА

Т. Г. Шевченко народився 9 березня 1814 р. в селі Моринцях, Звенигородського повіту, Київської губернії, в сім'ї селянина-кріпака. Рано втративши матір, а потім і батька, він з дитинства зазнав багато горя, відчув у собі весь тягар кріпацтва.

Деякий час Шевченко був у навчанні в дяка-вчителя на становищі школяра - "попихача". Уже в ті роки в нього виявляється великий потяг до малювання. Після невдалих спроб знайти собі в сусідніх селах учителя малювання, Шевченко повертається до свого села й стає наймитом у попа.

Коли Шевченкові йшов 15 рік, його взяли за слугу-козачка до молодого пана Енгельгардта. Разом з паном Шевченко їде до Києва, а потім живе у Вільно і в 1831 р. приїжджає до Петербурга. На 18-му році життя Шевченка законтрактовано до цехового майстра живопису Ширяєва. Випадково знайомиться він з художником І. Сошенком, а через нього — з відомими художниками й письменниками: К. Брюлловим, В. Жуковським, О. Венеціановим, Є. Гребінкою та ін.

22 квітня 1838 року Шевченка викуплено в пана Енгельгардта за 2500 крб. асигнаціями. Молодий художник стає вільним слухачем Академії мистецтв, одним з улюблених учнів і товаришів К. Брюллова.

2. ЗОВНІШНІСТЬ

У молодості Шевченко вдягався дуже модно. Про зачіску не вельми дбав. Голив вуса, але залишав негусті бакенбарди. Був середнього зросту, але міцної тілесної будови. Широкі плечі, широка талія й легка сутулість надавали його поставі того особливого характеру, що росіяни називають "углуватостю"; у руках його не було гнучкості, граційності. На смаглявому обличчі — ледь помітні сліди віспи. Русявиий. На перший погляд, обличчя його видавалося звичайним, але кожного, хто хоч трохи приглядався до нього, чарували невеликі, але виразні сірі очі, що світилися надзвичайним розумом і дивною добротою.

3. ВДАЧА

Ось як згадують про Шевченка сучасники: "Своєю простотою, сердечністю, однією своєю появою мимоволі прив'язував до себе всіх: від малого до великого...", "Його трохи незgrabні, але зовсім не вульгарні манери, проста мова, добра, розумна усмішка, все якось притягувало до нього й залишало враження старого знайомства, старої приязні, при якій всі церемонії робилися звичими", "Він був надзвичайно ласкавий, м'який і найвно довірливий до людей, в усіх він знаходив щось добре й захоплювався часто людьми, що не були його варті. Сам же він впливав на інших якось чарівливо, всі любили його, навіть слуги".

4. ТАЛАНТ

Свої поезії Шевченко писав з надзвичайною легкістю — наче жартома: міг не тільки слухати при цьому розмови присутніх, а й сам брати в них

участь. Шевченко був академіком гравюри Петербурзької академії мистецтв. Він залишав по собі багату спадщину: сотні закінчених картин олією, сепією та аквареллю, понад 30 офортів, близько 1300 малюнків. До того ж, не все збереглося. Шевченко був віртуозом інтимного співу. Мав добрий слух, невеликий але гарний голос. Знав безліч українських пісень. Часто співав соло, а свою улюблену "Зіроньку" виконував так, що загіпнотизував слухачів. Окрім того, був талановитим оповідачем і прекрасним декламатором. Запальний театрал і приятель найвидатніших акторів – свого часу, під час солдатчини він проявив блискучі акторські здібності.

5. ОТОЧЕННЯ

Друзями Шевченка були відомі культурні й мистецькі діячі Росії. Так, він переселився до відомого художника Карла Брюлова, щоб опікуватися ним під час хвороби, викликаної любовною драмою. Шевченко був серед небагатьох приятелів автора прославленого полотна "Останній день Помпеї". Геніальний актор Щепкін настільки любив Шевченка, що 70-річним спеціально приїхав на зустріч до Тараса Григоровича у Ніжній Новгород. Для вже поважного старця це був справжній подвиг. Ніхто з таким ентузіазмом не приймав Шевченкових творів і не декламував їх, як цей видатний актор Росії. Відомий історик Микола Костомаров, який був з поетом у близьких стосунках, під час похорону Шевченка почав промовляти, але, схвильований, заридав і пішов геть.

Шевченко був у дружніх стосунках з усією українською елітою – Кулішем і Гулаком – Артемовським, Гребінкою і Марко Вовчок, Квіткою Основ'яненком і Максимовичем.

6. СЛАВА

В Україні Шевченко мав таку велику популярність, що поміщики навпереїми запрошували його в гості, а коли поет входив до зали, то всі присутні стовплювалися при вході, і навіть чванькуваті пані, що інакше не розмовляли, як по – французьки, очікували його появи з великою цікавістю. Він був предметом загальної уваги і захоплення.

Повертаючись пароплавом із заслання, недавній рядовий Шевченко мешкав у каюті самого капітана і був постійним гостем подорожуючих мільйонерів. Уся петербурзька еліта: найславетніші вчені, письменники, політичні діячі, митці, артисти, композитори, колишні політичні вигнанці і в'язні, модні красуні, аристократи й студенти, урядовці усі вони строкатим і галасливим натовпом після заслання оточили Шевченка, не даючи йому ні відпочинку, ні зайнятися своїми справами. Його мало не носили на руках.

Про його популярність свідчить і те, що автопортрет Шевченка купила дядина царя Олександра II, велика княгиня Олена Павлівна, вдова царевого дядька, а один з офортів - граф Олександр Іваров, син колишнього міністра освіти.

7. ГРОШІ

Гроши Шевченка не трималися. Маючи великі суми, витрачав їх, сам добре не знаючи, як і куди. Не вмів бути ні ощадливим, ні розпоряджатися грішми. Часто необережно позичав і ставав жертвою ошуканців. Заходячи до міста, завжди брав гроши для жебраків. Якось не замислюючись, всунув у руку старцеві золотого імперіала. Переляканий небувалою щедрістю, той відмовився від такої суми.

У Києві служниця, перучи Шевченкові хустки, знайшла позав'язувані у вузликах гроши. Поет ніяк не міг пригадати, коли і за яких обставин туди їх заховав. У неділю за ці "дурні якісь гроши" він справив банкет для дітвори з цілої околиці.

8. ОСТАННІ ДНІ ПОЕТА

Про своє фізичне здоров'я Шевченко дбав мало. А воно було дуже надірваним ще в часи заслання. Окрім того, був рідкісним працелюбом. Уже наприкінці вересня 1860 року стало помітно, що поет вельми хворий. Однак він про це ні кому не говорив і весь віддавався праці. Лише 23 листопада поскаржився лікарю на біль у грудях. Той порадив не виходити на двір. Домашній карантин Шевченко витримав до Різдва. Казав: "Щоб і на Різдво не виходити? А қутя? А узвар? Ні, не всиджу: колядувати хоч рачки полізу до куми! Це колядування цілком надломило його організм.

Діагноз лікарів був невтішний: водяна хвороба. Останні дні Шевченко провів у великих муках. Проте жоден стогін не вирвався з його грудей. Шевченко лише стискав зуби, виридав ними вуса, давлячи в собі біль, що його мучив.

У неділю 10 березня о п'ятій ранку, зійшовши по сходах до майстерні, він охнув і впав. Так перестало битися серце Тараса Шевченка.

Кріпак із кріпаків, геній із геніїв – це він дочасно віддав своє життя, аби неправда і сваволя, кривда і глум над чесною людиною ніколи не приходила на нашу землю.

V. Поетична хвилинка «Сторінки із «Кобзаря»:

«Зоре моя вечірня»
«Реве та стогне Дніпр широкий»
«Садок вишневий коло хати»
бажаючі ...

VI. Літературна вікторина

1. Село, в якому народився Тарас Шевченко. (*Моринці*)
2. Село, в якому минуло дитинство Тараса Шевченка. (*Кирилівка*)
3. Що в перекладі з грецької мови означає ім'я Тарас? (*Бунтівник*)
4. Прізвище пана, кріпаками якого були Шевченки. (*Енгельгардт*)
5. Імена батьків Тараса (*Григорій та Катерина*)
6. Ім'я подружки дитинства Тараса, яку поет згадує у вірші «Мені тринадцятий минало» (*Оксана Коваленко*)
7. Ім'я старшої сестри Тараса. (*Катерина*)

8. Хто був першим учителем малювання Тараса Шевченка? (*Майстер Ширяєв*)
9. Чий портрет був намальований для викуплення Шевченка з кріпацтва? (*Василя Жуковського*)
10. Хто намалював того портрета? (*Карл Брюллов*)
11. Як називається збірка поезій Т. Шевченка? (*«Кобзар»*)
12. Скільки творів увійшло до першого «Кобзаря»? (8)
13. Коли Тарас був викуплений з неволі? (*22 квітня 1838 року*)
14. Скільки років провів Тарас Григорович на засланні? (*10 років: з 1847 по 1857*)
15. Який навчальний заклад закінчив Шевченко? (*Петербурзьку академію мистецтв*)
16. Учасником якої організації був Тарас Шевченко? (*Кирило – Мефодіївське братство (товариство)*)
17. Яку книгу для маленьких дітей уклав і видав власним коштом Шевченко? (*«Буквар»*)
18. Яке наукове звання було присвоєне Шевченкові у 1860 році? (*Академік гравюри*)
19. У якому році помер Шевченко? І де його було поховано? (*10 березня 1861 року, Петербург, Смоленське кладовище*)
20. Коли і де Т. Шевченко був перепохований? (*22 травня 1861 року на Чернечій горі поблизу Канева*)
21. Хто сказав про Шевченка: «Він був сином мужика і став володарем у царстві духа...? (*I. Франко*)
22. Як називається такий вірш.

Ти мусиш нам співця назвати,
 Адже умів лише він один
 Рабів німих так захищати.
 А хто так оспівав, як він,
 Садок вишневий коло хати?

Дмитро Білоус (Акропіри)

VII. *Шевченко англійською. Впізнайте вірші в оригіналі*

(2 – 3 цитати) (Леніна Федорівна)

VIII. *Закінчення*

Ведучі (читають вірші А. Камінчика «Кобзар»)

Ведучий:

У вікні любисток, на підлозі м'ята,
 В золотій оправі книга серед книг.

Наче щедре сонце поселилось в хаті,
Як велике щастя стало на поріг.
Мудра, світла книга, — то «Кобзар» Тараса,
На столі, як свято, білий коровай.
І пішло повір'я з дідівського часу,
Як «Кобзар» у хаті — буде щастя, знай.

Ведуча:

...Ти пройди по селах рідної Вкраїни:
В кожній хаті — книга, на стіні — портрет.
В рушнику розшитім, квітчаний в калині,
Бо в святій пошані у людей поет.
То співець-предтеча, наш Кобзар Шевченко,
Знають його люди і широкий світ.
Внук Дніпра-Славути, син Вкраїни-неньки,
Він живе в народі, як і «Заповіт».

Звучить пісня «Заповіт», слухаємо стоячи

Додаток 1. Київщина туристична

**Сайт «Київщина туристична» пропонує туристичний маршрут:
«Шевченко на Київщині»**

http://ko-tourism.gov.ua/uk/tracks/Shevchenko_kyivschina/

м. Бориспіль - сел. Баришівка - м. Березань - м. Яготин - м. Переяслав-Хмельницький

Тривалість: 10 академічних годин

Довжина маршруту: 240 км

Що подивитись

1. Бориспільський державний історичний музей

Адреса: Київська обл., 08300, м. Бориспіль, вул. Київський Шлях, 89
Телефони: +380 4595 679-82

Розклад роботи: 09:30 - 18:00 год. Вихідні дні: понеділок - вівторок.

2. Пам'ятний знак Т. Г. Шевченку

Адреса: Київська обл., 08300, м. Бориспіль, вул. Суворова, 1

3. Баришівський історико-краєзнавчий музей

Адреса: Київська обл., 07500, смт. Баришівка, вул. Комсомольська, 23а
Телефони: +380 4576 524-44

Розклад роботи: Вівторок - субота. 8.00-15.00 год. та по замовленню.
Вихідні дні- понеділок, неділя

4. Березанський міський краєзнавчий музей

Адреса: Київська обл., 07540, м. Березань, вул. Фрунзе, 22
Телефони: +380 4576 611-26

Розклад роботи: Вівторок - субота з 9.00 - 17.00, обід 13.00 - 14.00.
Понеділок, неділя -вихідні дні.

5. Флігель Тараса Шевченка

Адреса: Київська обл., 07700, м. Яготин, вул. Незалежності, 69а
Телефони: +380 4575 536-36

Розклад роботи: Вівторок - субота з 09 - 17. Неділя ,понеділок-вихідні дні.

6. Музей Заповіту Т.Г.Шевченка.

Адреса: Київська обл., 08400, м. Переяслав-Хмельницький, вул.Шевченка, 8
Телефони: +380 4567 525-78

Розклад роботи: щоденно з 09.00 до 17.00. без вихідних.

Додаток 2. Цикл документальних фільмів «Київщина Тараса Шевченка»

Анна БАГРЯНА

<http://slovoprosity.org/2010/02/18/цикл-документальних-фільмів-«київщини/>

Телевізйона Шевченкіана поповнилася новими фільмами. У березні, коли українці відзначатимуть річницю з дня народження Тараса Григоровича

Шевченка, на каналі Київської державної телерадіокомпанії транслюватимуть цикл документальних фільмів “Київщина Тараса Шевченка”.

Три фільми з цього циклу — “Київ Кобзаря”, “Переяславський “Заповіт” і “Яготинська посвята” — мені вдалося переглянути ще торік, коли вони вперше з’явилися на телеекранах. Це справді новий, оригінальний підхід до розкриття теми життя і творчості художника й поета Тараса Шевченка.

Важливо те, що всі ці фільми створила одна людина — Юрій Багрянцев. Він водночас автор, оператор, режисер телециклу “Київщина Тараса Шевченка”. Попри сучасну широку доступність технічних засобів для зйомки і монтажу фільмів, таке повне авторство у професійному кіно і телебаченні — ще велика рідкість. Тим паче, у кожній складовій роботи — сценарній, операторській та режисерській — автор виявляє професіоналізм.

Уже три роки Юрій Багрянцев творить на КДТРК фільми циклу телепередач “Пілігрим” — з історико-краєзнавчою та туристичною тематикою. Його відеомандрівки розповідають про відомі й призабуті святі місця, про їхні археологічні, історичні, архітектурні, культурні й природні особливості. У такому ж незвичному ключі створено й фільми відеотрилогії “Київщина Тараса Шевченка”. Разом з автором глядачі здійснюють цікаву подорож шевченківськими місцями Києва і Київської області, бачать ті природні й архітектурні пам’ятки, які малював та описував у літературних творах Тарас Шевченко, мають змогу ознайомитися з експонатами музеїв.

У Києві є три музеї Т. Г. Шевченка, тож завдяки першому фільмові “Київ Кобзаря” глядач може “побувати” в кожному з них: Національному музеї Т. Шевченка (на бульварі Шевченка), будинку-музеї на колишньому Козиному болоті (провулок Шевченка біля Майдану Незалежності), будинку-музеї на Пріорці (вулиця Вишгородська).

Ю. Багрянцев пропонує здійснити мандрівку вулицями і площами стародавнього міста-столиці, послухати чудодійні дзвони Печерської лаври і богослужіння у невеличкій каплиці Аскольдової могили, оглянути будівлі й краєвиди, якими любив милуватися Тарас Шевченко.

Звісно ж, за півтора століття ці краєвиди змінилися подекуди до невідізначеного. Це добре видно, коли автор дає можливість порівняти київські малюнки художника Шевченка та відеокадри, відзняті майже з тих самих ракурсів уже в наш час. Мандруючи алеями, схилами і стежками, якими колись ходив Кобзар, слухаючи цікаву розповідь про деякі біографічні сторінки з життя художника і поета, мимоволі проймаємося його думками й почуваннями і ніби поринаємо в іншу епоху.

У другому фільмі “Переяславський “Заповіт” Юрій Багрянцев запрошує до районного центру Київщини — стародавнього містечка Переяслава-Хмельницького. Тарас Шевченко неодноразово бував тут, змальовував та описував пам’ятки архітектури, мешкаючи в будинку свого друга — лікаря Андрія Козачковського. Цей будинок зберігся до нашого часу, тепер там — Музей “Заповіту” Т. Шевченка.

З особливим трепетом входимо разом з автором фільму до гостинної кімнати цього будинку — адже саме тут у післяріздвяну ніч 1845 року 31-річний Тарас написав свій знаменитий “Заповіт”.

Під час перебування у Переяславі Т. Шевченко не міг не вдатися і до важких роздумів про історичні події 1654 року, коли Богдан Хмельницький підписав у цьому містечку союз із Московією. Ці роздуми вилилися у рядки відомого вірша, написаного у будинку А. Козачковського: “Якби-то ти, Богдане п’яний, тепер на Переяслав глянув!”

У третьому фільмі “Яготинська посвята” глядачам запропоновано здійснити відеомандрівку до іншого районного центру Київської області — міста Яготина. 29-річний Тарас Шевченко жив і працював тут, у маєтку князя Рєпніна, восени-взимку 1843 року.

Автор фільму із захопленням розповідає про патріотизм яготинців, які з руїн відновили флігель, де мешкав Кобзар. Із 2003 року тут діє музей Т. Шевченка. Його експонати, картини сучасних художників дають нам змогу побачити та відчути, як тут проводив робочий час і відпочинок молодий художник і поет.

Розповідається у фільмі також і про відомий епізод із цього періоду, коли в енергійного, вродливого і талановитого Тараса закохалася жінка з багатого поміщицького роду, донька власника маєтку Варвара Рєпніна. Шевченко не відповів їй взаємністю, хоч завжди був із нею по-братньому ніжним і добрим. Саме Варварі Миколаївні молодий поет присвятив свій єдиний віршований твір російською мовою — поему “Тризна”.

Цикл фільмів автора-оператора Юрія Багрянцева “Київщина Тараса Шевченка” безумовно залишає в думках і серцях глядачів позитивні, світлі враження. Авторські розповіді про окремі епізоди з життя й творчості Тараса Шевченка, цікаві відеомандрівки шевченківськими місцями Київщини додають нових і яскравих барв до образу Тараса Григоровича — талановитого, дотепного, чутливого, замисленого, мрійливого, сміливого, відчайдушного і, як завжди, безмежно закоханого в рідну Україну.

Додаток 3. Афоризми і крилаті вирази із творів Тараса Шевченка

«І мертвим і живим,
і ненародженим землякам моїм
в Україні і не в Україні
моє дружнє посланіє»

*Не дуріте сами себе,
Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,*

Й свого не цурайтесь.
«І мертвим і живим...»

Годіть!
Смирітесь, молітесь Богу
І згадуйте один другого.
«Чи ми ще зійдемося знову?...»

Діла добрих оновляться,
Діла злих загинуть.
«Давидові псалми. 1»

Добре жити
Тому, чия душа і дума
Добро навчилася любити!
«Буває, іноді старий...»

Для труда и отдыха мы определили часы. Но для доброго дела нет назначенных часов.

Повість «Художник»

Раз добром нагріте серце
Вік не прохолоне
«Сон»

Дни ожидания так скучны и длинны... А часы ожидания еще длиннее и скучнее. И странно, мы постоянно надеемся и ожидаем и не можем приучить себя к этому томительному чувству, не можем сократить бесконечного часа ожидания ни одной секундой.

Повість «Прогулка...»

Брехнею, бач, вийдеши всюди,
А не вийдеши в люде
«А нумо знову віршувати...»

Не завидуй багатому,
Багатий не знає
Ні приязні, ні любові –
Він все те наймає.
Не завидуй могучому,
Бо той заставляє.
Не завидуй і славному,
Славний добре знає,
Що не його люди люблять,
А ту тяжку славу[...]

*Не завидуй же нікому[...]
«Не завидуй багатому...»*

*Отак, люде, научайтесь
Ворогам прощати,
Як сей неук!
«Меж скалами, неначе злодій...»*

*Любов – Господня благодать!
Люби ж, мій друже, жінку, діток;
Діли з убогим заробіток,
То легше буде зароблять.
«Москаlevа криниця»*

*I примиренному присняться
I люде добрі, і любов,
I все добро. I встане вранці
Веселій, і забуде знов
Свою недолю. I в неволі
Познає рай, познає волю
I всетворяющую любов.
«Відьма»*

*Лучше любить і робить, аніж писать і говоритъ.
«І багата я...»*

*Невесело на світі житъ
Коли нема кого любить
«Княжна»*

*Кохайтесь ж, любитеся,
Як серденько знає.
«Тополя»*

*Нащо батько, мати, високі палати,
Коли нема серця з серцем розмовлять?
«Гайдамаки»*

*А обыкновенная женщина, по-моему, есть самая лучшая женщина.
Повість «Художник»*

*Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають.*

*Чужі люди проганяють,
І немає злому
На всій землі безконечній
Веселого дому.
«І мертвим , і живим...»*

Мати, всюди однакова мати. Коли розумна та щира, то й діти вийдуть в люди, хоч попідтинню; а хоч і одукоvana, та без розуму, без серця, то й діти виростуть, як те ледащо в шинку.

Листи

*Добре тому багатому,
Його люди знають,
А зо мною зострінуться –
Мов недобачають.
«Думка» /«Тяжко, важко в світі жити...»/*

*Багатого, губатого
Дівчина шанує,
Надо мною, сиротою
Сміється, кепкує.
«Думка» /«Тяжко, важко в світі жити...»/*

Кто не нуждается в деньгах, тот богаче богатого.
Повість « Близнецы»

*В ком нет любви к стране родной,
Те сердцем нищие калеки,
Ничтожные в своих делах
И суетны в ничтожной славе.*
Драма «Никита Гайдай»

*I виріс я на чужині,
I сивію в чужому краї:
Ta одинокому мені
Здається – кращого немає
Нічого в Бога, як Дніпро
Ta наша славная країна...
«І виріс я на чужині...»*

*Україна милая моя!
Моя Україна родная!
Ее широкие поля!
Ее высокие курганы!
Святая працедов земля!*

*Люблю тебя, моя Украина:
Твои зеленые дубровы,
Твои шелковые луга,
Днепра крутые берега,
Люблю я вас любовью новой,
Любовью крепкою.*

Драма «Никита Гайдай»

*В свой хаті своя й правда,
І сила, і воля.
«І мертвим, і живим...»*

*Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата –
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.
Благословить дітей своїх
Твердими руками
І діточок поцілує
Вольними устами.
«І мертвим, і живим...»*

*Розкуйтесь, братайтесь,
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тілько
На чужому полі.
В свой хаті своя й правда,
І сила, і воля.
«І мертвим, і живим...»*

*Коли нема чого сказати доброго, краще мовчати.
Листи. До Бр.Залеського*

*Коли чоловік чого добре шукав, то й найде.
Листи, 1860*

*Негріте залізо не зогнеш.
Драма «Назар Стодоля»*

*І мене в сем'ї великий,
В сем'ї вольний, новий,
Не забудьте пом'янути
Незлім тихим словом.*

«Як умру, то поховайте...»

*I на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люде на землі.*
"І Архімед, І Галілей"

*A всім нам вкупі на землі
Єдиномисліє подай
І братолюбіє пошли.*
"Молитва"

*Блаженний муж на лукаву
Не вступає раду.
"Давидові псалми"*

*Борітесь — поборете, Вам Бог помогає!
"Кавказ"*

*Гірше ляха свої діти
її розпинають.
"І мертвим, і живим, і ненародженим..."*

*Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.
"Доля"*

*Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине.
"До Основ'яненка"*

*На нашій — не своїй землі.
"В казематі"*

*Не забудьте пом'янути
Незлім тихим словом.
"Заповіт*

Додаток 4. Цитати відомих людей про Шевченка

«Він був сином мужика, - і став володарем у царстві духа.

*Він був кріпаком, і став велетнем у царстві людської культури.
Він був самоуком, і вказав нові, світлі і вільні шляхи професорам і книжним ученим.
Десять літ він томився під вагою російської солдатської муштри, а для волі Росії зробив більше, ніж десять переможних армій.
Доля переслідувала його в житті, скільки лиши могла, та вона не зуміла перетворити золота його душі у ржу, ані його любові до людей в ненависть і погорду...
Доля не шкодувала йому страждань, але її не пожаліла втіх, що били із здорового джерела життя.
Найкращий і найцінніший скарб доля дала йому лише по смерті – невмирущу славу і все розквітаючу радість, яку в мільйонів людських сердець все наново збуджуватимуть його твори...»*

I.Франко. Присвята

«...Но вся его страстная и могучая любовь до того была сосредоточена на своей родимой Украине, что, мне кажется, в его горячем сердце и не оставалось более ни к чему любовного запаса... Эта цельность и неделимость патриотизма, часто несправедливая, но искренняя и глубокая, составляла в нем черту, возбуждающую в моем сердце не только удивление, но и зависть.»

M. Микешин. Споминки про Шевченка

«Поэт, гражданин, живописець, гравер, певец – он везде шел честно и разумно. Эти дарования совместились в нем сколько на отраду и отдых тяжелой жизни, столько и на еще горчайшее сознание своего безотрадного существования. У другого в жизни можно сосчитать дни горя, у него – счастливые дни».

Л.Жемчужников. Воспоминания о Шевченке

«Я радий, що можу додати свій голос до тих, хто вшановують великого українського поета Тараса Шевченка. Ми вшановуємо його за великий внесок у культуру не тільки України, яку він так любив і так промовисто описував, а й культуру світу. Його творчість є благородною частиною нашої історичної спадщини».

Джон Кеннеді, Президент США

«У нас у Вашингтоні стоїть пам'ятник українському поету і художнику Тарасові Шевченку. Свого часу, роздумуючи над демократичним експериментом в Америці, він написав:

**Коли
Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось-таки колись!**

Я тут, щоби сказати вам, що Сполучені Штати віддані справі нового світового ладу, основаного на тому, що Шевченко називав «новим і

праведним законом». На владі закону і на гарантії справжньої економічної свободи, політичної свободи, релігійної свободи».

Джордж Буш, Президент США

«Я американський художник і американець плоттою і кров'ю, але те, що я бачив з творів Шевченка-художника, і те, що я знаю про нього як про поета, викликає найглибші почуття щирого захоплення його талантом і творчістю. Я пишауся цими творами, немовби я сам українець. Ваш Шевченко – це мій Шевченко. Я люблю і цінуЮ Шевченка».

Рокуелл Кент, американський художник і письменник

«За глибиною істинно людського почуття, досконалістю слова Тарас Шевченко є не лише великим поетом України, а й одним із найбільших європейських поетів».

Вольфганго Джусті, професор Римського університету

«До того часу, поки народи будуть воювати за свою національну незалежність і демократичні права, віри Шевченка читатимуться різними мовами».

Назим Хікмет, турецький поет

«Слово Шевченка возвеличує, облагороджує, формує наші душі... Безперечно, пророча місія Шевченка триває і нині, і він обходить «моря і землі», своїм божественним словом кличе людей до добра та справедливості...»

Нафі Джусойти, осетинський письменник

«Праця над перекладами творів Шевченка була для мене справжнім святом... Ще 1956 року, у свій перший приїзд в Україну, я відкрив для себе велич і красу поезії Шевченка і, побувавши в Каневі, дізнався про його життя борця та мученика. Саме тоді й виникла ідея познайомити грецького читача з національним поетом України»

Янніс Ріцос, грецький поет

«Слава Шевченка обійшла Європу і докотилася до Індії... Тепер, коли в нашій країні прогресивні сили індійського народу ведуть невтомну боротьбу проти реакційних сил, ми знаємо, що разом з нами великий революціонер і художник Тарас Шевченко. Все своє життя і творчість він присвятив знищенню ганебної експлуатації людини людиною, боротьбі проти реакції, за прогрес людства, за мир. Поетичні рядки Шевченка про волю, його могутній заклик до пробудження народу – все це знаходить відгук серед пригноблених народів інших країн. Життя і творчість Шевченка не померкнуть ніколи».

Дхарані Госвамі, індійський письменник

Зміст

1.2. Бібліографія	4
1.2.1. Твори Тараса Шевченка.....	6
1.2.2. Література про життя і творчість Т. Шевченка.....	11
1.2.3. Періодичні видання про Т. Г. Шевченка.....	16
2. Вшанування пам'яті Кобзаря.....	33
2.1. Музей.....	34
2.2. Зображення на грошових одиницях.....	41
2.3. Відзначення роковин.....	44
2.4. Список рекомендованої літератури до 200-річчя з дня народження митця.....	48
2.5. Національна премія України імені Тараса Шевченка.....	54
2.6. Міжнародний мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка.....	58
3. Київщина в творчості Т. Г. Шевченка.....	65
3.1. Літературна Київщина Кобзаря.....	65
3.2. Мальовнича Київщина Шевченка.....	67
3.3. Місця Київщини, пов'язані з творчістю Т.Г. Шевченка.....	70
3.4. Бібліографія.....	75
4. Методична література.....	77
4.1. Методичні розробки та сценарії.....	77
4.2. Сценарій «Шляхами великого кобзаря. Т. Шевченко і Київщина».....	79
4.3. Сценарій Шевченківського свята.....	92
<i>Додаток 1. Київщина туристична.....</i>	99

<i>Додаток 2.</i> Цикл документальних фільмів «Київщина Тараса Шевченка»..	100
<i>Додаток 3.</i> Афоризми і крилаті вирази із творів Тараса Шевченка.....	102
<i>Додаток 4.</i> Цитати відомих людей про Шевченка.....	107

Примітки